

Názov MAS:

Miestna akčná skupina TRI DOLINY, o.z.

Názov stratégie CLLD:

„Spoločne pre región – región pre nás“

Verzia: 1.0, zo dňa: 11.12.2018

V znení dodatku č. 1, 2

Aktualizované v nadväznosti na:

Usmernenie riadiaceho orgánu pre Program rozvoja vidieka SR 2014 - 2020 č. 3

<i>IČO:</i>	42 419 476
<i>Sídlo:</i>	Ohradzany 164, 067 22 Ohradzany
<i>Miesto, dátum:</i>	Ohradzany, 11.12.2018
<i>Štatutárny orgán (titul, meno, priezvisko):</i>	Ing. Štefan Ladičkovský, predseda
<i>Podpis, pečiatka:</i>	

Dátum a opis postupu schválenia:

Valné zhromaždenie Miestnej akčnej skupiny TRI DOLINY, o.z. schválilo a prijalo v súlade so Stanovami občianskeho združenia dňa 11.12.2018 v Ohradzanoch Verziu 1.0 Stratégie miestneho rozvoja vedeného komunitou "Spoločne pre región - región pre nás", ktorou sa vykonala aktualizácia stratégie CLLD v súlade s Usmernením riadiaceho orgánu pre Program rozvoja vidieka SR 2014 - 2020 č. 3 k aktualizácii stratégie miestneho rozvoja vedeného komunitou v zmysle Systému riadenia CLLD (LEADER a komunitný rozvoj) pre programové obdobie 2014 – 2020, kap. 10.1.1, ods. 3.

Predmetom tohto dodatku je **aktualizácia stratégie CLLD v rámci PRV SR 2014 - 2020**, ktorá sa vzťahuje na úpravu v častiach 5.1.1 Riadiaci proces - organizačná štruktúra MAS, 5.1.2 Implementačný proces, 5.2. Akčný plán, 5.3.2 Monitorovacie ukazovatele.

Názov stratégie CLLD: „Spoločne pre región – región pre nás“

Názov MAS: Miestna akčná skupina TRI DOLINY, o.z.

Logo MAS:

Abstrakt

Miestnu akčnú skupinu TRI DOLINY tvorí 27 malých obcí východoslovenského okresu Humenného ztrúsených pozdĺž vodných tokov Topoľovka, Olka a Ondavka. Boli založené v 15. – 16. storočí a ich miestni obyvatelia sa živili poľnohospodárstvom, povozníctvom, chovom dobytka, tradičnými remeslami, pracovali v rozľahlých lesoch a pálili uhlie. Územie aj v dnešnej dobe charakterizuje predovšetkým lesný typ krajiny s vysokokmennými lesmi, ďalej poľnohospodársky typ krmovinársko-pšeničnej krajiny a značnú časť územia tvoria trvalo trávnaté pozemky. Keďže väčšina obcí MAS je lokalizovaná mimo zdrojov hlavných znečisťovateľov okresu a dopravných tepien, krajina si zachováva relatívne čisté životné prostredie ideálne pre rozvoj podnikania v oblasti poľnohospodárstva, lesníctva, chovu hospodárskych zvierat a rybolovu. Heterogénnosť a malebnosť krajiny, pohostinnosť miestnych obyvateľov, výskyt historických pamiatok a zaujímavostí, blízkosť vodnej nádrže Domaša predurčujú tento región pre rozvoj cestovného ruchu predovšetkým agroturistiky a cykloturistiky. Potenciál územia MAS však zostáva vo veľkej miere nevyužitý.

Alarmujúcou je situácia v oblasti inžinierskych sietí. 52 % obcí nie je napojených na vodovod, 93% na splaškovú kanalizáciu a 56% na rozvodnú sieť plynu. Len tri obce majú vybudované čističky odpadových vôd. Rovnako je neuspokojivá úroveň protipovodňových úprav, pričom okres Humenné a Snina patria medzi najohrozenejšie okresy Slovenska z hľadiska zosuvných rizík pre roky 2014 – 2020.

Populačná krivka obcí v posledných rokoch má stagnujúci trend, čo malo za následok rušenie prevádzok predškolských a školských zariadení a nárast záujmu o služby pre obyvateľov odkázaných na opatrovateľskú a sociálnu starostlivosť. Táto skutočnosť poukazuje aj na naliehavú potrebu venovať pozornosť deťom a mladým ľuďom, na ich posilňovanie väzieb s miestnou krajinou, históriou a tradíciami. Miestni obyvatelia sa vyznačujú aktívnou komunikáciou so samosprávou, záujmom o budúcnosť svojich obcí a ochotou nezištne im venovať svoj čas a prácu. Naliehavou otázkou zostáva občianska vybavenosť v obciach, zlý stav miestnych komunikácií a obecných budov, nedostatok športovísk a oddychových zón. Samostatnou kapitolou je početnosť nevyužívaných budov vo vlastníctve obcí v rôznom technickom stave, ktoré predstavujú zaujímavý potenciál pre obecné alebo súkromné podnikanie. MAS TRI DOLINY o.z. splňa všetky predpoklady pre úspešné naplnenie svojich strategických projektových zámerov.

Obsah

1	Základné informácie o MAS	4
1.1.	Identifikačné údaje MAS	4
1.2.	Vymedzenie oblasti a obyvateľstva, na ktoré sa stratégia CLLD vzťahuje	4
2	Vznik, história a tvorba partnerstva a stratégie CLLD	6
2.1	Vznik a história partnerstva	6
2.2	Tvorba partnerstva a stratégie CLLD	6
3	Analytický rámec	10
3.1	Analýza zdrojov územia	10
3.1.1	Všeobecná charakteristika územia	10
3.2	SWOT analýza	60
3.3	Identifikácia potrieb	68
4	Strategický rámec	70
4.1	Definovanie vízie a strategického cieľa	73
4.2	Stanovenie priorít, špecifických cieľov a opatrení	76
4.3	Súhrnná tabuľka strategického rámca	82
4.4	Integrované znaky stratégie CLLD	84
4.5	Inovatívne znaky stratégie CLLD	84
5	Implementačný rámec	86
5.1	Popis riadiaceho procesu a organizačná štruktúra MAS	86
5.1.1	Riadiaci proces - organizačná štruktúra MAS	87
5.1.2	Implementačný proces	93
5.2	Akčný plán	94
5.3	Monitorovanie a hodnotenie stratégie CLLD	111
5.3.1	Opis monitorovania a hodnotenia stratégie CLLD	111
5.3.2	Monitorovacie ukazovatele	115
6	Finančný rámec	123
6.1	Financovanie stratégie CLLD	123
6.2	Finančný plán pre opatrenia	126
7	Zhodnotenie prínosov stratégie CLLD, jej synergie a doplnkovosť	129
7.1	Prínosy k zlepšovaniu ekonomického rozvoja územia	129
7.2	Prínosy k napĺňaniu cieľov PRV	129

7.3	Prínosy k napĺňaniu cieľov IROP	129
7.4	Prínosy k začleňovaniu zraniteľných skupín obyvateľstva	130
7.5	Prínosy k životnému prostrediu	130
7.6	Synergie a doplnkovosť stratégie CLLD	131
7.6.1	Popis iných stratégií, ktoré sa na danom území realizujú, resp. plánujú realizovať ...	131
7.6.2	Synergie a komplementarity	132
7.7	Popis multiplikačných efektov.....	132

1 Základné informácie o MAS

1.1. Identifikačné údaje MAS

Tabuľka 1 Identifikačné údaje MAS

Údaje o MAS	Názov MAS	Miestna akčná skupina TRI DOLINY
	Dátum registrácie v zmysle zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov	Registovaná v zmysle zákona SR č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov dňa 11.2.2015
	Sídlo	Ohradzany 164, 067 22 Ohradzany
	IČO	42419476
	DIČ (ak relevantné)	2120094218
Údaje o banke	Názov banky	Prima banka, a.s.
	Číslo účtu	8955200001/5600
	IBAN	SK1356000000008955200001
	SWIFT	KOMASK2X
Údaje o štatutárovi	Meno a priezvisko	Ing. Štefan Ladičkovský
	E-mail	topolovka@mx.sk
	Telefón	0908 998 431
Údaje o kontaktnej osobe	Meno a priezvisko	Ing. Ľubica Tomášová
	E-mail	tomasova.lubica@gmail.com
	Telefón	0907 910 242

Zdroj: vlastné spracovanie

1.2. Vymedzenie oblasti a obyvateľstva, na ktoré sa stratégia CLLD vzťahuje

Územie MAS TRI DOLINY, o.z. je tvorené 27-imi obcami nachádzajúcimi sa v okrese Humenné vo východnej časti Prešovského samosprávneho kraja. Územie má typický vidiecky charakter. Podľa štatistického úradu celkový počet obyvateľov k 31.12.2014 je 10 036 osôb. Rozloha územia je 225,659 km². Hustota obyvateľstva dosahuje hodnotu 44,47 obyvateľov/km². Jedná sa o súvislé územie ohraničené katastrami jednotlivých obcí rovnomerne na seba nadväzujúcich.

Tabuľka 2 Vymedzenie oblasti a obyvateľstva

Rozloha územia (v km ²):		214, 75 km ²				
Počet obyvateľov (spolu):		10 039				
Hustota obyvateľstva (obyv./km ²):		45 obyvateľa na km ²				
Priemerná nezamestnanosť (za MAS):		16,12				
Počet obcí (spolu):		27				
	Zoznam obcí:	mesto (označiť)	mesto nad 20 000 obyv. (označiť)	Administratívne zaradenie:		Priemerná nezamestnanosť (za okres)
	Názov			okres:	kraj:	
1.	Baškovce	-	-	Humenné	Prešovský	16,12

2.	Brestov	-	-	Humenné	Prešovský	16,12
3.	Černina	-	-	Humenné	Prešovský	16,12
4.	Gruzovce	-	-	Humenné	Prešovský	16,12
5.	Hrubov	-	-	Humenné	Prešovský	16,12
6.	Hudcovce	-	-	Humenné	Prešovský	16,12
7.	Jankovce	-	-	Humenné	Prešovský	16,12
8.	Karná	-	-	Humenné	Prešovský	16,12
9.	Košarovce	-	-	Humenné	Prešovský	16,12
10.	Lieskovec	-	-	Humenné	Prešovský	16,12
11.	Lukačovce	-	-	Humenné	Prešovský	16,12
12.	Myslina	-	-	Humenné	Prešovský	16,12
13.	Nížná Sitnica	-	-	Humenné	Prešovský	16,12
14.	Ohradzany	-	-	Humenné	Prešovský	16,12
15.	Pakostov	-	-	Humenné	Prešovský	16,12
16.	Prituľany	-	-	Humenné	Prešovský	16,12
17.	Rohožník	-	-	Humenné	Prešovský	16,12
18.	Ruská Kajňa	-	-	Humenné	Prešovský	16,12
19.	Ruská Poruba	-	-	Humenné	Prešovský	16,12
20.	Slovenská Volová	-	-	Humenné	Prešovský	16,12
21.	Sopkovce	-	-	Humenné	Prešovský	16,12
22.	Topoľovka	-	-	Humenné	Prešovský	16,12
23.	Turcovce	-	-	Humenné	Prešovský	16,12
24.	Víťazovce	-	-	Humenné	Prešovský	16,12
25.	Vyšná Sitnica	-	-	Humenné	Prešovský	16,12
26.	Závada	-	-	Humenné	Prešovský	16,12
27.	Závadka	-	-	Humenné	Prešovský	16,12

Zdroj: vlastné spracovanie

Prílohy:

Príloha č. 1: Vymedzenie územia a obyvateľstva MAS

Príloha č. 2: Doklad o súhlase všetkých obcí so zaradením do územia pôsobnosti MAS

Príloha č. 3: Mapa územia MAS

2 Vznik, história a tvorba partnerstva a stratégie CLLD

Vznik a história partnerstva

Miestna akčná skupina MAS TRI DOLINY, o.z. vznikla na území tvorenom katastrálnymi územiami obcí mikroregiónov Ondavka, Topoľ a Horná Oľka v katastrálnom území obcí : Baškovce, Brestov, Černina, Gruzovce, Hrubov, Hudcovce, Jankovce, Karná, Košarovce, Lieskovec, Lukačovce, Myslina, Nižná Sitnica, Ohradzany, Pakostov, Prituľany, Rohožník, Ruská Kajňa, Ruská Poruba, Slovenská Volová, Sopkovce, Topoľovka, Turcovce, Víťazovce, Vyšná Sitnica, Závada, Závadka.

Tieto 3 mikroregióny sú geograficky dobre prepojené. Potenciálni členovia mali záujem o spoločnú spoluprácu a spĺňali aj formálne kritériá na tvorbu budúcej MAS. Členská základňa je rozložená rovnomerne, zastúpenie má verejný aj súkromný sektor. Obce sa na prístup LEADER pripravovali už dávnejšie - začiatok roku 2014, ale oficiálne až od roku 2015. Stretávali sa pravidelne, organizovali spoločné pracovné stretnutia, neskôr plánovali a tvorili stratégiu.

V súčasnosti má občianske združenie 64 členov, z toho je 27 obcí. Členská základňa, ale aj výkonný a kontrolný orgán boli od začiatku formované na princípe verejno-súkromného partnerstva. Verejno-súkromné partnerstvo je vyvážené po stránke geografickej, sektorovej, inštitucionálnej aj socio-ekonomickej. Členská základňa, ale aj výkonný a kontrolný orgán boli od začiatku formované na princípe verejno-súkromného partnerstva. Členskú základňu tvorí 27 samospráv (verejný sektor 42,19 %, všetky samosprávy sú obce), 37 subjektov z neverejného sektora (28,13% podnikateľský sektor, 29,69% občiansky sektor) Sú to zástupcovia občanov, podnikateľských subjektov, neziskových organizácií, ale aj samotní občania – fyzické osoby. Tento princíp bol uplatnený aj v zložení výkonného orgánu (Výkonný orgán, 3 členov), ktoré je zastúpené jednotlivými sektormi v pomere 3:4 aj v kontrolnom orgáne, kde je pomer 1:2. Počet členov v jednotlivých obciach súvisí s celkovou úrovňou verejného života v týchto obciach. Celkovo je možné zhodnotiť, že verejno-súkromné partnerstvo je vyvážené po stránke geografickej, sektorovej, inštitucionálnej aj socio-ekonomickej.

Povinné prílohy: Zoznam členov MAS podľa sektorov

Tvorba partnerstva a stratégie CLLD

Proces tvorby verejno-súkromného partnerstva bol aktívne zahájený už v roku 2014 pred vyhlásením výzvy na podávanie projektových zámerov v rámci opatrenia 19.2 Podpora na vykonávanie operácií v rámci stratégie miestneho rozvoja vedeného komunitou. Prvý dátum, kde sa začalo rozprávať v troch dolinách je 27.2.2014. Keďže tri mikroregióny už v minulosti spolupracovali na rôznych projektoch a spoločných aktivitách, začiatkom roka vzniklo spoločne občianske združenie MAS TRI DOLINY, o.z., ktoré umožnilo prepojiť jednotlivé zábery, pokúsiť sa vypracovať spoločnú stratégiu a tak podporiť rozvoj celého územia. Už počas celého roka 2014, keď prebiehalo samotné vytvorenie o.z. boli informovaní k problematike LEADER/CLLD hlavne predstavitelia samosprávy a záujmových združení, ktorí sa zúčastňovali rôznych seminárov a pracovných stretnutí

organizovaných Prešovským samosprávnym krajom, NRSV alebo inými inštitúciami. Taktiež v rámci cezhraničnej spolupráce navštívili niektorí členovia samospráv so zástupcami občianskeho sektora podobné MAS v Čechách a Poľsku v rámci už dlhoročnej cezhraničnej spolupráce. Tieto semináre priniesli pozitívne príklady konkrétnych projektov LEADER iných štátov a na Slovensku. Predstavitelia samosprávy a záujmových združení zaznamenali aktívnu činnosť MAS v rámci Prešovského samosprávneho kraja, resp. v okrese Humenné. Keďže napríklad MAS Duša vykonávala svoju činnosť a propagačné aktivity v rámci toho istého okresu už v minulom programovacom období, členovia Občianskeho združenia TRI DOLINY ako aj obyvatelia tohto územia spolu komunikovali a mali možnosť vymieňať si svoje skúsenosti z už implementovaných aktivít a projektov.

Aktívna informačná kampaň k prístupu LEADER/CLLD a k tvorbe verejno-súkromného partnerstva smerom k verejnosti bola prvý krát zahájená ešte v roku 2014. Prebiehala formou aktívnej informačnej kampane 27 samospráv, ktoré prejavili záujem stať sa členmi občianskeho združenia MAS TRI DOLINY a na svojich obecných zastupiteľstvách informovali občanov obce a zástupcov neverejného sektora o dôvodoch, princípoch a cieľoch takéhoto rozsiahleho verejno-súkromného partnerstva v predmetnom území. Následne, po schválení PRV na programovacie obdobie 2014-2020 boli tieto informácie aktualizované a začala sa aktívna príprava tvorby stratégie CLLD.

V júli prebehol výber externého spracovateľa na Vypracovanie Stratégie miestneho rozvoja vedeného komunitou (ďalej len stratégia CLLD) v zmysle schváleného Programu rozvoja vidieka SR 2014-2020, Opatrenie 19 LEADER (čl. 42, 44). Na základe verejného obstarávania bola podľa výberových kritérií vyhodnotená ako úspešná spoločnosť Projekty EUÚ, s.r.o., ktorej externí experti a konzultanti v zmysle Zmluvy o dielo koordinovali formovanie verejno-súkromného partnerstva, manažovali a spracovali analýzy, pracovné stretnutia a vypracovali konečnú stratégiu CLLD.

Analýza územia a samotné vypracovanie spoločnej SWOT analýzy za celé územie MAS prebiehalo už na základe samostatných stretnutí v obciach a formovala sa postupne počas prípravy spracovania stratégie CLLD (audit územia). Počas týchto stretnutí s predstaviteľmi obcí, podnikateľov, neziskových organizácií a občanov prebehla diskusia o pozitívach, negatívach a o príležitostiach rozvoja pre územie. Na základe týchto stretnutí bola expertným spôsobom vytvorená kostra spoločnej SWOT analýzy pre celé územie. Počas roka 2015 boli v danom území prostredníctvom jednotlivých samospráv MAS TRI DOLINY realizované vopred avizované tri dotazníkové prieskumy za účelom získania dostupných údajov o obciach, pre zmapovanie názorov, skúseností a očakávaní pre účely analytickej časti CLLD.

Prieskum v mesiacoch máj a jún 2015 bol zameraný na zhodnotenie zdrojov územia, na zmapovanie súčasného a východzieho stavu kvality života obyvateľov v obciach, analýzu potrieb a ich špecifikáciu z pohľadu kľúčových, volených predstaviteľov samosprávy. Súčasťou prieskumu boli aj návštevy v obciach a individuálne rozhovory. Prieskum v mesiacoch september, október a november 2015 bol smerovaný k analýze podnikateľského prostredia, jeho príležitostí a k zhodnoteniu všetkých získaných informácií z hľadiska pripravovanej stratégie, jej úspešnosti a udržateľnosti vo väzbe na súčasné a plánované finančné zdroje. Vo väzbe na výsledky oboch prieskumov sa 4.11.2015 uskutočnilo spoločné stretnutie MAS TRI DOLINY, na ktorom boli

prezentované výsledky analýzy územia, spracovaná SWOT analýza a priority stratégie v horizonte 10-15 rokov.

Pri spracovaní stratégie CLLD boli využívané postupy a metódy interaktívneho plánovania, ktoré sa vyznačujú aktívnym zapojením verejnosti do všetkých etáp prípravy a spracovania, najmä však týchto etáp: SWOT analýza územia, Vízia rozvoja územia, Problémová analýza a stanovenie rozvojových priorít, Strategická časť (strategický cieľ, strategické priority, špecifické ciele, opatrenia, aktivity), Akčný plán, Finančný plán a Implementačný rámec. Etapy spracovania auditu a monitorovacieho a hodnotiaceho rámca boli vo väčšej miere úlohou vonkajších expertov.

Stretnutia k tvorbe stratégie CLLD sa konali v roku 2015.

Predmetom týchto stretnutí bolo zapojenie členov a občanov pri:

- pomenovaní vízie územia (metóda myšlienkovkej mapy)
- určovaní silných stránok, slabých stránok, príležitostí a hrozieb – SWOT analýza;
- premene tvrdení SWOT analýzy na hlavné potreby a možnosti rozvoja;
- výbere strategického cieľa, špecifických cieľov, požadovaných výsledkov a priorít, ktoré im boli priradené;
- výbere typov činností (opatrení), ktoré môžu viesť k týmto výsledkom;
- pridelovaní rozpočtu
- výbere a stanovení hodnotiacich kritérií.

Celkom bolo od roku 2014 realizovaných 16 stretnutí priamo v území. Pracovné stretnutia so zástupcami samospráv ako aj neverejného sektora sa uskutočnili po jednotlivých dolinách v rámci existujúcich troch mikroregiónov. Významnú úlohu pri koordinácii a spracovávaní stratégie CLLD mali aj pracovné stretnutia výkonného výboru MAS TRI DOLINY, o.z., členovia ktorého sú v pomernom zložení zastúpení z každej doliny resp. mikroregiónu. Prostredníctvom nich obyvatelia sa taktiež priebežne čerpali a odovzdávali informácie, dohodoval spoločný postup pre jednotlivé aktivity na príprave stratégie CLLD v rámci celého územia. Následne bol spracovaný koncept analýzy územia a SWOT analýza, ktorý bol rozoslaný mailom členom o.z. a následne schválená na Valnom zhromaždení o.z. MAS TRIDOLINY dňa 2.12.2015.

Tabuľka 3 Rozpis jednotlivých stretnutí

Miesto verejného stretnutia	Dátum	Počet osôb
Mikroregión Ondávka, Horná Olka a Topoľ	27.2.2014	22

Mikroregión Topoľ	22.4.2014	15
Mikroregión Ondávka	20.5.2014	18
Výkonný výbor/prípravný výbor MAS	13.5.2015	7
Mikroregión Horná Oľka	14.7.2015	9
Mikroregión Ondávka	15.7.2015	7
Mikroregión Topoľ	16.7.2015	11
Mikroregión Horná Oľka	8.9.2015	10
Mikroregión Ondávka	9.9.2015	8
Mikroregión Topoľ	10.9.2015	10
Pracovné stretnutie Výkonný výbor a členovia	13.5.2015	11
Pracovné stretnutie Výkonný výbor a členovia	25.8.2015	10
Pracovné stretnutie členov MAS	27.2.2015	31
Pracovné stretnutie členov MAS	4.11.2015	36
Valné zhromaždenie	2.12.2015	59
Spolu: 16		92

Zdroj: MAS TRI DOLINY, o.z.

Miestny rozvoj vedený komunitou v občianskom združení TRI DOLINY bol plne realizovaný zapojením komunity do tvorby stratégie od začiatku v roku 2014 až po úplný koniec tvorby. Stratégia CLLD TRI DOLINY a projekty, ktoré z nej vyplývajú, vychádzajú jednoznačne z komunity. Externými expertmi bol vedený riadený dialóg s členmi občianskeho združenia a s aktívnymi občanmi, ktorí sa zúčastnili stretnutí.

Za účelom mobilizovania nápadov a energie členov a občanov boli zorganizované dve spoločné stretnutia pre všetkých členov MAS TRIDOLINY. Následne na Valného zhromaždení o.z. MAS TRIDOLINY dňa 2.12.2015 bola po zapracovaní mailových pripomienok prostredníctvom samospráv predmetného územia odprezentovaná a jednohlasne schválená SWOT analýza ako aj elá stratégie MAS TRI DOLINY.

Externí odborníci zapojení do prípravy SWOT analýzy:

- Ing. Eva Fiedlerová, externý expert
- Ing. Ivana Iliašová, externý expert
- Ing. Ľubica Tomášová, Projekty EÚ, s.r.o., externý expert

Povinné prílohy: Príloha č. 4: Zoznam členov MAS podľa sektorov (vrátane obcí)

Príloha č. 5: Dokumenty preukazujúce proces tvorby a formovanie partnerstva

3 Analytický rámec

Analýza zdrojov územia

3.1.1 Všeobecná charakteristika územia

- *Výhody/nevýhody z hľadiska polohy a lokalizácie územia (geografická, administratívno-správna poloha a pod.)*

Územie Miestnej akčnej skupiny TRI DOLINY tvoria katastre **27 obcí okresu Humenné (NUTS IV)** s celkovou rozlohou 214, 75 km² a počtom **10 039 obyvateľov** k 31.12.2014 (DATACUBE). Sú to malé obce roztrúsené pozdĺž vodných tokov Topoľovka, Olka a Ondavka. Sídлом MAS je obec Ohradzany, ktorá sa nachádza v centrálnej časti územia MAS. Najvzdialenejšia obec MAS /Závada/ zo severu je vzdialená od okresného mesta Humenné 35,8 km. Tri obce sú zaradené do kohéznych pólů rastu Topoľovka (v záujmovom území inovačných pólů rastu), Ohradzany a Košarovce (v záujmovom území mimo inovačných pólů rastu).

MAS TRI DOLINY delí od významných spoločenských a hospodárskych centier národnej a medzinárodnej úrovne značná vzdialenosť. Situáciu ešte komplikuje nedostatočná cestná infraštruktúra so zlým stavom ciest III. triedy.

Regionálne sa územie začleňuje do severovýchodnej časti Východného Slovenska (NUTS II) Prešovského kraja (NUTS III). Región je odľahlou časťou Prešovského kraja, mimo hlavných komunikačných trás, pozdĺž západnej hranice okresu Humenné, pričom okresné mesto sa nachádza v jeho juhovýchodnej časti. Tento okres patrí s rozlohou 754 km² medzi väčšie okresy, na severe hraničí s okresom Medzilaborce, na východe s okresom Vranov nad Topľou, na západe s okresom Snina a južná hranica územia susedí s okresom Michalovce.

Obrázok 1 Vymedzenie okresu Humenné v rámci Prešovského samosprávneho kraja

Zdroj: vlastné spracovanie

Obce MAS TRI DOLINY sú sídelne roztrúsené pozdĺž západnej hranice okresu Humenné. Tvorí ju 27 obcí: Baškovce, Brestov, Černina, Gruzovce, Hrubov, Hudcovce, Jankovce, Karná, Košarovce, Lackovce, Lieskovec, Lukačovce, Myslina, Nižná Sitnica, Ohradzany, Pakostov, Prituľany, Rohožník, Ruská Kajňa, Ruská Poruba, Slovenská Volová, Sopkovce, Topoľovka, Turcovce, Víťazovce, Vyšná Sitnica, Závada a Závadka.

Podľa zákona NR SR č. 221/1996 Zb. o územno-správnom usporiadaní SR sa Slovenská republika člení nasledovne:

Tabuľka 4 Zaradenie územia NUTS

NUTS I	NUTS II	NUTS III	NUTS IV	NUTS V
Slovenská republika	Východné Slovensko	Prešovská kraj	Okres Humenné	27 obcí

Zdroj: vlastné spracovanie

Dopravné podmienky v okrese sú podpriemerné. Obce MAS TRI DOLINY sú prepojené cestnou sieťou III. triedy a čiastočne cestami II. triedy. Významný dopravný uzol tvorí okresné mesto Humenné, ktoré je križovatkou ciest I., II. a III. triedy spolu so železničnou dopravou, ktorá okrem priameho vlakového spojenia v rámci Slovenska zabezpečuje aj medzinárodné vlakové spojenie smerom do Poľska. Humenné je svojou polohou dôležitou dopravnou križovatkou smerom na Ukrajinu (cez Sninu) a do Poľska (cez Medzilaborce). Humenné spolu s Michalovcami tvoria najdôležitejšie dopravné uzly Zemplínu. Individuálnou automobilovou dopravou je možné sa v priebehu 1 hodiny dostať do všetkých okolitých miest - Sniny (22 km), Medzilaboriec (43 km), Michaloviec (26 km), Vranova n/T (23 km) vrátane Prešova (73 km) a Košíc (83 km). Mesto Humenné ako hospodársko – správne a kultúrne centrum okresu a celého regiónu severného Zemplína je po dopravnej stránke charakteristické ako dopravný uzol s prevažujúcou zdrojovou a cieľovou dopravou. Okresné sídlo leží na dôležitej cestnej križovatke severo – južného a východo – západného smeru. Sú to cesty:

- cesta I. triedy č. 74 Strážske – Humenné – Snina – Ubl'a – št. hranica s Ukrajinou
- cesta II. triedy č. 558 Vranov nad Topľou – Humenné a
- cesta II. triedy č. 559 Humenné – Medzilaborce – št. hranica s Poľskou republikou

Všetky uvedené komunikácie nadradenej cestnej siete patria do tzv. Vybranej cestnej siete regionálneho a výhľadovo aj nadregionálneho významu. Očakávané zvýšenie tranzitnej dopravy medzi Ukrajinou a západnou Európou v dopade na základnú sieť mesta Humenné znamená požiadavku na urýchlené vyriešenie dopravných trás pre priebežnú tranzitnú dopravu, ktorá by v prípade otvorenia medzinárodnej kamiónovej dopravy pre mesto bola prioritná. Hlavný tranzitný cestný ťah smerom západným do vnútrozemia Slovenskej republiky bude jednoznačne cez cestu I/74 Humenné – Strážske – po ceste I/18 smer Michalovce, kde sa táto pripojí na budúcu trasu diaľnice D-1 vo východno – západnom smere.

Vnútroregionálny (okresný) význam spojovací majú na území mesta a územia MAS TRI DOLINY tieto miestne komunikácie II. a III. triedy doplnkovej cestnej siete:

- cesta č. II/559 Humenné – Čertižné
- cesta č. III/5587 Humenné – Brestov – Košarovce

- cesta č. III/55812 Humenné – Jasenov

- cesta č. III/5591 Humenné – Lackovce

Diaľnica D1 je najvýznamnejším diaľničným prepojením naprieč územím SR v západo-východnom smerovaní a tvorí chrbticovú os cestnej siete. Diaľnica D1 je súčasťou vetvy multimodálneho koridoru vedenom v trase Bratislava – Žilina – Užhorod a súčasťou základnej siete TEN-T. Po dobudovaní bude spájať 6 krajských miest a 8 z desiatich najväčších miest na Slovensku a ich priľahlých regiónov. Významne tak prispeje k zlepšeniu vzájomnej dostupnosti týchto miest a zároveň k zlepšeniu spojenia s Ukrajinou a bude poskytovať potrebnú kapacitu v týchto dopravných smeroch.

- **Geografická charakteristika**

Geograficky je územie situované v **regióne Horného Zemplína**, v ktorom sa rozprestierajú Vihorlatské vrchy, Beskydské predhorie, Ondavská vrchovina a Laborecká vrchovina. Najväčšou riekou pretekajúcou okresom je Laborec, do ktorého sa vlievajú Výrava, Udava a Cirocha. Západnou časťou okresu preteká Olka a Ondavka. Na jeho severe sa rozprestiera typická karpatská krajina s pôvodnými **pralesovými porastmi** a so vzácnou faunou. Ponúka neporušenú prírodu, samoty s ďalekými výhľadmi i rázovité dediny v oblasti Východných Karpát. Medzi najnavštevovanejšie turistické lokality Horného Zemplína patrí okolie vodnej nádrže Domaša, Národný park Poloniny a chránené krajinné oblasti Vihorlat a Východné Karpaty.

- **Historický vývoj**

Osídlenie územia nastalo v neolite; poklad bronzov z mladšej doby bronzovej, je tu výskyt slovanského sídliska zo 7.- 8. storočia. Obce MAS boli zakladané v 15. – 16. storočí.

Okres Humenné bolo rozsiahlym feudálnym panstvom, ktoré do roku 1684 vlastnili Drugethovci, od roku 1684 Csákyovci. V roku 1553 malo panstvo viac ako 82 dedín so 666 sedliackymi usadlosťami, v roku 1612 malo 126 obcí, čím sa stalo najväčším feudálnym panstvom na Slovensku. V Humenskom panstve bola zastúpená väčšina obcí MAS TRI DOLINY, ďalšie obce boli súčasťou panstva Stropkov (Košarovce, Nižná Sitnica, Vyšná Sitnica, Prituľany, Ruská Poruba, Závadka), panstva Michalovce (Baškovce) a panstva Čičavy (Ruská Kajňa).

V roku 1480 sa v Humennom osadili františkáni, v 17. storočí prechodne jezuiti, po nich opäť františkáni. V 17. storočí zasiahli panstvo vojnové udalosti, v roku 1644 bolo obsadené J. Rákócziom, v roku 1684 Thökölyovcami. Najmä v južných častiach domícia spôsobili veľké presuny obyvateľov. Väčšinu obcí zasiahla morová epidémia v roku 1663 a počet obyvateľov klesol aj po porážke Rákócziho povstania v roku 1711.

História väčšiny obcí MAS je previazaná s udalosťami okresného mesta Humenné, ktoré dostalo v roku 1638 jarmočné právo, začiatkom 17. storočia je doložený cech krajčírov, v roku 1640 cech garbiarov, čižmárov, remenárov, hrnčiarov a tesárov. Do 20. storočia však ostalo viac administratívnym ako hospodárskym strediskom oblasti. V roku 1787 patrilo Csákyovcom a Dernáthovcom, v 19.-20. storočí tu vlastnili majetky Andrássyovci.

Od 18. storočia bol v Humennom sol'ný sklad, v 19. storočí 3 vodné mlyny, od 19. storočia liehovar. V roku 1907 postavili Andrásyho súkromnú elektrárňu. V roku 1876 sa Humenné stalo mestom so zriadeným magistrátom.

Za predmníchovskej republiky počet obyvateľov mesta aj okresu prudko vzrástol. V júni roku 1919 bolo v Humennom zriadené direktorium Maďarskej republiky rád.

V auguste roku 1920 došlo k mohutnej manifestácii na obranu ZSSR. V roku 1921 tu bola založená MO KSČ, sídlil tu OV KSČ. Humenné bolo jedným zo stredísk revolučného hnutia poľnohospodárskych robotníkov a maloroľníkov (štrajky, protiexekučné akcie, konferencie).

Po roku 1930 bolo Humenné elektrifikované, vznikli menšie drevené závody, rozvíjal sa obchod a niektoré remeslá. Napriek tomu mesto i okolie trpelo nezamestnanosťou a prebiehalo intenzívne hnutie nezamestnaných. V roku 1938 tu bola manifestácia na obranu republiky. V období klérofašizmu bolo Humenné jedným zo stredísk ilegálneho protifašistického boja na východnom Slovensku. V roku 1942 sa tu organizovala bojová Jánošíkova družina, v roku 1944 partizánska skupina Pugačev. Obyvatelia podporovali partizánov. Mesto bolo oslobodené 26. 11. 1944 vojskami 4. ukrajinského frontu.

Po roku 1945 nastal všestranný rozvoj mesta Humenné, vybudoval sa priemysel chemický (Chemlon), stavebný (Chemkostav, OSP, tehelňa), potravinársky (hydínarské závody, mliekárňu, pekárňu, mäsokombinát) a rad menších prevádzok. Postavili sa nové sídliská, kultúrne a sociálne zariadenia, vybudovala sa doprava, služby. Mesto poskytovalo pracovné príležitosti pracujúcim z okolia.

- ***Doterajší vývoj územia***

Aj keď MAS TRI DOLINY je mladou organizáciou registrovanou na MV SR 11.2.2015, vzájomné kontakty a skúsenosti so spoluprácou jej aktívneho jadra siahajú o niekoľko rokov skôr, kedy jej aktéri pôsobili v iniciatívach mikroregiónov Ondávka (zastúpené obce MAS TRI DOLINY – Ohradzany, Gruzovce, Sopkovce, Vítazovce, Jankovce, Turcovce, Baškovce, Černina, Hrubov, Slovenská Volová, Brestov), Topoľ (zastúpené obce MAS TRI DOLINY – Topoľovka, Závadka, Hudcovce, Myslína, Lieskovec, Karná), Horná Oľka (zastúpené obce MAS TRI DOLINY – Jankovce, Košarovce, Lukačovce, Nižná Sitnica, Pakostov, Prituľany, Rohožník, Ruská Kajňa, Ruská Poruba, Vyšná Sitnica, Závada) na obnove a rozvoji svojich obcí a ochrane prírody a krajiny. Organizovali spoločné pracovné stretnutia miestnych fyzických a právnických osôb za účelom pripravovaných projektov obnovy a trvalo udržateľného rozvoja vidieka, vzdelávacie aktivity, spoločenské podujatia, tematické zájazdy.

Z najvýznamnejších projektov vzájomnej spolupráce obcí môžeme spomenúť projekty na likvidáciu divokých skládok, zavedenie separovaného zberu odpadu, projekty „Ozdravenie klímy vo vysušených oblastiach Slovenska pomocou hydro - klimatickej obnovy“ (LIFE+) a Podpora a vznik podnikania v mikroregióne Horná Oľka (INTERREG IIIA), ďalej projekty spolupráce na protipovodňových opatreniach, poľsko-slovenský projekt cezhraničnej spolupráce „Poľsko - slovenské centrum konskej turistiky“ a projekt denného stacionáru.

Mapa zastúpenia mikroregiónov v okrese Humenné:

MIKROREGIÓNY V OKRESE HUMENNÉ

Obrázok 2 Mikroregióny v okrese Humenné

• Uskutočnené investičné projekty

V nižšie uvedenej tabuľke uvádzame prehľad investičných projektov a aktivít obcí MAS počas uplynulých piatich rokov, ktoré boli smerované predovšetkým do rekonštrukcií obecných budov a miestnych komunikácií, protipovodňových opatrení a .vytváraníu podmienok pre voľnočasové aktivity.

Tabuľka 5 Prehľad investičných projektov v území

Obec	Investičné aktivity v posledných 5 rokoch
Baškovce	Oprava budovy ZŠ, Šatne pri futbalovom ihrisku, Kultúrny dom-rekonštrukcia, nákup traktora, Kamerový systém
Brestov	Úprava Hlbokého potoka- protipovodňová aktivita, výstavba Bytový dom, rozšírenie splaškovej kanalizácie, výstavba autobusovej zastávky a chodníka, parkovacie plochy
Černina	výstavba detského ihriska, rekonštrukcia KD
Gruzovce	rekonštrukcia obecného úradu
Hrubov	výstavba obecného úradu
Hudcovce	chodníky, autobusová zastávka
Jankovce	výstavba verejného vodovodu - beží od r.1998, čiastočná oprava kultúrneho domu, výstavba čakárne autobusu
Karná	regulácia potoka, chodníky I. etapa, projekt revitalizácie krajiny
Košarovce	Rekonštruoval sa obecný úrad, dom smútku, oprava okolia domu smútku, multifunkčná plocha.

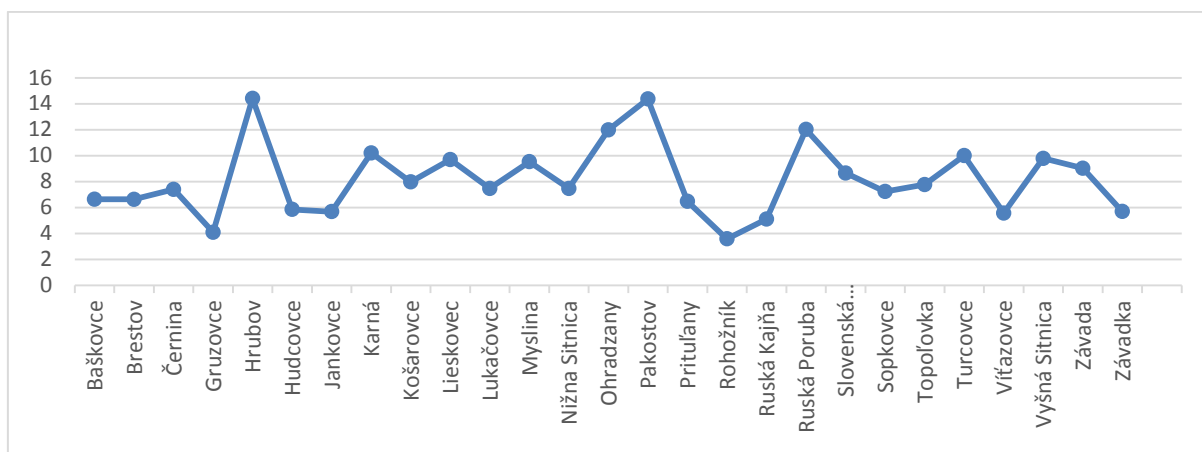
Lieskovec	regulácia potoka Lieskovčik, úprava verejných priestranstiev a autobusové zastávky
Lukačovce	žiadne
Myslina	Pokračujeme s výstavbou kanalizácie, viacúčelové ihrisko s umelou trávou, bezpečnostná situácia v obci- dopravné značenie, spomaľovače, výstupný ostrovček pri autobusovej zastávke, pomoc pri obnove kostola
Nižná Sitnica	rekonštrukcia KD a OcÚ, rekonštrukcia MK a výstavba autobusových zastávok, Dokončenie Kultúrno-športového areálu, výstavba tribúny na futbalovom ihrisku, výmena okien v Budove SPS, drobná infraštruktúra v rámci konskej turistiky/ prístrešok, studne, studnička/, výstavba Požiarnej zbrojnice
Ohradzany	opravy ciest, protipovodňové opatrenia, zriadenie MŠ
Pakostov	Kanalizácia a ČOV, protipovodňové opatrenia na potoku Čeršľa v obci Pakostov, rekonštrukcia a modernizácia KD v obci Pakostov, vybudovanie šatní na futbalovom ihrisku, vybudovanie multifunkčného ihriska, Dom smútku
Prituľany	Výmena okien - budova OcÚ a kultúrny dom a náter strechy
Rohožník	žiadne
Ruská Kajňa	Dom smútku
Ruská Poruba	rekonštrukcia miestnych komunikácií a chodníkov, zavedenie širokopásmového internetu
Slovenská Volová	rekonštrukcia mosta, nová autobusová zastávka, odvodnenie budovy kultúrneho domu, zádverie kultúrneho domu a bezbariérový prístup, nový asfalt koberec pri KD, výmena okien a dverí a zateplenie MŠ a základnej školy
Sopkovce	Dom smútku, rekonštrukcia a oprava Obecného úradu
Topoľovka	rekonštrukcia Základnej školy, projekt regenerácia sídla, výstavba chodníkov, rekonštrukcia miestnych komunikácií, výstavba multifunkčného ihriska
Turcovce	regulácia potoka - odvodňovacie zariadenie, protipovodňové opatrenia, výstavba šatní
Vít'azovce	Rekonštrukcia jednej z miestnych komunikácií, výstavba dvoch autobusových zastávok, rekonštrukcia troch rúrových priepustov, rekonštrukcia domu športu.
Vyšná Sitnica	Oprava kultúrneho domu, oprav domu nádeje, prístupové chodníky
Závada	výmena okien na obecnom úrade, modernizácia verejného rozhlasu, chodník k cirkvi
Závadka	žiadne

Zdroj: vlastné spracovanie

- ***Zaujímavosti a zvláštnosti územia, typické črty a pod.***

Najväčší kataster spomedzi obcí má Hrubov s celkovou výmerou 1442 ha. Najmenším katastrom disponuje Rohožník s výmerou 359 ha, v ktorom žije aj najmenej obyvateľov s počtom 25. Najväčší počet obyvateľov má Topoľovka 850 osôb, ktorá má aj najvyššiu hustotu osídlenia (106 osôb na km²). Najmenej zaľudnenou obcou je Závada (9 osôb na km²). Najnižšie položenou obcou je obec Hudcovce 140 m n.m.

Graf 1 Veľkosť katastrov obcí

Zdroj: vlastné spracovanie

Popis prírodných, ľudských, kultúrno-historických, ekonomických, inštitucionálnych a iných zdrojov

Z geoeologického hľadiska územie MAS charakterizuje poľnohospodársky, predhorský a vrchovinový typ krajiny so sústredenými vidieckymi sídlami (oráčino-lúčno-lesná krajina), v menšej miere lesný, neosídlený až sporadicky osídlený typ predhorskej krajiny zmiešaných lesov. Prevládajúcim typom lesov sú dubovo-hrabové lesy a kvetnaté, bukové a jedľové lesy.

➤ **Pôdne pomery**

Územie možno charakterizovať ako monotónnu krajinu mierneho pásma, konkrétne sa jedná najmä o nízke plošinové predhoria na silikátovom substráte s hnedými pôdami a kyslomilnou dubinou až bučinou a plošinové podvrchoviny a nízke planiny s hnedými pôdami a bučinou.

Z pohľadu poľnohospodárstva na území prevláda lesná krajina s vysokokmennými lesmi, druhým významným typom je poľnohospodárska krajina krmovinársko-pšeničná (pestovanie ovsu, ďateliny, jačmeňa a pšenice), pričom kraj možno pokladať za menej úrodný. Časť územia je využívaná na pasienky predovšetkým pre chov hovädzieho dobytku. Ovocinárstvo nemá v kraji tradíciu, v menšej miere sa v histórii aj v súčasnosti pestujú najmä slivky, jablká a hrušky, prípadne orechy.

Dominantou je orná pôda.

Na celom území prevláda stredná priepustnosť, veľká retenčná schopnosť pôd, neutrálna pôdna reakcia a mierne vlhký vlhkostný režim pôd.

V celom území sa vyskytujú kambizeme modálne a kultizeme nasýtené, geneticky napojené na flyšové pieskovcovo – ílovcové horniny. Pôdy patria do zrnitosti triedy piesčito – hlinitej alebo hlinito – piesčitej. Pôdny kryt tvoria pseudogleje.

Pôda je zložená z bielej a žltó-červenej hlíny.

Hlavné plodiny: pšenica, raž, jačmeň, ovos, kukurica, šošovica, fazuľa, zemiaky, ľan, konope, ďatelina, lucerna, krmná repa a kapusta.

Podľa evidencie Štátneho geologického ústavu Dionýza Štúra v katastrálnom území obcí nie sú prieskumné územia, chránené ložiskové územia, ložiská vyhradených nerastov, staré banské diela ani činné dobývacie priestory. V obci Sopkovce sa nachádza nevyhradený nerast - piesok. V minulosti sa piesok v obci ťažil. V obci Ruská Poruba je možná ťažba bridlicového plynu a ropy.

➤ **Hydrologické pomery**

Dominantnými riekami okresu sú Laborec a Cirocha, ktoré doteraz tečú prevažne v pôvodných korytách a sú splavné najmä v jari a po výdatnejšom daždi. Vtedy sa na krátky čas stávajú splavnými aj ich prítoky Uda, Výrava, Kamenica a Pčolinka.

Územie patrí k úmoriu Čierneho mora do povodia rieky Ondava. Hydrografickú sieť územia dopĺňajú viaceré krátke a menej významné pravostranné i ľavostranné bezmenné prítoky. Pre klasifikáciu riek je dôležitý riečny režim, t.j. rozdelenie odtoku počas roku, ktoré je závislé od zdroja vodnosti a klimatických pomerov. Vodné toky na vybranom území môžeme zaradiť do vrchovinne – nížinnej oblasti.

Nedaleká existencia významného zdroja pitnej vody – vodná nádrž Domaša.

Z vodných plôch sa v katastrálnom území obce Karná nachádza rovnomerná umelá vodná nádrž situovaná na severozápadnom okraji obce.

Obec Hrubov leží v pramennej oblasti potoka Ondavica. V obci sa nachádza minerálny prameň Vajcovka v lese.

Obec Slovenská Volová je bohatá na menšie potôčky, ktoré pretekajú jej územím a vlievajú sa do väčšieho potoka. Obec je bohatá na pramene čistej vody. Pramene minerálnych vôd sa tu však nenachádzajú. K obci patrí aj rekreačná oblasť – Rybníky, ktorú tvoria 2 vodné nádrže určené na chov a lov rýb ako aj na rekreáciu a oddych.

V obci Sopkovce je historická kamenná studňa s vodou vyhovujúcou na pitné účely.

Možné hromadné zásobovanie vodou je z prameňov potokov na sever od obce.

Vo väčšine obcí chýba verejná kanalizácia a čistiareň odpadových vôd. Niektoré obce majú kanalizáciu zastaranú alebo nedokončenú.

Takisto v obciach sa nenachádza verejný vodovod, príp. je už zastaraný a je nutná jeho rekonštrukcia. Obce využívajú miestne studne. Obec Turcovce už niekoľko rokov zápasí s nedostatkom pitnej vody, hlavne v letných mesiacoch. Ani jeden z existujúcich zdrojov pitnej vody v obci nezodpovedá hygienickým požiadavkám.

Kvalita povrchových a podzemných vôd

Na území sa nenachádza žiadne odberné miesto sledovania kvality tokov. Z uvedeného dôvodu nie je možné uviesť údaje o kvalite tokov a úrovni znečistenia povrchových vôd. Výrazným environmentálnym problémom je zneškodňovanie splaškových odpadových vôd z obcí, ktoré nemajú vybudovanú verejnú kanalizáciu a čistiareň odpadových vôd.

Do takto vymedzeného územia plošne nezasahuje žiadna z vodohospodársky významných oblastí a preto nie je možné uviesť údaje o znečistení podzemných vôd.

Z hľadiska úrovne znečistenia podzemných vôd (C_d) sa na území prejavuje nízka (hodnoty v intervale 0,1 – 1,0 C_d) až stredná úroveň tohto znečistenia (hodnoty v intervale 1,1 – 3,0 C_d).

Prírodné/umelé vodné plochy: rybníky s možnosťou rybolovu – Slovenská Volová a Brestov. Významnou a turisticky navštevovanou je vodná nádrž Domaša.

Termálne pramene: Zatiaľ jediným doloženým zdrojom termálnej vody je vrt MLS - 1 realizovaný v roku 1975 v časti Podskalka patriacej do katastrálneho územia obce Ptičie, ktorá však nie je súčasťou MAS TRI DOLINY. Vrt bol navŕtaný v hĺbke 908 - 928 m,

pričom bola zaznamenaná kolektorová teplota 33 °C s celkovou mineralizáciou 830 mg/l. V súčasnosti sa pripravuje feasibility study k možnosti ďalšieho využitia tohto vrtu.

➤ Klimatické podmienky

MAS TRI DOLINY patri medzi teplé, mierne vlhké oblasti s chladnou zimou (teplota v januári -3°C až -5°C). Obce v blízkosti nádrže Domaša majú mierne teplú kotlinovú klímu (priemerná denná teplota v januári -2,5°C až -5°C, v júli +17 až +18,5°C, ročná amplitúda priemerných mesačných teplôt vzduchu +20 až +24°C, ročné zrážky 600-800 mm/rok).

Ostatný región má horskú teplú klímu (priemerná denná teplota v januári -2 až -5°C, v júli +17,5 až +19,5°C, ročná amplitúda priemerných mesačných teplôt vzduchu +21 až +23°C, ročné zrážky 600-800 mm/rok). Počas roka prevládajú vetry severných a južných smerov (v lete viac severných) a relatívny slnečný svit (pomer medzi skutočným úhrnom slnečného svitu a astronomicky možným úhrnom slnečného svitu) je leto 40-45%, zima 25-30%.

Bezmrazivé obdobie územia MAS TRI DOLINY (počet dní medzi posledným a prvým výskytom minimálnej teploty vzduchu nižšej ako -0,1°C) trvá 160-180 dní so začiatkom vykurovacieho obdobia obvykle 20.-30.októbra a trvaním 220-240 dní.

➤ Ovzdušie

Obce MAS sa nenachádzajú v území, pre ktoré by bolo z hľadiska miery znečistenia ovzdušia potrebné vyhlásiť oblasť riadenia kvality ovzdušia.

Ovzdušie v obciach je znečisťované len malými zdrojmi znečistenia, ktorými sú lokálne kúreniská a doprava. Emisie základných znečisťujúcich látok z lokálnych kúrenísk pochádzajú zo spaľovania fosílnych palív alebo dreva. Pozitívny vplyv na emisnú hladinu v obciach a v okolí má plynofikácia obcí.

Miera znečistenia ovzdušia z mobilných zdrojov znečistenia z dopravy na celkovom imisnom zaťažení ovzdušia v obci je priamo závislá od intenzity dopravy na cestách prechádzajúcich obcou.

Ostatnými zdrojmi znečistenia ovzdušia sú tiež suspenzia a resuspenzia častíc z nedostatočne čistených komunikácií, stavenísk, skládok a sypkých materiálov a poľnohospodárstvo.

V takto vymedzenom území sa nenachádzajú žiadne významné stacionárne zdroje znečistenia ovzdušia. Čiastočný vplyv na kvalitu ovzdušia však môžu mať v nevelkej vzdialenosti lokalizované zdroje znečistenia ovzdušia na nadregionálnej úrovni Bukocel, a. s. Hencovce a Chemes, a. s. Humenné.

Vplyv mobilných zdrojov znečistenia na celkovom imisnom zaťažení je veľmi výrazný v prípade obcí Hudcovce, Topoľovka a Závadka v dôsledku vysokej intenzity tranzitnej dopravy na ceste II/558 trasovanej zastavanými územiami týchto obcí. Vzhľadom na nízku intenzitu zdrojovej a cieľovej dopravy a absenciu tranzitnej dopravy je vplyv mobilných zdrojov na znečistení ovzdušia v obciach Myslina a Karná veľmi nízky.

➤ Nerastné suroviny

Na území okresov sa nenachádzajú významnejšie ložiská nerastných surovín. Miestami je zaznamenaný nevýznamný výskyt ropy, sprevádzaný aj výskytom bridlicového zemného plynu (Ruská Poruba). V Sopkovciach sa v milosti ťažil nevyhradený nerast – piesok.

➤ **Chránené územia**

Ochranu prírody a krajiny upravuje zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení zákona č. 525/2003 Z. z., zákona č. 205/2004 Z. z., zákona č. 364/2004 Z. z., zákona č. 587/2004 Z. z., zákona č. 479/2005 Z. z., zákona č. 15/2005 Z. z. a zákona č. 24/2005 Z. z. (+ redakčné oznámenie o oprave chýb uverejnené v čiaske 48/2003). V zmysle tohto zákona sa ochranou prírody a krajiny rozumie obmedzovanie zásahov, ktoré môžu ohroziť, poškodiť alebo zničiť podmienky a formy života, prírodné dedičstvo, vzhľad krajiny, znížiť jej ekologickú stabilitu, ako i odstraňovanie takýchto zásahov. Ochranou prírody sa rozumie aj starostlivosť o ekosystémy.

Do vymedzeného územia plošne nezasahujú žiadne veľkoplošné chránené územia – národné parky ani chránené krajinné oblasti. V takto vymedzenom území nie sú vyhlásené ani navrhované žiadne maloplošné chránené územia.

Chránené vtáčie územia

Na území sa nenachádza ani do takto vymedzeného územia plošne nezasahuje žiadne chránené vtáčie územie.

Mokrade

Na území sa nenachádzajú žiadne národné, regionálne ani lokálne významné mokrade.

Chránené stromy

Vo vymedzenom území nie sú vyhlásené žiadne chránené stromy s výnimkou Topoľa sivého v Nižnej Sitnici.

Ochrana vodných zdrojov

Ochranu vôd upravuje najmä zákon č. 409/2014 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 364/2004 Z.z. o vodách a o zmene zákona SNR č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon).

Chránenými územiami podľa zákona o vodách sú: územia s povrchovou vodou určenou na odber pre pitnú vodu, územia s vodou určenou na kúpanie, územia s povrchovou vodou vhodnou pre život a reprodukciu pôvodných druhov rýb, chránené oblasti prirodzenej akumulácie vôd (chránené vodohospodárske oblasti), ochranné pásma vodárenských zdrojov, referenčné lokality, citlivé oblasti, zraniteľné oblasti a chránené územia a ich ochranné pásma podľa zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny.

Vymedzeným územím nepreteká žiaden vodárenský tok a rovnako doň plošne nezasahuje žiadna chránená vodohospodárska oblasť. Na druhej strane takto vymedzeným územím preteká vodohospodársky významný tok Ondavka.

Takto vymedzené územie sa nachádza v ochrannom pásme III. stupňa vodárenského zdroja Ondava – Kučín.

Zraniteľné oblasti podľa Nariadenia vlády č. 617/2004 Z. z. sú poľnohospodársky využívané územia, z ktorých odtekajú vody zo zrážok do povrchových vôd alebo vsakujú do podzemných vôd, v ktorých je koncentrácia dusičnanov vyššia ako 50 mg.l⁻¹ alebo sa môže v blízkej budúcnosti prekročiť.

Medzi zraniteľné oblasti patria katastrálne územia obcí Myslina, Lieskovec, Topoľovka a Závadka.

Za všeobecný environmentálny problém je potrebné pokladať i nedostatočné environmentálne povedomie obyvateľov obce, ktorého výsledkom je napr. znečisťovanie územia obce vytváraním čiernych skládok odpadu, podomové spaľovanie škodlivých materiálov, netesnosť žump.

➤ Environmentálna záťaž územia

Kým územie okresu Medzilaborce svojim **životným prostredím** a kvalitou ovzdušia patrí medzi najkvalitnejšie v Slovenskej republike, časť územia okresu Humenné zasahuje do zemplínskej zaťaženej oblasti a katastrálne územia niektorých obcí sú vyhlásené za zaťažené územia, vyžadujúce osobitnú pozornosť. Patria k nim obce Hudcovce, Topoľovka a Závadka. Spolu s obcou Brekov a mestom Humenné (nie sú členmi MAS) ležia v tzv. trojuholníku, kde životné prostredie ovplyvňujú plynné emisie z energetických zdrojov tepla a.s. Chemes a z technologických zariadení na výrobu celulózy a jej derivátov v Hencovciach.

V roku 2012 bolo v **okrese Humenné** vyprodukovaných 369,3 t (0,49 t na km²) tuhých emisií, 92,6 t (0,12 t na km²) oxidu siričitého, 132,4 t (0,18 t na km²) oxidu dusíka a 499,5 t (0,66 t na km²) oxidu uhoľnatého. Emisie základných znečisťujúcich látok v regióne postupne klesajú. Príčinou je nahrádzanie menej ušľachtilých palív ušľachtilejšími (zemný plyn), ako aj všeobecný pokles výroby a spotreby energie. Určitou výnimkou sú emisie oxidov dusíka, ktoré nie sú do takej miery závislé na type paliva ako emisie oxidu siričitého a tuhých látok, ale závisia predovšetkým od režimu spaľovania.

Podľa Štátneho programu sanácie environmentálnych záťaží na roky 2010 až 2015 je do registra environmentálnych záťaží zostaveného ako informačný podklad pre potreby účinného riadenia a racionálneho rozhodovania verejnej správy zaradených najviac environmentálnych záťaží z Prešovského samosprávneho kraja. Register eviduje 374 environmentálnych záťaží čo predstavuje 20,6 % zo všetkých záťaží na území Slovenskej republiky. Počet environmentálnych záťaží na území okresu Humenné je uvedený v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 6 Prehľad environmentálnej záťaže (okres)

Názov okresu	Environmentálna záťaž v území		
	pravdepodobná	existujúca	sanovaná a rekultivovaná
Humenné	19	4	8

Zdroj: vlastné spracovanie

Povrchové a podzemné vody sú jednou z rozhodujúcich zložiek určujúcich kvalitu životného prostredia. Na okolité ekosystémy môže vplývať najmä ťažba štrkopieskov z Laborca a kvalitu vôd môžu ohrozovať aj plošné znečistenia z aplikácie hnojív a pesticídov z poľnohospodárskej činnosti.

Medzi rizikové faktory v životnom prostredí patrí hluk, najmä dopravný, rádioaktivita, to sú najmä prírodné zdroje žiarenia a radónové riziko. Z chemických rizikových faktorov sú to cudzorodé látky, ktoré sa môžu nachádzať v potravinách.

Hluk

V obciach sa nevykonáva monitoring hlukovej záťaže z cestnej dopravy. Výrazný zdroj hlukovej záťaže pre obyvateľstvo obcí Hudcovce, Topoľovka a Závadka, v priamej závislosti od intenzity dopravy, predstavuje predovšetkým cesta II/558 vzhľadom na

trasovanie vyššie uvedenej komunikácie priamo zastavaným územím samotnej obce. Vzhľadom na nízku intenzitu zdrojovej, cieľovej i tranzitnej dopravy v obciach Lieskovec, Karná a Myslina táto nepredstavuje pre významnejší zdroj hluku narušajúci pohodu a kvalitu života tam bývajúcich obyvateľov. Významnejšie stacionárne zdroje hluku sa v obciach nenachádzajú.

Zosuvné územia

Vychádzajúc z programu prevencie a manažmentu zosuvných rizík na roky 2014 až 2020, ktorý schválila vláda Slovenskej republiky 18. decembra 2013 uznesením č. 738 vykazuje Prešovský samosprávny kraj najvyššiu porušenosť svahovými deformáciami v Slovenskej republike. Narušených je 81.702,1 ha, čo predstavuje 9,09 % z územia kraja.

K najporušenejším okresom aj z hľadiska Slovenska patria Snina a Humenné. Ohrozené sú obce, mestské časti, chatové a záhradkárske osady, ktoré ležia úplne alebo čiastočne na územiach postihnutých svahovými deformáciami.

➤ Odpadové hospodárstvo

Nakladanie s komunálnym odpadom v obciach sa prevádza v súlade so Všeobecne záväznými nariadeniami obcí, ktoré bolo schválené obecnými zastupiteľstvami príslušných obcí. Základnými schválenými dokumentmi pre riadenie odpadového hospodárstva v obciach sú platné Programy odpadového hospodárstva.

Komunálny odpad sa zhromažďuje v zberných nádobách, ktorými sú vybavené domácnosti a prevádzky produkujúce komunálny odpad. Okrem toho je vo väčšine obcí zavedený separovaný zber a pravidelne umiestňovaný veľkokapacitný kontajner na zhromažďovanie objemného odpadu. Komunálny odpad sa zneškodňuje na skládke odpadov bez nebezpečného odpadu.

Na tomto vymedzenom území sa nachádza evidovaná skládka komunálneho odpadu Myslina - Lúčky. V 25 obciach existujú divoké skládky odpadu.

V odpadovom hospodárstve okrese Humenné prevažuje ostatný odpad, nasleduje komunálny odpad a len malým percentom nebezpečný odpad. Medzi najväčších producentov odpadov patrí aj v rámci kraja Mecom a.s. Na území okresov sú skládky v Udavskom, Papíne, Mysline, Humennom a v Krásnom Brode. K vyššej kvalite ŽP prispievajú aj obce, ktoré budujú nové vodovody a kanalizácie, napojené na novovybudovanú ČOV v Humennom, aj nové projekty súvisiace s ochranou životného prostredia a rozvojom environmentálnej infraštruktúry.

Kultúrno-historické zdroje

Aj keď územie MAS z hľadiska poznávacieho turizmu celoslovenského historického kontextu nie je až také bohaté, určite sú v ňom zastúpené historické objekty (aj ako národné kultúrne pamiatky) zaujímavé pre poznanie regionálnych dejinných udalostí pre upevňovanie vzťahov detí, mládeže a mladých ľudí k miestnym tradíciám, ľudom a krajine. Skutočnosť dôvernej znalosti dedičstva, prírodných zdrojov, tradícií, remesiel ale aj jeho slabších stránok zo strany tejto cieľovej skupiny pokladáme z hľadiska ďalšieho rozvoja regiónu za kľúčové.

K obciam MAS, v katastri ktorých sa vyskytujú kultúrno - historické pamiatky evidovanými Pamiatkovým úradom SR patria:

- ❖ HRUBOV - Kostol sv. Petra a Pavla (1780) s prevládajúcim klasicistickým slohom,
 - JANKOVCE – Kostol Božieho tela (1769-1770) s prevládajúcim klasicistickým slohom
 - ❖ KARNÁ - kostol Panny Márie Ružencovej (1770) s prevládajúcim klasicistickým slohom
 - ❖ KOŠAROVCE – hrob rodiny Guze (1944), Mohylník (6 mohýl – pravek), eneolit,
 - ❖ Pamätná tabuľa brigády Čapajev (1964), Parný mlyn a pamätná tabuľa (1936-37) stav vyhovujúci ale momentálne nevyužívaný, Pamätná tabuľa (1984)
 - ❖ LUKAČOVCE – cintorín židovský a 32 náhrobníkmi, kostol Premenenia Pána z neskorého baroka (1756)
 - ❖ NIŽNÁ SITNICA – Mohylník – 14 mohýl (pravek, eneolit)
 - ❖ OHRADZANY – kostol Nanebovzatie Panny Márie (1940 - moderné hnutie)
 - ❖ PAKOSTOV – mohyla (pravek, eneolit)
 - ❖ RUSKÁ PORUBA – drevený kríž (koniec 19 st. - ľudové umenia)
 - ❖ TOPOĽOVKA – mohylník s 34 mohylami (10st.- povel'komoravské obdobie)
 - ❖ TURCOVCE – kostol Mena Panny Márie (1770), klasicizmus
 - ❖ ZÁVADA – Chrám sv. Michala Archanjela (1927), novobaroko
- Hrob padlých v II. Svetovej vojne, Cintorín padlých v I. svetovej vojny
Pamätná tabuľa partizánskeho štábu (1963)

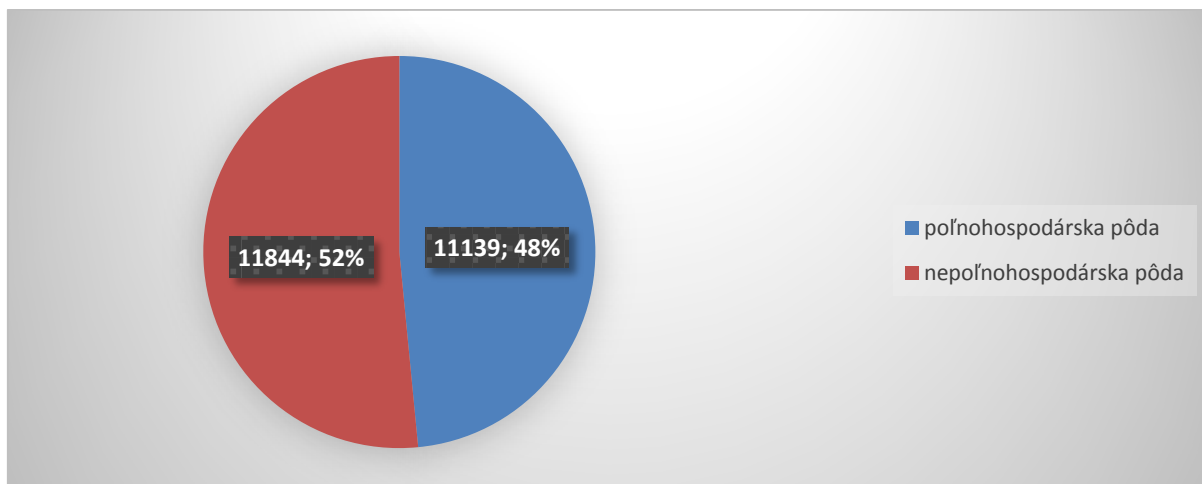
Ekonomické zdroje

Významným ekonomickým zdrojom územia MAS je pôda, ktorá však v súčasnej dobe nie je plne využívaná a navyše trpí výskytom a šírením invázných druhov rastlín. Poľnohospodárstvo a lesníctvo má na území MAS dlhodobú tradíciu. V 20 obciach prevádzkujú svoju činnosť samostatne hospodáriaci roľníci, ktorí sa venujú chovu hovädzieho dobytku, ošípaných, oviec, koní, pestovanie obilnín, krmovín a iných poľnohospodárskych plodín. Poľnohospodársku pôdu o rozlohe 11 139 ha predstavuje predovšetkým orná pôda, ďalej trvalo trávnaté porasty, v menšej miere záhrady a zanedbateľnú časť tvoria ovocné sady. Obec s najväčšou rozlohou ornéj pôdy (856 ha) je Lieskovec. V 23 obciach aktívne spravujú svoje pozemky organizované spoločenstvá (urbariáty) a jedna obec uvádza urbariát ako neaktívny.

Nepoľnohospodárska pôda obcí MAS má rozlohu 11844 ha. Je tvorená vo veľkej miere lesnými pozemkami s celkovou rozlohou (10297 ha), zastavanou plochou (767 ha), vodnými plochami (255 ha) a ostatnými plochami (525 ha). Obec s najväčšou rozlohou lesných pozemkov je Hrubov (1041 ha).

Podiel poľnohospodárskej a nepoľnohospodárskej pôdy obcí MAS je znázornený na nižšie uvedenom grafe:

Graf 2 Podiel poľnohospodárskej a nepoľnohospodárskej pôdy

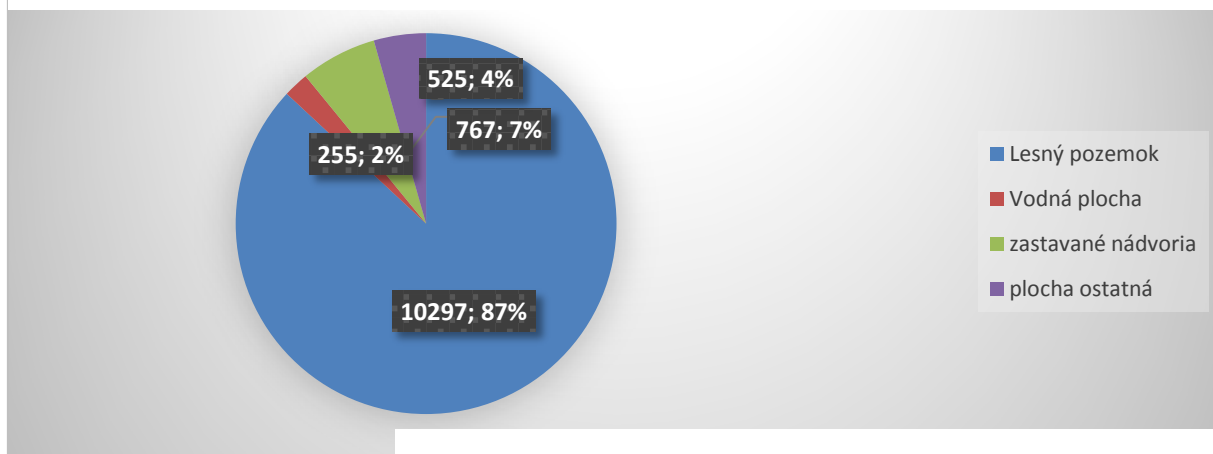

Zdroj: vlastné spracovanie

TTP pozemky tvoria najväčší podiel poľnohospodárskej pôdy, potom nasleduje orná pôda a najmenšie percento predstavujú záhrady

Takmer 90% nepoľnohospodárskej pôdy tvoria lesy, vodné plochy tvoria 2%. Zostávajúce plochy predstavujú zastavané a iné pozemky.

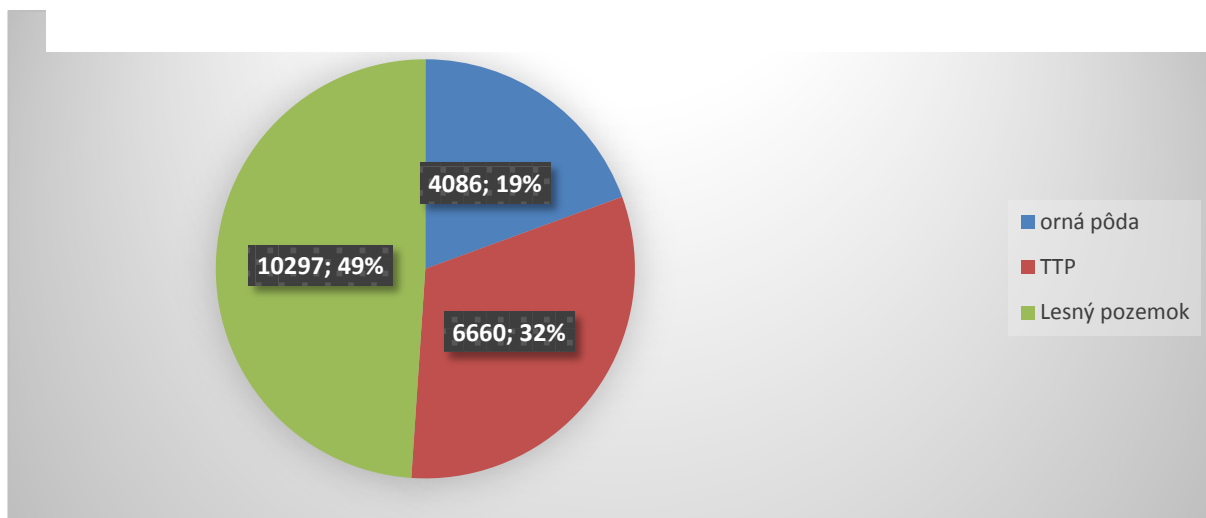
Graf 3 Rozdelenie nepoľnohospodárskej pôdy

Zdroj: vlastné spracovanie

Nižšie uvedený graf preukazuje na jeden z najväčších potenciálov územia, ktorým je pôda. Znázorňuje pomer ornej pôdy, lesných pozemkov a trvalo trávnatých porastov MAS:

Graf 4 Rozdelenie pôdneho fondu

Zdroj: vlastné spracovanie

• Demografická situácia a ľudské zdroje

Z demografického hľadiska obce MAS Tri doliny patria medzi malé obce do 1000 obyvateľov. Podľa údajov ŠÚ SR k 31.12.2014 najvyšší počet obyvateľov má obec Topoľovka (810 obyvateľov) a najnižší Rohožník (27 obyvateľov). Z demografických údajov ŠÚ SR z predchádzajúceho desaťročného obdobia je zrejmé, že od roku 2002 dochádza v ročných cykloch k systematickému poklesu populácie a v posledných rokoch dochádza u obyvateľov MAS TRI DOLINY k stagnácii populačnej krivky.

(zdroj ŠÚ SR)

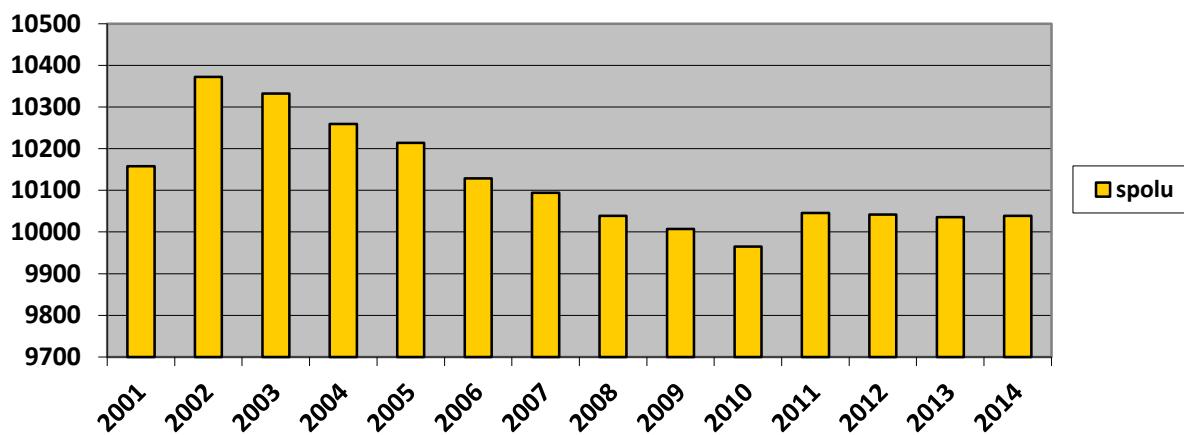
Tabuľka 7 Demografické údaje obcí MAS TRI DOLINY za obdobie 10 rokov

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Baškovce	454	433	428	430	422	420	418	418	415	414	425	429	426	424
Brestov	519	546	548	544	545	543	540	535	550	550	574	577	583	590
Černina	203	194	191	187	183	183	185	178	178	175	180	177	177	179
Hrubov	553	548	541	534	534	522	516	510	503	495	491	489	497	501
Hudcovce	412	422	419	421	423	426	428	422	417	425	429	423	414	417
Jankovce	260	274	269	266	270	266	265	268	265	265	274	273	271	270
Karná	438	454	453	450	443	442	437	436	440	439	438	440	448	458
Lieskovec	459	459	460	458	453	447	442	438	424	433	444	446	456	459

Lukačovce	520	518	511	513	505	502	511	506	507	510	486	476	468	472
Myslina	562	573	581	572	565	554	554	555	549	551	554	558	566	580
Ohradzany	587	631	632	624	620	636	645	646	651	650	640	655	643	646
Slovenská Volová	483	480	499	498	496	492	487	493	512	525	514	520	527	540
Topoľovka	802	798	789	802	821	823	845	843	847	843	831	824	827	810
Turcovce	331	349	355	353	349	343	339	333	324	319	317	314	305	299
Víťazovce	329	337	339	338	345	347	341	342	324	320	325	321	320	311
Závadka	440	546	541	525	520	508	495	492	521	517	538	539	532	533
Košarovce	612	641	629	621	614	611	605	610	603	594	617	622	621	630
Nižná Sitnica	365	369	360	367	366	362	357	348	343	333	330	322	329	327
Pakostov	528	511	502	494	488	475	481	476	477	472	477	474	471	458
Prituľany	67	69	67	65	67	65	58	57	62	61	63	62	59	55
Rohožník	48	47	44	35	30	27	22	18	12	13	39	39	38	27
Ruská Kajňa	147	148	143	134	130	123	123	121	116	112	111	113	110	108
Ruská Poruba	283	276	281	284	284	279	275	268	261	251	248	249	249	245
Vyšná Sitnica	430	412	413	411	414	408	401	402	393	391	388	391	389	390
Závada	78	83	85	81	77	76	75	73	68	65	71	73	75	74
Sopkovce	125	129	125	125	124	125	123	123	120	118	119	113	110	110
Gruzovce	123	125	127	127	126	124	126	128	125	124	123	123	125	126
spolu	10158	10372	10332	10259	10214	10129	10094	10039	10007	9965	10046	10042	10036	10039

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 5 Znázorňujúci trend rastu a znižovania počtu obyvateľov obcí MAS od roku 2001

Zdroj: vlastné spracovanie

Vývoj vekovej štruktúry obyvateľstva MAS za uplynulých desať rokov naznačuje, že podiel obyvateľov v predproduktívnom veku klesá okrem obcí Brestov, Ohradzany, Slovenská Volová. Táto skutočnosť mala za následok rušenie prevádzok MŠ a ZŠ a plánované zmeny účelu ich využitia. Vývoj krivky osôb v produktívnom veku v jednotlivých obciach mierne narastá, prípadne si udržiava svoju početnosť s malými odchýlkami. Podiel obyvateľov v poproduktívnom, seniorskom veku si viac-menej zachováva svoju hodnotu okrem obcí Brestov a Topoľovka, kde zaznamenávame jeho preukazný nárast. Zastúpenie pohlaví v produktívnom veku je u mužov mierne navýšený v porovnaní so ženami. Nárast počtu obyvateľov v poproduktívnom veku a ich stúpajúca odkázanosť motivuje obce k plánom na rozširovanie svojich služieb pre obyvateľov odkázaných na opatrovateľské a sociálne služby.

Tabuľka 8 Zastúpenie všetkých troch kategórií obyvateľov obcí MAS TRI DOLINY podľa údajov ŠÚ SR k 31.12.2014

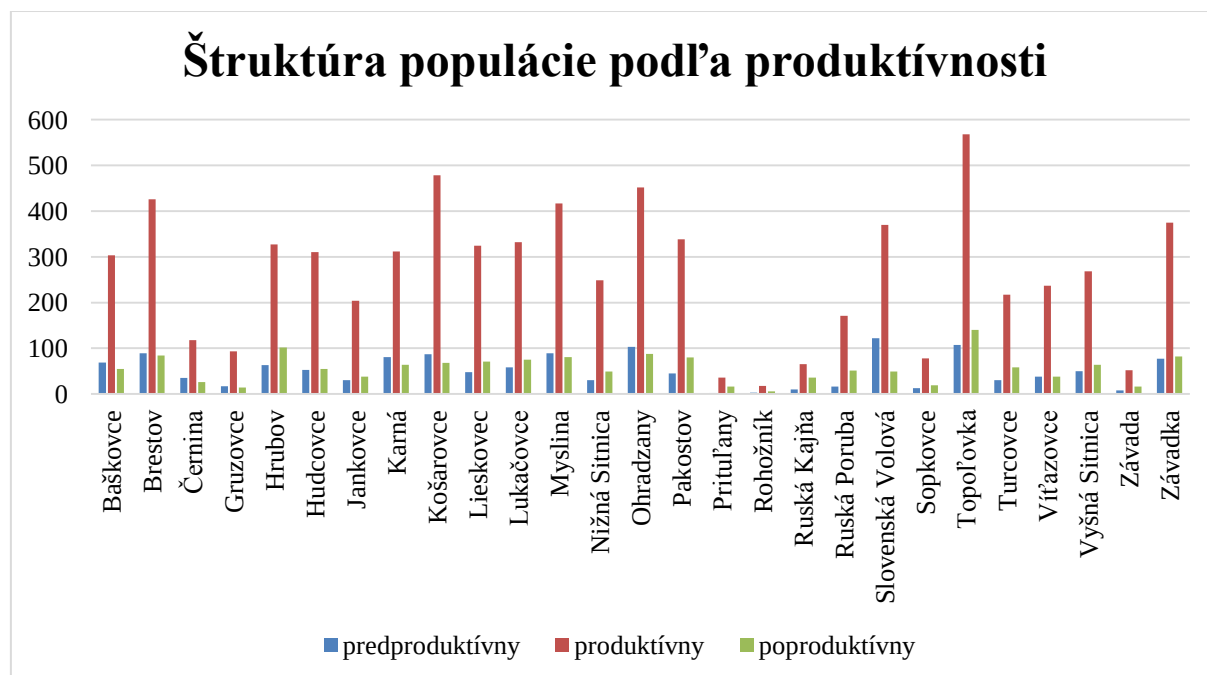
Obec	Predproduktívny vek	Produktívny vek			Poproduktívny vek
		spolu	muži	ženy	
Baškovce	69	303	162	141	55
Brestov	89	426	225	201	84
Černina	35	118	62	56	26
Hrubov	63	327	169	158	102
Hudcovce	53	310	159	151	55
Jankovce	30	204	120	84	38
Karná	81	312	154	158	64
Lieskovec	48	324	175	149	71
Lukačovce	58	332	170	162	75
Myslina	89	417	205	212	81
Ohradzany	103	452	232	220	88
Slovenská Volová	122	370	187	183	49
Topoľovka	107	568	294	274	140
Turcovce	30	217	111	106	58
Víťazovce	38	237	132	105	38
Závadka	77	375	187	188	82
Košarovce	87	478	244	234	68
Nižná Sitnica	30	249	127	122	49

Pakostov	45	338	195	143	80
Prituľany	2	36	24	12	16
Rohožník	3	18	13	5	6
Ruská Kajňa	10	65	36	29	36
Ruská Poruba	16	171	94	77	51
Vyšná Sitnica	50	268	139	129	64
Závaďa	8	52	30	22	16
Sopkovce	13	78	46	32	19
Gruzovce	17	93	52	41	14

Zdroj: DATAcube ŠÚ SR

Graf znázorňuje vysoké zastúpenie obyvateľov obcí MAS v produktívnom veku okrem obcí s najnižším počtom obyvateľstva:

Graf 6 Štruktúra populácie podľa produktivity

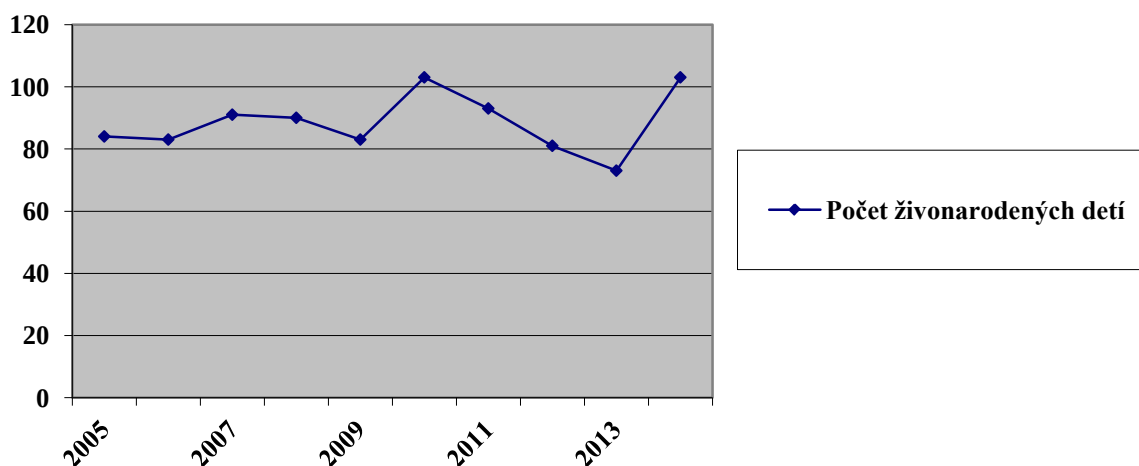

Zdroj: vlastné spracovanie

Pôrodnosť živonarodených detí od roku 2010 do roku 2013 klesala, rok 2014 predstavuje návrat na maximálne hodnoty z roku 2010.

Graf znázorňujúci trend pôrodnosti živonarodených detí za ostatných deväť rokov:

Graf 7 Trend pôrodnosti

Zdroj: vlastné spracovanie

Vzdelanostná štruktúra obyvateľov obcí MAS (štatistické údaje pre rok 2011)

Štatistické údaje o úrovni dosiahnutého vzdelania obyvateľov obcí MAS poukazuje na značnú diverzitu a rozdiely. Najpočetnejšiu kategóriu (cca 19 %) tvoria ľudia s úplným stredným vzdelaním s maturitou, ale až cca 15% ľudí je bez vzdelania.

Tabuľka 9 Vzdelanostná štruktúra obyvateľov obcí MAS

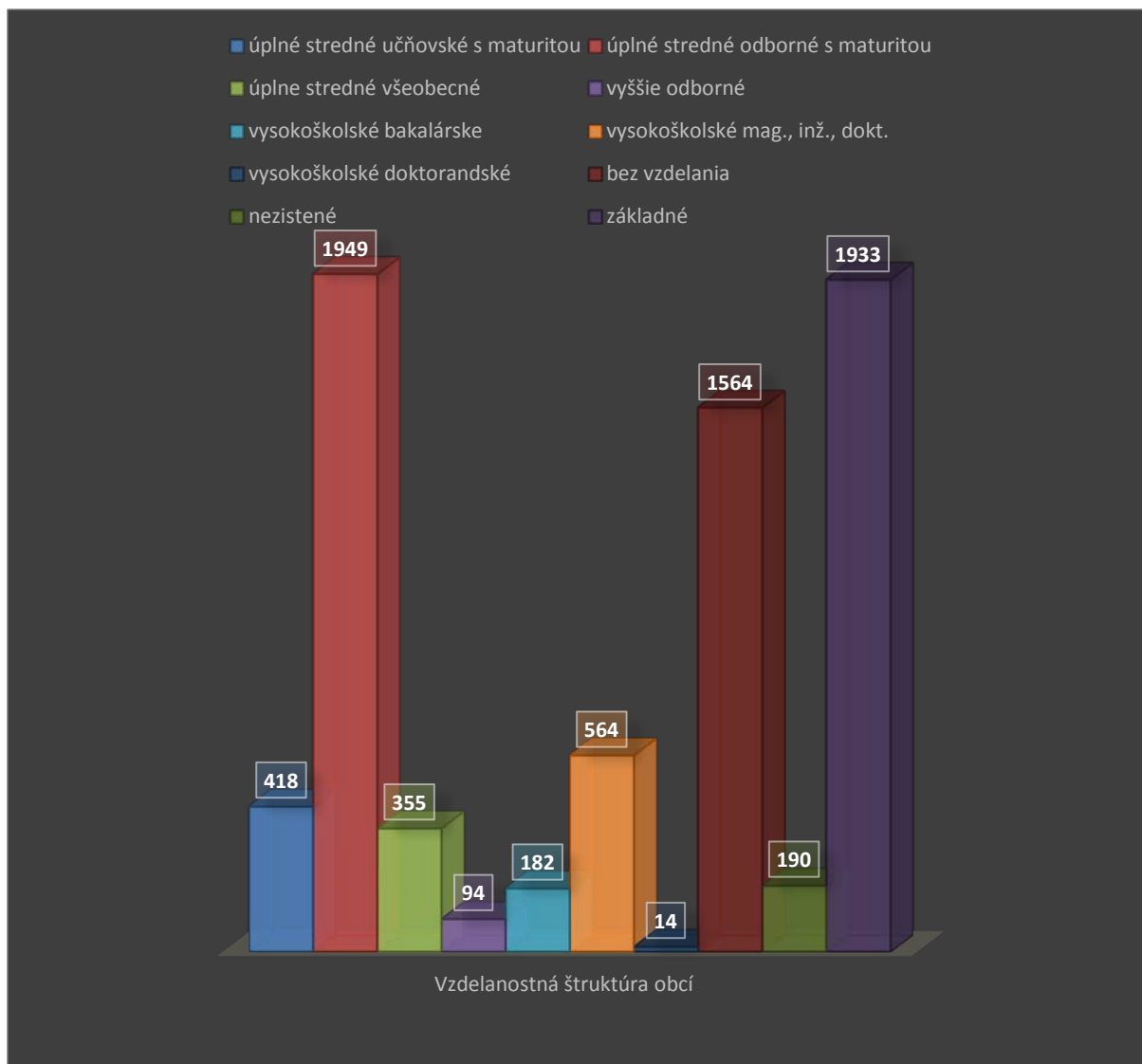
Vzdelanosť	počet obyvateľov	Najvyššie dosiahnuté vzdelanie											
		základné	učňovské bez maturity	stredné odborné bez maturity	úplné stredné učňovské s maturitou	úplné stredné odborné s maturitou	úplne stredné všeobecné	vyššie odborné	vysokoškolské bakalárske	vysokoškolské mag., inž., dokt.	vysokoškolské PhD.	bez vzdelania	nezistené
Baškovce	425	84	67	46	13	84	9	2	12	20	0	83	8
Brestov	574	61	88	51	24	140	29	16	6	59	0	89	10
Černina	180	45	23	29	7	23	5	1	2	3	1	38	4
Gruzovce	123	23	33	8	6	27	1	0	5	5	0	15	0
Hrubov	491	138	77	71	19	62	7	2	8	10	0	89	7
Hudcovce	429	60	58	37	18	112	28	10	8	32	2	62	4

Jankovce	274	64	39	45	15	54	2	1	1	16	0	36	1
Karná	438	104	57	49	17	67	8	1	9	23	1	95	6
Košarovce	617	83	106	78	29	137	26	4	9	42	2	94	6
Lieskovec	444	63	64	44	24	90	24	8	10	47	1	59	14
Lukačovce	486	91	99	50	24	83	16	6	17	20	2	69	8
Myslina	554	100	101	50	17	100	33	5	12	40	2	84	5
Nižná Sitnica	330	89	55	42	12	43	12	0	9	21	0	39	9
Ohradzany	640	93	116	41	38	143	31	5	18	45	0	107	3
Pakostov	477	102	93	48	14	98	16	4	7	24	0	68	4
Prituľany	63	25	10	3	1	14	2	0	1	3	0	3	1
Rohožník	39	14	7	5	0	2	0	0	1	1	0	8	1
Ruská Kajňa	111	39	18	15	4	15	0	0	1	6	0	10	3
Ruská Poruba	248	73	38	27	4	39	18	2	3	6	0	32	6
Slovenská Volová	514	141	62	47	16	89	8	5	1	17	0	112	9
Sopkovce	119	22	17	32	8	20	0	1	1	1	0	14	2
Topoľovka	831	107	122	99	48	196	23	10	20	56	1	128	21
Turcovce	317	59	77	33	7	51	15	3	3	5	0	45	19
Víťazovce	325	60	52	39	18	83	9	2	8	17	0	45	17
Vyšná Sitnica	388	97	71	59	11	55	15	1	2	8	0	58	10
Závada	71	24	14	10	3	12	2	0	0	1	0	5	1
Závadka	538	72	122	58	21	110	16	5	8	36	2	77	11
SUMA		1933	1686	1116	418	1949	355	94	182	564	14	1564	190

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf vzdelanostnej štruktúry obyvateľov poukazuje na tri najviac zastúpené kategórie vzdelania obyvateľov (stredné odborné s maturitou 1949 obyvateľov, základné vzdelanie 1933 obyvateľov a bez vzdelania 1564 obyvateľov). Najčastejším dosiahnutým vzdelaním je úplné stredné odborné vzdelanie s maturitou a na druhej priečke sú obyvatelia so základným vzdelaním. Naproti tomu ľudia s vysokoškolským vzdelaním II. stupňa sú na štvrtej priečke.

Graf 8 Vzdelanostná štruktúra obyvateľov MAS

Zdroj: vlastné spracovanie

Vývoj zastúpenia národností v okrese Humenné v rokoch 2000 až 2014

Okres Humenné je z národnostného hľadiska značne heterogénnym územím, ktoré obýva okrem obyvateľov slovenskej národnosti aj rusínske, ukrajinské, rómske, české, maďarské etnikum. Nižšie uvedená tabuľka uvádza hodnoty počtu obyvateľov rôznych národností a etník v okrese Humenné, ktoré naznačujú, že počet obyvateľov slovenskej národnosti od roku 2010 klesá v porovnaní s rusínskym a rómskym, ktoré od roku 2000 zaznamenávajú systematický nárast. Platí to aj v prípade zostávajúcich národností, ktorých zastúpenie klesá. Uvedené fakty poukazujú na potrebu udržiavania slovenských tradícií a vytvárania pevnejších väzieb detí a mladých ľudí s prostredím, v ktorom sa narodili.

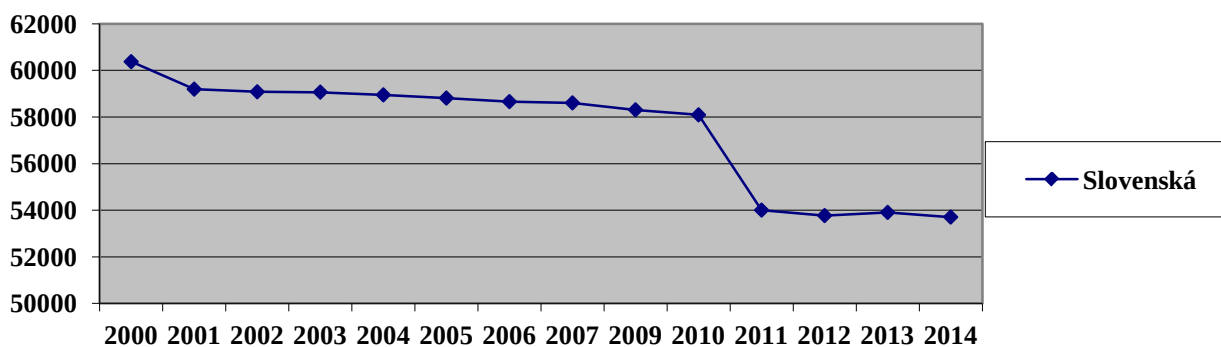
Tabuľka 10 Obyvatelia obcí MAS, podľa národnosti

Národnosť	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Slovenská	60371	59193	59079	59065	58947	58810	58658	58603	58306	58090	54002	53768	53903	53704
Rómska	702	1387	1386	1387	1388	1390	1389	1391	1395	1398	1671	1672	1637	1631
Rusínska	1627	2308	2307	2318	2314	2313	2302	2303	2303	2300	3119	3113	3029	3001
Ukrajinská	1684	917	919	921	926	928	938	930	929	927	528	521	538	538
Česká	475	335	335	332	332	339	336	337	329	329	229	233	251	257
Maďarská	109	82	85	85	84	84	83	81	76	77	81	79	82	80
Poľská	45	31	33	33	36	40	45	45	49	52	35	40	61	64
Vietnamská	9	13	14	20	22	20	18	19	19	20	21	21	30	32
Moravská	45	21	21	21	20	20	20	20	20	20	28	28	27	27
Ruská	36	19	18	17	15	16	18	20	19	20	26	27	31	32
Nemecká	12	5	5	4	5	9	9	9	10	11	10	9	15	15

Zdroj: vlastné spracovanie

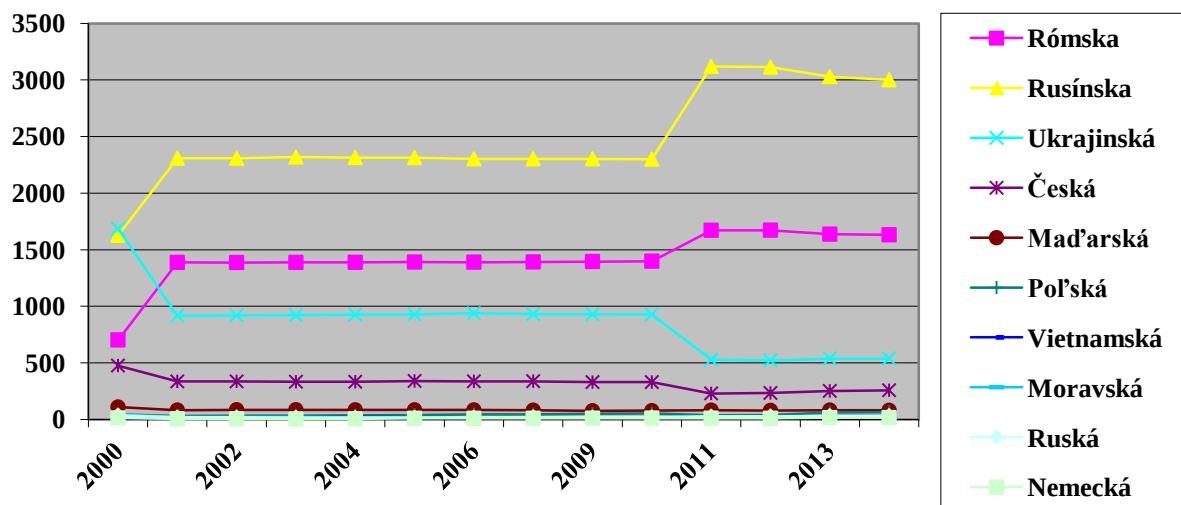
Graf znázorňujúci klesajúci trend zastúpenia obyvateľov slovenskej národnosti v okrese Humenné po roku 2010.

Graf 9 Trend zastúpenia obyvateľov slovenskej národnosti

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 10 Trend zastúpenia rómskej a rusínskej národnosti

Zdroj: vlastné spracovanie

Infraštruktúra a miestne služby

S klesajúcou pôrodnosťou v rokoch 2010 – 2013 obce boli nútené obmedziť prevádzku svojich predškolských a školských zariadení. V súčasnosti 16 obcí prevádzkuje materskú školu a 10 obcí základnú školu. Obyvatelia obcí umiestňujú svoje deti a mládež do zariadení v okolitých obciach.

Tabuľka 11 Zariadenia vzdelávania v obciach MAS a dostupnosť vzdelávania

Obce MAS	Materská škola	Najbližšia dostupnosť	Základná škola	Najbližšia dostupnosť	Stravovanie
Baškovce	A		A		A
Brestov	A		N	3 km	
Černina	N	Baškovce	N	Ohradzany	
Gruzovce	N	Brestov	N	Humenné	
Hrubov	A		A		
Hudcovce	A		N	3 km	
Jankovce	A		A		
Karná	A		N	Topoľovka	
Košarovce	A		A		
Lieskovec	A		N	Topoľovka	

Lukačovce	A		A		
Myslina	N		N		
Nižná Sitnica	A		N	Košarovce	
Ohradzany	A		A		A
Pakostov	A	Pakostov	A	Pakostov	
Prituľany	N	Vyšná Sitnica	N	Vyšná Sitnica	
Rohožník	N	Vyšná Sitnica	N	Vyšná Sitnica, Košarovce	
Ruská Kajňa	N	Pakostov	N	Pakostov	
Ruská Poruba	N	Vyšná Sitnica, Košarovce	N	Vyšná Sitnica, Košarovce	
Slovenská Volová	A		A		
Sopkovce	N	Ohradzany	N	Ohradzany	
Topoľovka	A		A		
Turcovce	A		N	8 km	
Víťazovce	N	3km	N	3km	
Vyšná Sitnica	A		A		
Závada	N	10 km	N	20 km	
Závadka	A		A		

Zdroj: vlastné spracovanie

Sociálna a zdravotná infraštruktúra

V okrese Humenné sa nachádza 140 zariadení ambulantnej starostlivosti, ktorých poskytovatelia zdravotnej starostlivosti poskytujú služby takmer 65 tis. obyvateľom. V Humennom sa nachádza aj 5 zariadení ústavnej zdravotnej starostlivosti, konkrétne: 2 domy ošetrovateľskej starostlivosti; hospic; 2 všeobecné nemocnice. Držiteľom povolenia na prevádzkovanie najväčšieho zdravotníckeho zariadenia ústavnej zdravotnej starostlivosti je Nemocnica A. Leňa Humenné, a.s.

Vybavenosť obcí zariadeniami zdravotnej starostlivosti je neuspokojivý. Na území celej MAS nepôsobia žiadni praktickí lekári pre deti a dorast, stomatológovia ani iní špecializovaní lekári. Je iba dostupná ambulancia praktického lekára pre dospelých spolu s lekárnou v Košarovciach. Obyvatelia obcí musia dochádzať za zdravotnou starostlivosťou aj 20 km.

Otázka opatrovania seniorov, alebo ľudí odkázaných na pomoc väčšina obcí rieši podávaním obedov v školských jedálňach alebo donáškou. Rastúci trend zriaďovania stacionárov poukazuje na starnutie populácie v obciach a riešenie otázky starostlivosti, ktorá bola doteraz témou predovšetkým veľkých miest. V mnohých obciach však naďalej pretrváva vzájomná svojpomoc prostredníctvom cirkevných spoločenstiev, ale aj oficiálnych združení a spolkov.

Tabuľka 12 Zdravotnícke zariadenia a ich dostupnosť

	Lekárne a výdajne liekov	Najbližšia zdravotná starostlivosť	Poskytovanie sociálnych služieb pre odkázaných seniorov na pomoc	Združenia/spolky pre podporu odkázaných občanov
Baškovce	-	Humenné		
Brestov	-	3 km		Klub dôchodcov
Černina	-	20 km Humenné		Červený kríž
Gruzovce	-	Humenné		
Hrubov	-	25 km		
Hudcovce	-	12 km Humenné		
Jankovce	-	4 km		
Karná	-	17 km Humenné		
Košarovce	A			Klub dôchodcov
Lieskovec	-	13 km Humenné	V roku 2016 spustí prevádzku denný stacionár	Klub dôchodcov
Lukačovce	-	2 km		
Myslina	-	8 km	Stacionár	
Nížná Sitnica	-	Košarovce	Denný stacionár	Klub dôchodcov
Ohradzany	-	10 km Humenné		Klub zdravotne postihnutých
Pakostov	-	Košarovce		Klub dôchodcov
Prituľany	-	10 km Košarovce		

Rohožník	-	Košarovce		
Ruská Kajňa	-	8 km Košarovce		
Ruská Poruba	-	Košarovce		
Slovenská Volová	-	10 km Humenné		
Sopkovce	-	Humenné		
Topoľovka	-	Humenné	Denný stacionár a opatrovateľská služba	Klub dôchodcov
Turcovce	-	20 km		
Víťazovce	-	13 km Humenné	Od 1.12.2015 spúšťa sociálna služba pre odkázané osoby Od 1.1.2016 – spúšťa prevádzku stacionár pre dôchodcov	
Vyšná Sitnica	-	8 km		
Závada	-	20 km Košarovce		
Závadka	-	5 km		

Zdroj: vlastné spracovanie

Ďalšie údaje poskytujú prehľad inštitúcií poskytujúcich služby občanom na miestnej úrovni. V každej obci je zabezpečený výkon samosprávy cez obecný úrad, ale v žiadnej obci nemá sídlo matričný úrad, policajný zbor ani stavebný úrad. V 13 obciach sú zastúpené požiarne zbory. Domy smútku sú zastúpené v každej obci s výnimkou obcí Prituľany, Rohožník a Ruská Poruba.

Nasledovná tabuľka poskytuje prehľad inštitúcií pôsobiacich v území MAS – na miestnej úrovni. Inštitúcie regionálneho pôsobenia nie sú zastúpené.

Tabuľka 13 Prehľad inštitúcií v území MAS

	Obecný úrad	Sídlo matričné ho úradu	Obvodné oddelenie policajné ho zboru	Stavebný úrad	Požiarny zbor	Dom smútku
Baškovce	A	-	-	-	A	A
Brestov	A	-	-	-	-	A
Černina	A	-	-	-	A	A
Gruzovce	A	-	-	-	-	A
Hrubov	A	-	-	-	-	A
Hudcovce	A	-	-	-	A	A
Jankovce	A	-	-	-	-	A
Karná	A	-	-	-	A	A
Košarovce	A	-	-	-	-	A
Lieskovec	A	-	-	-	-	A
Lukačovce	A	-	-	-	-	A
Myslina	A	-	-	-	A	A
Nížná Sitnica	A	-	-	-	A	A
Ohradzany	A	-	-	-	A	A
Pakostov	A	-	-	-	-	A
Prituľany	A	-	-	-	-	-
Rohožník	A	-	-	-	-	-
Ruská Kajňa	A	-	-	-	A	A
Ruská Poruba	A	-	-	-	-	-
Slovenská Volová	A	-	-	-	-	A
Sopkovce	A	-	-	-	-	A
Topoľovka	A	-	-	-	A	A

	Predajňa	Pohostinstvo	Čerpacia	Autoservis, pneuservis,	Pošta
--	----------	--------------	----------	----------------------------	-------

Turcovce	A	-	-	-	A	A
Víťazovce	A	-	-	-	A	A
Vyšná Sitnica	A	-	-	-	-	A
Závada	A	-	-	-	A	A
Závadka	A	-	-	-	A	A

Zdroj: vlastné spracovanie

Sektor služieb, jeho rôznorodosť a početnosť, je zastúpený v korelácii s počtom obyvateľov obcí. Predajne potravín sú zastúpené okrem s výnimkou štyroch v každej obci. V 14 obciach prevádzkujú svoju živnosť pohostinstvá, vo väčšine poskytujúce aj stravovacie služby. Čerpacia stanica je len v Pakostove, autoservis / pneuservis v 6 obciach. V ôsmich obciach má svoje pobočky Slovenská pošta.

Tabuľka 14 Ďalšie subjekty poskytujúce vybrané služby na území MAS

	potravín		stanica	príslušenstvo pre motorové vozidlá	
Baškovce	A	A	-	-	A
Brestov	A	A	-	-	-
Černina	A	-	-	-	-
Gruzovce	-	-	-	A	-
Hrubov	A	-	-	-	-
Hudcovce	A	A	-	A	-
Jankovce	A	-	-	-	-
Karná	A	A	-	-	-
Košarovce	A	A	-	A	A
Lieskovec	A	A	-	-	A
Lukačovce	A	A	-	-	A
Myslina	A	A	-	-	-
Nížná Sitnica	A	-	-	-	A
Ohradzany	A	A	A	A	A
Pakostov	A	A	-	A	-
Prituľany	-	-	-	-	-
Rohožník	-	-	-	-	-
Ruská Kajňa	A	-	-	-	-
Ruská Poruba	A	A	-	-	A
Slovenská Volová	A	-	-	-	-
Sopkovce	A	-	-	-	-
Topoľovka	A	A	-	A	A
Turcovce	A	-	-	-	-
Víťazovce	A	-	-	-	-

Vyšná Sitnica	A	A	-	-	-
Závada	-	-	-	-	-
Závadka	A	A	-	-	-

Zdroj: vlastné spracovanie

Obce MAS TRI DOLINY nemajú vytvorené dostatočné podmienky pre rozvoj cestovného ruchu, čo je spôsobené nízkym dopytom týchto služieb v rámci územia MAS, ale aj nízkou propagáciou obcí a okolitej krajiny. Výskyt Národných kultúrnych pamiatok, malebnosť krajiny ako aj lokalita MAS mimo dopravných tepien, znečisťovania spolu s originálnym vidieckym životom a farmárčením môžu predstavovať veľkú devízu ekoturizmu v budúcnosti.

Tabuľka 15 Prehľad zariadení poskytujúcich vybrané služby na území MAS vo väzbe na cestovný ruch

	Ubytovanie pre turistov	Turistické chodníky v okolí	Cyklotrasy v okolí	agroturistika	Turistické a iné zaujímavosti	Múzeum
Baškovce	-	-	-	-	-	A
Brestov	A (Areál Pohody)	A	-	-	A	A
Černina	-	-	-	-	-	A
Gruzovce	-	-	-	-	-	A
Hrubov	-	-	-	-	A, minerálny prameň a prameň Ondavka	A
Hudcovce	-	-	-	-	-	A
Jankovce	-	-	-	-	-	A
Karná	-	-	-	-	A prevádzka remesiel	A
Košarovce	-	-	-	-	A rybník	A
Lieskovec	-	-	-	-	-	A
Lukačovce	-	-	-	-	-	A
Myslina	-	-	-	-	A	A
Nížná Sitnica	A	-	-	Konská turistika-	A prevádzka remesiel, studňa	A
Ohradzany	-	-	A	-	-	A
Pakostov	Chata Vlčie	-	-	-	A prevádzka remesiel	A
Prituľany	-	-	-	-	-	A
Rohožník	-	-	-	-	-	-
Ruská Kajňa	-	-	A	-	-	A
Ruská Poruba	-	-	-	-	A	A

					prevádzka remesiel	
Slovenská Volová	-	-	A	-	-	A
Sopkovce	-	-	-	-	-	A
Topoľovka	-	-	-	-	-	A
Turcovce	-	-	-	-	-	A
Víťazovce	A	A	-	-	-	A
Vyšná Sitnica	-	-	-	-	-	A
Závada	-	-	-	-	-	A
Závadka	-	-	-	-	-	A

Zdroj: vlastné spracovanie

Informatizácia/mobilné siete/televízia

Z dotazníkového prieskumu v júni 2015 je zrejmé, že internetizácia domácností je dostupná vo všetkých obciach a za posledné obdobie dosahuje dobré, lepšie priemerné a v piatich obciach nadpriemerné hodnoty. Zatiaľ neuspokojivým je trend inštalácie káblovej televízie, ktorá doteraz bola zrealizovaná len v piatich obciach. Pokrytie územia mobilnými operátormi je zabezpečené vo všetkých obciach okrem obcí Prituľany a Ruská Poruba. Najčastejším operátorom na území MAS je Orange, O2 a T-com.

Tabuľka 16 Dostupnosť telekomunikačných a informačných sietí v území MAS

	Internetizácia domácností	Káblová televízia	Mobilní operátori
Baškovce	40-70%	N	Orange
Brestov	40-70%	N	Orange, T-com, O2
Černina	40-70%	N	Orange
Gruzovce	80-100%	N	Orange, T-com, O2
Hrubov	40-70%	A	orange
Hudcovce	40-70%	N	Telekom, Satlan Wimax, Orange
Jankovce	40-70%	N	T-com - pevné pripojenie, Telekom - mobilné, Orange - mobilne, Zetnet - bezdrôtové
Karná	40-70%	N	orange, O2, t-com
Košarovce	80-100%	N	T-Com, O2, Orange
Lieskovec	40-70%	N	orange, O2 - slabší signál
Lukačovce	80-100%	A	orange , O2 , T-com
Myslina	40-70%	A	T com, orange,
Nížná Sitnica	40-70%	N	Zetnet Košarovce, Orange, T- mobile
Ohradzany	40-70%	N	Slovak telekom, O2, Orange
Pakostov	80-100%	N	T-mobile, Orange,O2
Prituľany	0-30%	N	-
Rohožník	0-30%	N	čiastočne Orange
Ruská Kajňa	40-70%	N	Orange, Eurotel,
Ruská Poruba	40-70%	N	-
Slovenská Volová	80-100%	N	Orange, O2,T-Mobile
Sopkovce	40-70%	N	Telekom, Orange, O2 - pokrytie len v niektorých častiach obce
Topoľovka	40-70%	A	O2,Orange, Tmobile

Turcovce	40-70%	N	Orange, O2, T-com
Víťazovce	80-100%	N	Orange, T-com, O2, Tesco mobile
Vyšná Sitnica	40-70%	N	O2, Orange, T-com
Závada	40-70%	A	Orange, T-com
Závadka	40-70%	N	orange T-com

Zdroj: vlastné spracovanie

Voľnočasová infraštruktúra

Odpovede z dotazníkového prieskumu z júna 2015 jasne poukazujú na to, že v obciach MAS sa pravidelne organizujú tradičné slávnosti a svoju činnosť rozvíja široké spektrum záujmových klubov a spoločenstiev. Aj samospráva obcí, pri svojich minimálnych rozpočtových možnostiach, má snahu zabezpečovať pre svojich obyvateľov priestor, kde by sa mohli stretávať a naplňovať svoje kultúrne a športové vyžitie. Väčšina kultúrnych stánkov si však vyžaduje rekonštrukciu, zateplenie a základné vybavenie, lebo nezodpovedá hygienickým ani bezpečnostným normám. Veľa obcí zaradilo medzi svoje priority vybudovanie oddychových zón, rybníčkov a vybudovanie multifunkčných ihrísk.

Tabuľka 17 Vybavenosť obcí z hľadiska možností voľnočasových aktivít

	Kúpali sko/pla váreň	športo visko	oddycho vá zóna /detské ihrisko	Kultúrny dom	Kino	Tradičné oslavy sviatkov	Záujmové kluby
Baškovce	-	A	-	A	A	Deň matiek, Stavanie Mája, Oslavy Mikuláša, Vítanie Nového roka, Športové odpoludnie	Poľovnícke združenie, Červený kríž, TJ, Zväz protifašistických bojovníkov
Brestov	-	A, aj lyžiars ky vlek	A	Kultúrne priestory v OcÚ	A	Fašiangy, Mikuláš, Deň matiek, MDD, stretnutia dôchodcov	Klub dôchodcov, Klub žien, Športový klub, Klub mladých
Černina	-	-	A	A	A	Deň obce, Mikuláš, Majáles, Úcta k starším	cirkevné Ružencové bratstvo, Miestny spolok Slovenského červeného kríža
Gruzovce	-	-	A	A	A	Fašiangová zábava, vatra na 1. mája, Mikuláš, Silvestrovský punč	N
Hrubov	-	A	A	A	A	-	futbalový klub,

Hudcovce	-	A – tenisový kurt	-	A	A	Ples, Prvomájová vatra, Mesiac úcty k starším,	Neoficiálne kluby tenisu a futbalu
Jankovce	-	-	-	A	A	Deň matiek, Mesiac úcta k starším	N
Karná	-	A	-	A	A	Fašiangový ples, Deň matiek, majáles, deň detí, Mikuláš	cirkevné spoločenstvo, futsalová liga
Košarovce	-	A	A	A	A	Odpustová slávnosť	klub dôchodcov, cirkevné spoločenstvo, futbalový klub,
Lieskovec	-	A	-	A	A	stavenie mája, Deň matiek, Strieborný podvečer	Klub seniorov, futbalový klub, stolnotenisový klub, únia žien, dobrovoľná požiarna ochrana
Lukačovce	-	A	-	A	A	Deň detí, Deň matiek, Mesiac úcty k starším, Silvester	Futbalový klub
Myslina	-	A	-	A	A	Je spoluorganizátor	Cirkevné spoločenstvo, Dobrovoľný hasičský zbor, Miestny spolok SČK, futsal
Nížná Sitnica	-	A	A	A	A	Deň matiek, Vianočná akadémia, Folklórne oslavy v amfiteátri	Únia žien, Telovýchovná jednota, Poľovnícke združenie, /Denný stacionár/
Ohradzany	-	A	-	-	A	Deň rodiny, Stavenie mája, Mikuláš, Ohradzany cup	futbalový klub, cirkevné spoločenstvo, klub zdravotne postihnutých
Pakostov	-	A	A	A	A	Oslavy obce, Športové dni	Jednota dôchodcov Slovenska, futbalový klub, Únia žien, SZPB

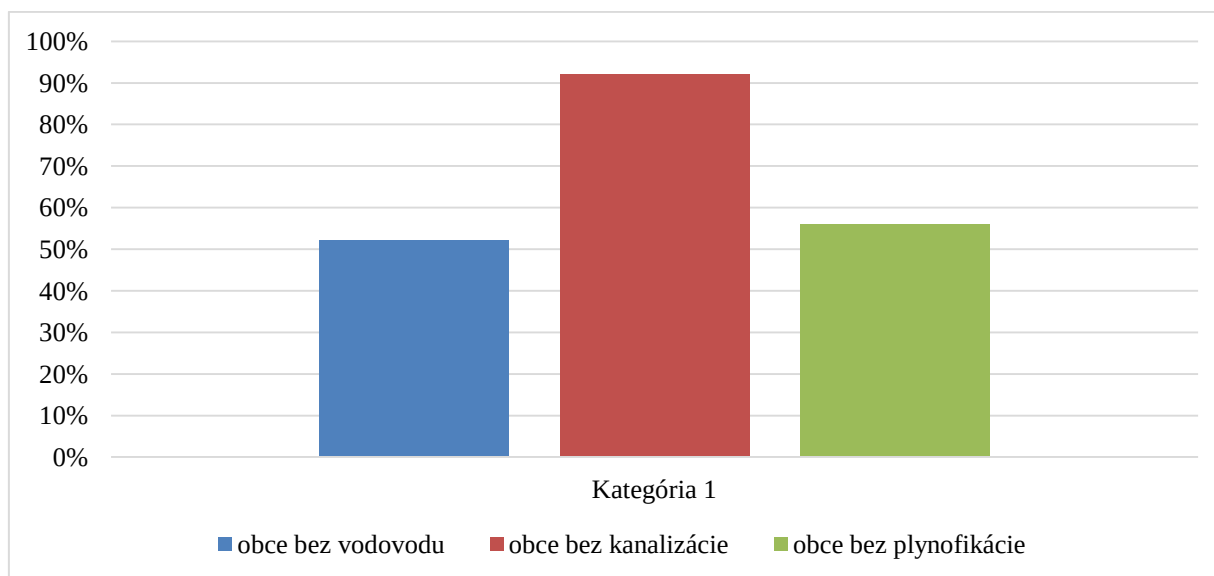
Prituľany	-	A	-	A	A	-	-
Rohožník	-	-	-	-	-	-	-
Ruská Kajňa	-	-	-	A	A	-	-
Ruská Poruba	-	A	-	A	A	cirkevné sviatky, Folklórne slávnosti	cirkevné spoločenstvo, folklórna skupina
Slovenská Volová	-	A	A	A	A	Odpustová slávnosť, športovo-gul'ášové popoludnia, posedenia so seniormi	-
Sopkovce	-	A	-	A	A	Odpustová slávnosť, športový turnaj	-
Topoľovka	-	A	A	A	A	Odpustové slávnosti, Deň matiek, Mesiac úcty k starším	klub dôchodcov, cirkevné spoločenstvo, denný stacionár, zväz záhradkárov, klub mamičiek, športové kr
Turcovce	-	A	-	A	A	Deň rodiny, Úcta k starším, Mikuláš	futbalový klub, cirkevné spoločenstvo
Víťazovce	-	A	-	A	A	Deň obce, Odpustová slávnosť	Únia žien, pripravuje sa stacionár
Vyšná Sitnica	-	A	-	A	A	Začiatok adventu	Futbalový klub, klub dôchodcov
Závada	-	-	-	A	A	Odpustová slávnosť	N
Závadka	-	A	-	A	A	Odpustová slávnosť	N

Zdroj: vlastné spracovanie

Technická vybavenosť

Stav inžinierskych sietí u obcí MAS je na neuspokojivej úrovni. Verejným vodovodom disponuje len 48% obcí, 44% obcí je plynofikovaných a len dve obce majú vybudovanú verejnú kanalizáciu.

Graf 11 Technická vybavenosť

Zdroj: vlastné spracovanie

- **Majetok obcí, ekonomický potenciál**

Tabuľka 18 Majetok obcí, ekonomický potenciál

obec	Celková nadobúdacia hodnota majetku obcí	Celková posledná účtovná hodnota majetku v EUR k 31.12.2014	Majetok obcí
Baškovce	895 990,51	561 200,74	Obecný úrad Kultúrny dom Škola, Požiarna zbrojnica, Dom smútku, Šatne pri futbal. ihrisku, Obecné lesy, Orné, trávnaté a iné plochy a pozemky Cenné papiere – VVS a iný majetok, Kamerový systém
Brestov	2 046 509,79	1 616 551,36	Obecný úrad Materská škola Bytový dom Lesný pozemok Cenné papiere Dom smútku Kultúrne priestory obce v budove OcÚ
Černina	259 395,54	150 899,63	Obecný úrad Kultúrny dom Dom smútku, Požiarna zbrojnica,

			Budova bývalej ZŠ + školský byt, Vodný tok pretekajúci cez obec, Pozemky v intraviláne obce
Gruzovce	133 119,64	92 604,93	Obecný úrad, Kultúrny dom, Dom smútku, časť vodného toku, cenné papiere, pasienky, orná pôda, zastavané plochy a nádvorá, záhrady
Hrubov	888 612,33	583 959,56	Obecný úrad, Kultúrny dom, Škola, Dom smútku, Oddychová zóna
Hudcovce	815 491,12	453 176,68	Obecný úrad so spoloč. sálou , Materská škola, Požiarna zbrojnica, Dom smútku, malý vodný tok, Tenisový kurt
Jankovce	871 104,86	619 098,87	Obecný úrad Kultúrny dom Škola + školský byt, Garáž autobusu, Dom smútku, akcie VVS, Pozemky
Karná	1 923 142,04	1 665 527,05	Kultúrny dom, Materská škola, Požiarna zbrojnica, Dom smútku, vodný tok pretekajúci cez obec
Košarovce	984 071,06	579 451,72	Obecný úrad, Kultúrny dom, Škola, Dom smútku, Rybník, Stavba, Lesný a iný pozemok
Lieskovec	2 116 517,94	1 833 253,26	Kultúrny dom, Dom nádeje, Materská a Základná škola, vodný tok pretekajúci cez obec, cesty v katastrálnom území po pozemkových úpravách, Ihrisko, Cintorín, Cenné papiere VVS a.s. Košice
Lukačovce	216 201,82	12 148,30	Dom smútku , Obecný úrad , Kultúrny dom, Materská a základná škola
Myslína	3 165 414,37	2 336 526,14	Obecný úrad s kultúrnym domom a hasičskou zbrojnicou, Dom nádeje, Čistiareň odpadových vôd a 50% zrealiz. kanalizácia, pozemky-cesty a poľné cesty

			(obec je po pozemkových úpravách), MŠ sa prerába na denný stacionár a ZŠ-nefunkčná, Viacúčelové ihrisko s umelou trávou
Nižná Sitnica	910 563,35	754 667,64	Obecný úrad Kultúrny dom, Budova SPS, kultúry a športu , Dom smútku, Materská a základná škola, Šatne a korzo na ihrisku, Chata v extraviláne, Požiarna zbrojnica, Prístrešok pre kone, Požiarna zbrojnica, Kultúrno-športový areál /.ihrisko, pódium, altánok/ pozemky v intraviláne
Ohradzany	955 757,87	628 049,51	Obecný úrad, Požiarna zbrojnica, Dom smútku, lesné a iné pozemky, Budova zdravotného strediska, Mosty, ZŠ s telocvičňou a školskou jedálňou, miestne komunikácie a chodníky
Pakostov	3 032 732,31	2 749 627,80	Obecný úrad, Kultúrny dom, ZŠ, Dom smútku, ČOV a kanalizáciu, Viacúčelové ihrisko, Ppreventívne opatrenia na potoku Čeršľa, Šatne na futbalovom ihrisku , iné pozemky
Prituľany	87 719,14	52 194,20	Obecný úrad, Kultúrny dom, cenné papiere
Rohožník	35 629,87	22 744,17	Obecný úrad software
Ruská Kajňa	121 923,23	68 812,89	Obecný úrad, Kkultúrny dom, Požiarna zbrojnica, Dom smútku
Ruská Poruba	714 704,88	562 742,88	Obecný úrad, Kultúrny dom, ZŠ
Slovenská Volová	582 965,11	345 300,77	Obecný úrad, Kultúrny dom, MŠ a ZŠ, Dom smútku, obecné pozemky
Sopkovce	130 026,45	116 489,47	Obecný úrad, Kultúrny dom, Dom smútku, vodný tok pretekajúci obcou, Stavebný pozemok, cenné papiere VVaK
Topoľovka	1 916 563,33	1 543 875,58	Obecný úrad, Kultúrny dom, ZŠ,

			Zdravotnícke zariadenie, Požiarna zbrojnica, Dom smútku, Futbalový štadión, pozemky
Turcovce	727 581,72	612 066,76	Obecný úrad, Kultúrny dom, ZŠ, Požiarna zbrojnica, Dom smútku, stavba, cenné papiere
Vit'azovce	413 660,67	264 148,16	Obecný úrad, Kultúrny dom, Požiarna zbrojnica, Dom smútku, Dom športu, Vodný tok pretekajúci cez obec, Miestne komunikácie v dĺžke 4,7km, Tri autobusové zastávky, verejné priestranstvá vo vlastníctve obce.
Vyšná Sitnica	774 957,54	560 987,58	Obecný úrad, Kultúrny dom, ZŠ, Dom smútku
Závada	116 447,48	53 179,89	Obecný úrad, Dom smútku, Cintorín, cenné papiere, lesné pozemky, Požiarnu zbrojnicu, Kultúrny dom
Závadka	259 757,80	231 687,89	Obecný úrad, Kultúrny dom, ZŠ, Požiarna zbrojnica, Dom smútku, Vodný tok Ondavka

Zdroj: vlastné spracovanie

- ***Ekonomické zdroje – oblasť podnikania (podnikateľské zázemie, štruktúra podnikov), tvorby pracovných miest, zastúpenie ekonomických sektorov, zamestnanosť / nezamestnanosť a pod., oblasť poľnohospodárstva, cestovného ruchu a pod.***

Tabuľka 19 Evidovanie uchádzačov o zamestnanie v rokoch 2005 – 2014

rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Okres Humenné	4290	3 548	3 441	3 830	5 831	5 902	5 975	6 570	5 930	5805

Prešovský kraj	65 102	55 760	51 305	54 650	78 081	79 635	81 880	88 245	83 576	78897
----------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	-------

Zdroj: DATAcube

Graf 12 Vývoj nezamestnanosti

Zdroj: vlastné spracovanie

Regionálna ekonomická štruktúra okresu Humenné nie je odlišná od slovenského či celosvetového priemeru, rastúci trend má sektor služieb, k poklesu na tvorbe HDP dochádza najmä v priemyselnej výrobe. Aj napriek zlepšujúcim sa regionálnym podmienkam na podnikanie a na prílev priamych zahraničných investícií, vďaka ktorým začalo byť východné Slovensko investorsky zvýhodňované, novým pravidlám o štátnej pomoci v rámci investičných stimulov, ktoré berú do úvahy mieru nezamestnanosti v regióne, typ investície, nedarí sa pritiahnúť do regiónu nových investorov. Dôvodmi tejto situácie je svetová kríza, averzia investorov k riziku a nedostatok likvidity, čo spôsobil všeobecný pokles kapitálových tokov smerom do východnej Európy a aj do nášho regiónu. V rámci celého Slovenska Prešovský kraj dlhodobo zaostáva v hospodárskom rozvoji, čo dokumentujú posledné miesta v štatistikách ekonomickej výkonnosti, príjmov obyvateľstva a nezamestnanosti. Regionálna ekonomika sa teda, aj z dôvodu nižších zahraničných investícií, nedosahuje svoj adekvátny potenciál. Jej oživenie je vo veľkej miere podmienené aj trendom celoslovenskej ekonomiky.

Vo vidieckych sídlach žije vyše 40 % obyvateľov okresu, v okrese je zastúpený odevný, potravinársky **priemysel**, či výroba gumených, plastových výrobkov, dusíka a

technologických vôd. Približne na polovici osevných plôch sa vysievajú **obilniny**, najmä pšenica, jačmeň, raž a ovos. Na severe okresu sa darí pestovaniu **zemiakov a cukrovej repy**. Po nich v poradí dôležitosti nasledujú krmoviny: d'atelina, d'atelinotrávy a krmná repa. V severných častiach okresu sa darí pestovaniu zemiakov a cukrovej repy. Vo všeobecnosti však **živočíšna výroba prevláda** nad rastlinnou.

Zhodnotenie podnikateľského prostredia okresu Humenné

Priaznivé podnikateľské prostredie je základným predpokladom dlhodobej konkurencieschopnosti a rastu ekonomiky, zamestnanosti a tým aj celkovej prosperity regiónu. Zloženie miestnej ekonomiky pozostáva najmä zo strojárskoho, stavebného, potravinárskeho priemyslu a služieb. Podľa odvetvovej štruktúry najviac podnikateľov v okrese Humenné, podniká v obchodnej činnosti 33 % a v priemyselnej výrobe 15 %. V ostatných odvetviach 13%, v stavebníctve 11 %, v poľnohospodárstve, lesníctve a rybolove 9 %, v zdravotníctve a sociálnej pomoci 8 % a v odborných, vedeckých a technických činnostiach 6 %. Medzi významné podniky v okrese patria: Podvihorlatské pekárne a cukrárne, a.s., Humenská mliekareň, a.s., Mecom Group, s.r.o., Mecom Trade, s.r.o., Althan, s.r.o., Chemes, a.s., Nexis Fibers, a.s., Tytex Slovakia s. r. o., Andritz Feed & Biofuel, s.r.o., SAD Humenné, a.s., GVP, s.r.o., Chemkostav HSV, a.s., Twista, s.r.o., Prefil Slovakia, s.r.o., COOP Jednota, s.p. a iné.

Zameranie strategických podnikov v okrese:

MECOM GROUP, s.r.o.- spracovanie a predaj mäsa, výroba čerstvých, tepelne upravovaných a údených mäsových výrobkov

VSK s.r.o. – výroba a predaj pančuchových nohavíc a pančuchového tovaru

CHEMES a.s. - Výroba tepla, chladu, elektrickej energie, stlačeného vzduchu, dusíka, vodíka, dekarbonizovanej a demineralizovanej vody pre obyvateľstvo a spoločnosti

OLDRATI SLOVENSKO s.r.o.- výroba výrobkov z gumy a plastu, filtrov na čistenie vzduchu, olejov, pohonných hmôt a odlučovačov, zariadení na filtráciu vôd, úpravy vôd a plynu (počet zamestnancov 350)

Tytex Slovakia s.r.o. - Výroba a predaj zdravotníckych textílií a pančuchového tovaru z prírodných a syntetických vlákien

V rámci regiónu Severovýchodného Slovenska sú v okrese Humenné lokalizované priemyselné parky: Priemyselný park Chemes Humenné, Priemyselný park Humenné – Guttmanovo (Humenné), Priemyselný park Myslina (Humenné).

Zhodnotenie podnikateľského prostredia MAS TRI DOLINY

Podnikateľské prostredie v obciach MAS je tvorené fyzickými a právnickými osobami, ktorých podiel zaznamenáva za obdobie posledných rokov výrazné zmeny. Kým zastúpenie FO – podnikateľov preukazuje systematický pokles a dosahuje hodnotu spred desiatich rokov, počet PO-podnikateľov má štvornásobný nárast.

Tabuľka 20 Štatistika zastúpenia FO – podnikateľov na území MAS za obdobie rokov 2005 - 2014

obec	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Baškovce	18	22	19	27	33	28	26	26	28	23
Brestov	34	34	42	44	35	37	33	31	33	22

Černina	5	8	8	7	4	5	6	8	7	9
Hrubov	27	28	36	37	35	35	34	26	27	27
Hudcovce	27	27	33	33	30	28	27	26	25	29
Jankovce	12	15	18	19	16	17	17	19	19	14
Karná	6	8	13	12	14	15	10	11	10	10
Lieskovec	20	18	14	18	17	19	18	18	19	19
Lukačovce	19	21	25	35	36	37	35	39	34	29
Myslina	44	41	41	48	50	52	49	49	39	38
Ohradzany	31	28	39	43	42	38	35	30	28	28
Slovenská Volová	22	22	24	29	25	24	21	16	21	21
Topoľovka	60	58	70	72	63	64	53	45	44	43
Turcovce	17	20	25	26	19	23	22	18	16	12
Víťazovce	19	21	24	32	30	27	25	23	22	23
Závadka, okres Humenné	29	35	37	36	38	36	31	31	33	26
Košarovce	36	37	36	53	53	51	44	43	38	36
Nižná Sitnica	12	16	18	22	21	21	20	18	15	16
Pakostov	28	30	44	40	42	36	30	29	27	28
Prituľany	3	4	4	5	4	3	5	2	2	2
Rohožník	2	2	2	4	4	2	1	0	1	3
Ruská Kajňa	7	7	7	4	4	5	6	3	6	6
Ruská Poruba	11	13	16	18	14	15	17	14	14	15
Vyšná Sitnica	21	17	20	25	26	30	27	23	18	22
Závida	2	2	3	3	3	1	2	2	4	5
Sopkovce	2	4	6	6	5	3	3	7	7	6
Gruzovce	5	4	6	6	6	6	6	3	3	3
suma	519	542	630	704	669	658	603	560	540	515

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 21 Štatistika zastúpenia právnických osôb –podnikateľov na území MAS za obdobie rokov 2005 - 2014

obec	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Baškovce	0	0	0	2	2	2	3	3	4	6
Brestov	4	3	4	4	5	5	6	8	9	9
Černina	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1
Hrubov	0	0	0	0	0	1	1	1	1	2
Hudcovce	2	4	5	6	6	5	5	5	5	5

Jankovce	0	0	0	0	1	2	3	3	3	4
Karná	1	2	3	3	3	3	3	3	3	3
Lieskovec	0	0	0	0	1	2	3	3	3	4
Lukačovce	1	1	1	2	3	3	3	3	3	4
Myslina	0	1	1	1	1	1	3	5	6	7
Ohradzany	0	0	0	0	0	0	0	1	3	4
Slovenská Volová	0	2	2	3	4	5	4	4	4	5
Topoľovka	3	2	4	6	6	7	9	12	15	19
Turcovce	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Víťazovce	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1
Závadka	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3
Košarovce	4	4	4	4	4	5	5	6	6	5
Nižná Sitnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Pakostov	1	2	2	3	3	3	3	4	4	5
Prituľany	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Rohožník	1	1	1	1	1	1	2	1	1	0
Ruská Kajňa	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Ruská Poruba	2	2	2	2	3	3	3	3	3	2
Vyšná Sitnica	0	0	1	1	1	1	1	1	2	2
Závada	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Sopkovce	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Gruzovce	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	25	30	36	44	50	55	64	73	81	101

Zdroj: vlastné spracovanie

Obyvatelia obcí MAS najčastejšie podnikajú v odvetviach poľnohospodárstva, stavebníctva, ťažby dreva, drevovýroby, obchodu a služieb.

Tabuľka 22 Existencia podnikateľov podľa predmetu podnikania a obce

	Najčastejšie predmety podnikania
Baškovce	poľnohospodárstvo
Brestov	železiarstvo
Černina	drevo výroba , poľnohospodárstvo ,
Gruzovce	Pneuservis, maloobchod, veľkoobchod, ťažba dreva, drevorezbár, kozmetický salón
Hrubov	potravinarstvo, pohostinstvo, textil,

Hudcovce	stavebníctvo, poľnohospodárstvo,
Jankovce	stavebná činnosť, drevovýroba
Karná	Ťažobná činnosť v lese
Košarovce	drevovýroba, autoservis, autodoprava, pneuservis, SHR, obchodná činnosť
Lieskovec	SHR, Kaderníctvo, Krajčírstvo, Stavebníctvo,
Lukačovce	Poľnohospodárstvo-SHR, vzduchotechnika, oprava chladiarenských zariadení,
Myslina	stavebníctvo, poľnohospodárstvo, bezpečnostné poradenstvo,
Nížná Sitnica	nie
Ohradzany	poľnohospodárstvo, drobní živnostníci
Pakostov	pneuservisy, autoservis, reštauračné služby, drevovýroba, výroba plastov, chov ošípaných, súkromne hospodárstvo
Prituľany	poľnohospodárska. činnosť
Rohožník	poľnohospodárstvo, drevovýroba, kovoslužby, stavebné práce
Ruská Kajňa	stavebníctvo, rozličný tovar
Ruská Poruba	Poľnohospodárstvo, obchod –predajňa +pohostinstvo, služby
Slovenská Volová	stavebníctvo, obchodná činnosť
Sopkovce	stavebníctvo, lesné hospodárstvo
Topoľovka	stavebná a obchodná činnosť
Turcovce	drevovýroba, stavebné práce
Víťazovce	stavebné práce
Vyšná Sitnica	stavebníctvo, štrkopiesky, stolárstvo, kaderníctvo
Závada	poľnohospodárstvo, stavebné práce
Závadka	poľnohospodárstvo, pohostinské služby, maloobchodná predajňa

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 23 Zastúpenie podnikateľských subjektov na území MAS podľa sektorov

Sektor	Počet subjektov	Najčastejšie zastúpené predmety podnikania
Primárny	42	Zmiešané hospodárstvo
		<i>Pestovanie obilnín (okrem ryže), strukovín a olejnatých semien</i>
		Chov hospodárskych zvierat
		Chov koní
		Chov hydiny
		Ťažba dreva
Sekundárny	406	Stavebná činnosť
		Zemné práce
		<i>Ostatné služby poskytované v lesníctve</i>
		Stolárske práce a ostatné práce s drevom
		Obrábanie kovov, kovanie, kov. konštrukcie, Výroba ostatných kovových výrobkov i. n.

		Elektroinštalácia
		Obrábanie
		Demolácia
		Výroba zámkov a pántov
		<i>Inštalácia kanalizačných, výhrevných a klimatizačných zariadení</i>
		<i>Oprava a údržba motorových vozidiel</i>
Terciárny	232	<i>Obchodné činnosti</i>
		Účelové stravovanie
		Služby pohostinstiev
		Kadernícke a kozmetické služby
		Služby súvisiace s poľnohospodárstvom

Zdroj: vlastné spracovanie

Popis najväčších podnikateľov a zamestnávateľov na území MAS ale aj mimo neho v prípade, že majú významný podiel na zamestnanosti územia vrátane znalosti ich rozvojových zámerov

Štatistika V okrese Humenné je celkovo 21 rozhodujúcich zamestnávateľských subjektov, ktoré zamestnávajú nad 100 zamestnancov. Ďalších 65 zamestnávateľských subjektov zamestnáva nad 20 zamestnancov K najdôležitejším zamestnávateľom v okrese Humenné patrí NEXIS FIBERS a.s., spoločnosť, ktorú sa radí k chemickému priemyslu, trvale rozvíja vysokú kvalitu produkcie multiflamentových vlákien a dodáva ich zákazníkom do celého sveta. Ďalšími významnými zamestnávateľmi sú ANDRITZ SLOVAKIA, s r.o., TYTEX Slovakia s r.o. MÜLLER TEXTILES SLOVAKIA s r.o., Podvihorlatské pekárne a cukrárne, a.s., MECOM Group s.r.o.- je lídrom v oblasti výroby a predaja mäsa a mäsových výrobkov v Slovenskej republike, v Maďarsku je dvojkomou na trhu prostredníctvom dcérskej spoločnosti DebreceniCsoport. Stavebný priemysel zastupuje CHEMKOSTAV HSV, a.s.. Významným podnikom je CHEMES a.s. s energetickou produkciou. K dôležitým zamestnávateľom s počtom zamestnancov nad 100 taktiež patria Nemocnica A. Leňa Humenné, Mesto Humenné, SAD Humenné a.s. Obchod zastupujú firmy: GVP, spol. s r.o. Humenné a COOP Jednota Humenné, spotrebné družstvo.

Možno predpokladať, že dobudovanie diaľnice a infraštruktúry v regióne sa zlepši dopravná dostupnosť pripravených priemyselných areálov a výrobných zón a investori budú mať väčší záujem o región, čo by prispelo k vzniku nových pracovných príležitostí. Možnou motiváciou pre rozvoj podnikania a investovania v regióne je aj potenciál využitia geotermálnej energie a podpora cestovného ruchu.

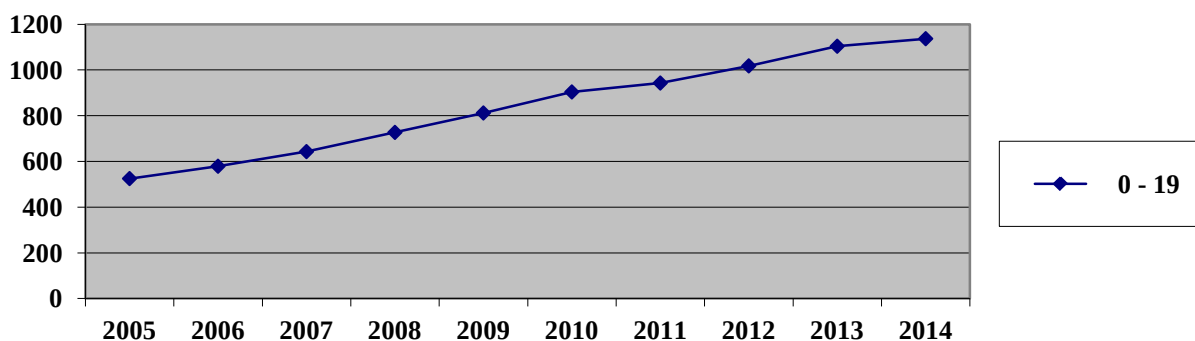
Tabuľka 24 Zastúpenie zamestnávateľských subjektov podľa počtu zamestnancov subjektov v okrese Humenné za obdobie rokov 2005 - 2014

Podniky podľa počtu zamestnancov	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
0 - 19	525	579	643	727	812	904	943	1018	1104	1137
20 - 49	23	29	27	28	22	20	23	21	24	27

50 - 249	23	21	14	17	18	14	19	15	15	11
250 a viac	8	9	10	11	8	7	6	7	8	9

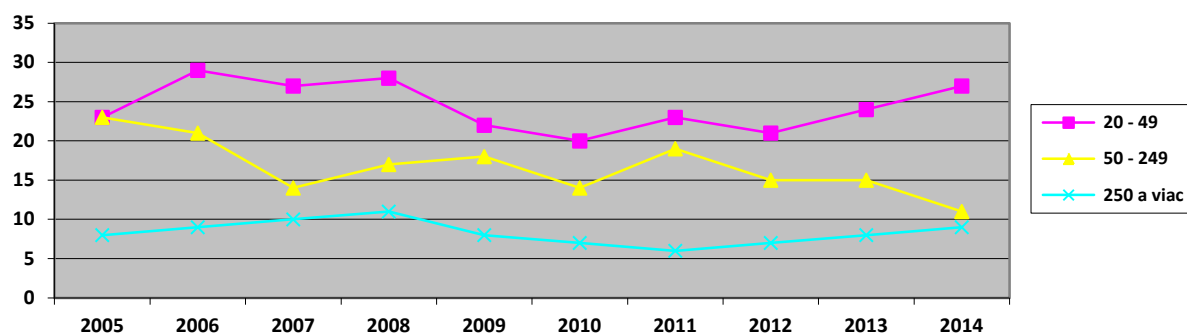
Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 13 Zastúpenie zamestnávateľských subjektov podľa počtu zamestnancov subjektov v okrese Humenné za obdobie rokov 2005 – 2014 malých podnikov

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 14 Zastúpenie zamestnávateľských subjektov podľa počtu zamestnancov subjektov v okrese Humenné za obdobie rokov 2005 – 2014 stredných podnikov

Zdroj: vlastné spracovanie

Zaujímavosti pre oblasť ekovýchovy a cestovného ruchu

Z koncepčného a následne aj realizačného hľadiska sú dôležité základné druhy rekreačno – turistických území – rekreačné krajinné celky a územné celky vidieckeho turizmu. Na území plošne nezasahuje žiaden rekreačný krajinný celok rovnako sa v takto vymedzenom území nenachádza žiaden rekreačný priestor, stredisko či základňa rekreácie a cestovného ruchu.

Bezprostredné okolie jednotlivých obcí nevytvára jedinečné predpoklady pre plné rozvinutie pešej turistiky, skôr je vhodné pre nenáročnú rekreačnú rodinnú vychádzku,

relaxáciu v lesnom prostredí, agroturistiku, cykloturistiku, zber lesných plodov a pod. Územím je trasovaných len málo turisticky značených chodníkov.

Zaujímavosti obcí z hľadiska vidieckeho turizmu:

Baškovce

V obci je 1 hnutelná národná kultúrna pamiatka zapísaná v Ústrednom zozname pamiatkového fondu Slovenskej republiky pod číslom 592. Jedná sa o zvon vyrobený v barokovom štýle z roku 1753, ktorý je umiestnený v rímsko-katolíckom kostole Nepoškvrnenej Panny Márie.

Cykloturistika - Aj keď okolité prostredie je ako stvorené na cykloturistiku priamo katastrom obce zatiaľ nevedie žiadna cykloturistická trasa. Najbližším je okruh č. 34 z Humenného do Ohradzian s pokračovaním do Sopkoviec, Nižných Ladičkoviec, Kochanoviec a následne Humenného, druhá cykloturistická trasa taktiež mínajúca obec je trasa č. 33 vedúca z Vranova do Medzilaboriec prechádzajúca najbližšie obcami Jankovce a Nižná Sitnica.

V obci prevádzkujú svoju živnosť aj samostatne hospodáriaci roľníci.

Brestov

V obci existoval malý stredoveký hrad. Situovaný na začiatku hrebeňovitého výbežku zo západného okraja Slanských vrchov, v lokalite Panský les na vrchu, ktorý je dnes označovaný Zámčisko. Hrádok bol postavený pravdepodobne okolo polovice 13. storočia. Avšak hneď v nasledujúcom storočí už aj zanikol. Slúžil ako strážny objekt. Patril zemanom z rodu Boduna – abovská vetva, ktorých v poslednom desaťročí 13. storočia nazývali aj pánmi z Ploského. V súčasnom období sa na tejto lokalite črtajú len terénne zásahy, mierne zarovnaný povrch a hlavne výrazná priekopa okolo celého hrádka. Roztrúsené kamene na vrchole môžu pochádzať aj z blízkych skál. Viac podrobností by mohol priniesť seriózny archeologický výskum. Najľahší prístup k hrádku je od obce Brestov.

V katastri obce je rekreačný areál s rybníkmi prevádzkovaný súkromnou firmou, ktorý vytvára podmienky pre bicyklovanie na vodných bicykloch, plávanie, rybolov, prechádzky po lese i streľbu z flobertových pištolí. Celé okolie poskytuje veľa možností na prechádzky spojené so zberom húb a iných lesných plodov.

Ďalším benefitom pre obyvateľov a návštevníkov obce je lyžiarsky vlek a cyklotrasa, ktorá je súčasťou Severohumenského okruhu. Trasa je označená pod číslom 34, je dlhá 42 km s prevýšením 425 m a okruh je zaradený do kategórie S – šport. Je to náročnejší športový okruh, ktorý si vyžaduje dobré zvládnutie techniky jazdy na bicykli a dobrú kondíciu.

Brestovské mohyly – sú dôkazom prvých stôp po „lesnom hospodárovi“ na území, ktoré sú v stovkách roztrúsené vo forme nenápadných mohýl v lesoch severovýchodného Slovenska. Niekedy v treťom tisícročí pred Kristom sa tu usídlil ľud kultúry so šnúrovou keramikou. Išlo o pastierov, ktorí využili priestranstvá už skôr odlesnené najstaršími európskymi roľníkmi. Pre svoje poľnícka vypaľovali lesné porasty, pričom vzniknutý popol im slúžil ako hnojivo. Ešte aj dnes, po takmer piatich tisícročiach, ostávajú jediným viditeľným svedkom ich pobytu mohyly, ktoré dosahujú priemer dvanásť a výšku päť

metrov. Pozorné oko návštevníka ich môže rozoznať v prítmí bukových porastov obce Brestov, viaceré sa nachádzajú na lokalite „Mohyly“ v lesoch pri obci.

Černina

Obec má vybudovaný pre svojich obyvateľov a návštevníkov park, ktorým priamo preteká vodný tok. Miestne lesy sú bohaté na lesné plody. Cykloturistika - aj keď okolité prostredie je ako stvorené na cykloturistiku priamo katastrom obce zatiaľ nevedie žiadna cykloturistická trasa. Najbližšia je okruh č. 34 z Humenného do Ohradzian s pokračovaním do Nižných Ladičkoviec, Kochanoviec a následne Humenného, druhá cykloturistická trasa taktiež mihajúca obec je trasa č. 33 vedúca z Vranova do Medzilaboriec prechádzajúca najbližšie obcami Jankovce a Nižná Sitnica. V obci prevádzkujú svoju živnosť aj samostatne hospodáriaci roľníci.

Gruzovce

Obec má vybudovaný pre svojich obyvateľov a návštevníkov park. Miestne lesy sú bohaté na lesné plody. V obci prevádzkujú svoju živnosť aj samostatne hospodáriaci roľníci.

Hrubov

Zaujímavosťou obce je minerálny prameň Ondavka. V katastri obce sa nachádza aj pamiatkový objekt: Kostol sv. Petra a Pavla, vznik 1780. Miestne lesy sú bohaté na lesné plody.

Hudcovce

Športovú a rekreačnú vybavenosť tvoria ihriská pre futbal i tenisové ihrisko v obci Hudcovce, ktoré môže slúžiť v prípade záujmu i pre turistických návštevníkov. Miestne lesy sú bohaté na lesné plody.

Jankovce

Obec prechádzala v posledných rokoch krajinou revitalizáciou. V jej katastri sa nachádza pamiatkový objekt Kostol Božieho tela: Rímsko - katolícky, barokovo - klasicistický kostol z r. 1769 - 1770, odkiaľ pochádzajú plastiky sv. Floriána, sv. Rocha a sv. Jána Nepomuckého, ktoré boli premiestnené do Vihorlatského múzea v Humennom. Cykloturistika – obcou prechádza cykloturistická trasa č. 33 vedúca z Vranova do Medzilaboriec. Miestne lesy sú bohaté na lesné plody.

Karná

Obec prechádzala v posledných rokoch krajinou revitalizáciou. V obci sa nachádza pamiatkový objekt: Kostol Panny Márie Ružencovej, vznik 1770. V obci žijú obyvatelia venujúci sa tradičným remeslám. Miestne lesy sú bohaté na lesné plody.

Košarovce

V obci sa nachádza veľa pamiatkových objektov: Hrob rod. Guze, vznik 1944, Mohylník Pamiatková tabuľa brigády Čapajev, vznik 1964, Parný mlyn, vznik 1936 – 1937, Pamätná tabuľa, vznik 1984. Neďaleko Košaroviec bolo objavených 6 mohýl. V

rímsko-katolíckom kostole z roku 1768 sa nachádza národná pamiatka – plastika „Kristus na kríži“. Dominantou obce je kostol Najsvätejšej Trojice. V obci, v miestnej požiarnej zbrojnici sa nachádza židovská synagóga. V katastri obce sa nachádza rybník a miestne lesy sú bohaté na lesné plody.

Lieskovec

V obci je vybudované ihrisko miestne lesy sú bohaté na lesné plody.

Lukačovce

V obci sa nachádzajú dva pamiatkové objekty: Cintorín židovský s 32 náhrobníkmi a Kostol Premenenia Pán, vznik 1756. Miestne lesy sú bohaté na lesné plody.

Myslina

V obci je vybudované ihrisko a miestne lesy sú bohaté na lesné plody. V obci prevádzkujú svoju živnosť rodinná firma zameraná na chov oviec a produkciu mliečnych výrobkov.

Nižná Sitnica

Obec sa môže hrdiť viacerými zaujímavosťami pre návštevníkov a podmienkami pre podporu voľnočasových aktivít ako napr. príležitosťou pre konškú turistiku (prístrešok pre kone), „korzom“ k ihrisku, kultúrno-športovým areálom a posilňovňou, historickou studňou, rekreačným ubytovacím zariadením a obyvateľmi, ktorí sa venujú tradičným remeslám. V obci sa nachádza Pamiatkový objekt: Mohylník. Cykloturistika – obcou prechádza cykloturistická trasa č. 33 vedúca z Vranova do Medzilaboriec.

Ohradzany

Cykloturistika – obcou prechádza cyklotrasa č. 34 z Humenného, s pokračovaním do Nižných Ladičkoviec, Kochanoviec a následne Humenného. V obci sa nachádza pamiatkový objekt: Kostol Nanebovzatie Panny Márie, vznik 1940. Miestne lesy sú bohaté na lesné plody. V obci prevádzkujú svoju živnosť samostatne hospodáriaci roľníci. V obci sa nachádza čerpacia stanica pohonných hmôt.

Pakostov

Obec pre voľnočasové aktivity svojich obyvateľov a návštevníkov ponúka multifunkčné ihrisko. V obci je vybudovaná rekreačná oblasť Vlčie a nachádza sa v nej aj pamiatkový objekt: Mohyla. Niektorí obyvatelia obce sa venujú tradičným remeslám. Miestne lesy sú bohaté na lesné plody.

Prituľany

Prituľany patria medzi najmenšie obce MAS. Sú ale charakteristické krásnym okolím s možnosťou zberu lesných plodov.

Rohožník

Aj keď Rohožník patrí medzi najmenšie obce MAS, je charakteristický krásnym okolím s možnosťou zberu lesných plodov.

Ruská Kajňa

Obec pre voľnočasové aktivity svojich obyvateľov a návštevníkov ponúka cyklotrasu a futbalové ihrisko. Miestne lesy sú bohaté na lesné plody.

Ruská Poruba

V Ruskej Porube sa nachádza pamiatkový objekt: Drevený kríž, vznik koniec 19. st. a Chrám Zosnutia Presvätej Bohorodičky, vznik 1777. Niektorí obyvatelia obce sa venujú tradičným remeslám. Miestne lesy sú bohaté na lesné plody.

Slovenská Volová

Pre Slovenskú Volovú je charakteristická Cyklotrasa – Severohumenský okruh. Trasa je označená pod číslom 34, je dlhá 42 km s prevýšením 425 m a okruh je zaradený do kategórie S – šport. Je to náročnejší športový okruh, ktorý si vyžaduje dobré zvládnutie techniky jazdy na bicykli a dobrú kondíciu. Na trasu sa vyráža z Humenného smerom na Brestov. Za Brestovom začína tiahle stúpanie, po ktorom sa objaví Ohrazianska kotlina a v nej prvá obec Gruzovce, za ňou nasleduje Slovenská Volová a Ohradzany. V Ohradzanych na križovatke sa odbočuje vpravo na Sopkovce. Na začiatku obce sa za mostom schádza z asfaltovej cesty doprava a prechádza sa spevnou lesnou cestou do Nižných Ladičkoviec. Vychádza sa na asfaltovú cestu vedúcu až na štátnu cestu č. 559. Na nej pred Ľubišou sa odbočí vľavo až do Hankoviec, kde sa odbočuje vpravo do Dedačova. Za Dedačovom stúpa trasa až k Maškovciam, cez ktoré klesá okruh do Vyšného Hrušova. Tu sa odbočuje vpravo a cez Udavské a Kochanovce sa okruh končí opäť vo východnej stanici v Humennom. Dominantami obce sú rímsko-katolícky kostol Navštívenia Panny Márie postavený v roku 1969 a novopostavený Dom smútku. V katastri obce sa nachádza aj rekreačná oblasť Rybníky, ktoré v zimnom období poskytujú možnosti pre rekreačné korčuľovanie. Miestne lesy sú bohaté na lesné plody.

Sopkovce

Obec pre svojich obyvateľov poskytuje možnosti pre športové vyžitie. Miestne lesy sú bohaté na lesné plody.

Topoľovka

Športovú a rekreačnú vybavenosť tvoria ihriská pre futbal i tenisové ihrisko a telocvičňa, ktoré môže slúžiť v prípade záujmu i pre turistických návštevníkov. Topoľovka je zaujímavou archeologickou lokalitou a nachádza sa v nej aj pamiatkové objekty: Mohylník s 34 mohylami, vznik 10. st. a Kostol z 15. a 16. storočia. Miestne lesy sú bohaté na lesné plody. V Topoľovke pôsobia samostatne hospodáriaci roľníci.

Turcovce

V obci sa nachádza pamiatkový objekt: rímskokatolícky kostol, ktorý bol postavený v roku 1770 na počesť najsvätejšieho mena Blahoslavennej Panny Márie. Miestne lesy sú bohaté na lesné plody.

Vít'azovce

V obci sa nachádza množstvo zaujímavých pamiatok a miest vhodných na pešiu turistiku, cykloturistiku alebo vychádzky na koni. Ponúka sieť turistických chodníkov, ubytovacie možnosti a Dom športu. V obci sa nachádza Ranč založený v roku 2003, ktorý ponúka turistické jazdy na koni. V obci pôsobia samostatne hospodáriaci roľníci. Miestne lesy sú bohaté na lesné plody.

Vyšná Sitnica

Miestne lesy sú bohaté na lesné plody.

Závada

Obec je známa niekoľkými pamiatkovými objektmi: Chrámom sv. Michala Archanjela z roku 1927, Cintorínom padlých v II. svetovej vojne a Pamätnou tabuľou partizánskeho štábu z roku 1963. Miestne lesy sú bohaté na lesné plody.

Závadka

Miestne lesy sú bohaté na lesné plody.

- ***Popis doteraz realizovaných aktivít v území, ich význam, prípadné nedostatky a pod.***

Prehľad investičných aktivít u obcí MAS jasne dokladujú aktívny záujem samosprávy a obyvateľov o rozvoj kvality života v obciach, revitalizáciu územia a zavádzanie protipovodňových opatrení. Tri obce MAS v posledných rokoch nezrealizovali žiadne investičné aktivity z dôvodu zadlženosti, alebo príliš nízkych rozpočtov.

Príloha č. 6: Zoznam zdrojov analýzy a vstupných dokumentov

SWOT analýza

Tabuľka 25 SWOT analýza

Poloha a územné väzby			
Silné stránky	Slabé stránky	Príležitosti	Ohrozenia
Územie je situované mimo väčších hospodárskych centier, dopravných tepien – zachovalé a čisté prostredie Absencia významných znečisťovateľov životného prostredia priamo v regióne, s výnimkou neďalekého mesta Humenné Malebnosť krajiny bohatej na prírodné a kultúrne dedičstvo V blízkosti obcí MAS vodná nádrž Domaša	Prevaha obcí MAS je vo väčšej vzdialenosti od mesta Humenné Susedné okresy - nízky ekonomickým a hospodárskym potenciál Marginalizovaná poloha obcí, nezaujímavá pre zahraničné investície Nízka atraktívnosť územia pre vidiecky život - spomalenie miestneho rozvoja Značná vzdialenosť od silných ekonomických centier Hranica okresu nie je súčasťou žiadnej štátnej hranice	Poloha mimo hospodárskych centier umožňuje krajine zachovávať čisté a nehluché životné prostredie Územie sa nachádza mimo prírodných ochranných pásiem, čo umožňuje väčšiu flexibilitu pri strategickom plánovaní	Riziko narušenia životného prostredia a malebnosti krajiny unáhleným a nepremysleným zavádzaním nových technológií
Prírodné zdroje a kultúrne dedičstvo			
Silné stránky	Slabé stránky	Príležitosti	Ohrozenia
Vysoká miera zalesnenia územia, dostatok pôdy, lúk a pasienkov Obce sú v tesnej blízkosti vodných tokov V zalesnenej časti obce Hrubov sa nachádza minerálny prameň Vajcovk V katastrálnom území obce Karná nachádza umelá vodná nádrž Slovenská Volová – potôčiky , pramene a 2 vodné nádrže určené na chov a lov rýb ako aj na rekreáciu a oddych, výskyt vodných nádrží aj v	Nedostatok vstupných investícií a moderných technológií na využitie prírodných zdrojov Nevytvorené podmienky pre rozvoj cestovného ruchu Nedostatočné využívanie vlastných zdrojov pre obec a región Nedostatočne využitý potenciál obnoviteľných zdrojov energie Turcovce – nedostatok pitnej vody najmä v letných mesiacoch	Rozvoj podnikateľských zámerov citlivo využívajúcich prírodné zdroje krajiny	Zraniteľné oblasti ochrany vodných tokov - Myslina, Lieskovec, Topoľovka a Závadka. Nedostatočné environmentálne povedomie obyvateľov - znečisťovanie územia, čierne skládky, podomové spaľovanie škodlivých materiálov, netesnosť žump. Enviromentálne zaťažené územia -

obci Brestov Sopkovce - historická kamenná studňa s pitnou vodou, nevyhradený nerast - piesok, ktorý sa v minulosti ťažil. Ruská Poruba - možnosť ťažby bridlicového plynu. Územie nezasahuje do chránených prírodných území – väčšia flexibilita plánovania Blízkosť zdroja pitnej vody- Domaša Väčšina obcí vlastní ornú pôdu, lesy, pasienky a inú úžitkovú pôdu Kvalita vody – väčšina obcí uvádza v dotazníku ako nadpriemernú Kvalita ovzdušia – väčšina obcí uvádza v dotazníku ako nadpriemernú Bonita pôdy – Väčšina obcí uvádza v dotazníku ako priemernú 12 obcí má v správe cenné historické, sakrálné pamiatky evidované Pamiatkovým úradom SR	Slabé povedomie obyvateľov o ochrane životného prostredia Nedostatočne vybavená technická infraštruktúra – kanalizácia, odpadové hospodárstvo, opatrenia na ochranu prírodných zdrojov Nízky stupeň propagácie obcí a okolitej prírody Absencia územno-plánovacích dokumentov vo väčšine obcí Turcovce - najviac postihnuté nedostatkom pitnej vody, hlavne v letných mesiacoch. Ani jeden z existujúcich zdrojov pitnej vody v obci nezodpovedá hygienickým kritériám. Medzi zraniteľné oblasti patria katastrálne územia obcí Myslina, Lieskovec, Topoľovka a Závadka		Hudcovce, Topoľovka, Závadka Okres Humenné – jeden z dvoch najporušenejších území z hľadiska zosuvov pôdy Neodbornosť strategických lídrov a podnikateľského sektora v otázkach ochrany životného prostredia Jednostranné zameranie na zisk
Ľudské zdroje a zamestnanosť, rozvoj komunity			
Silné stránky	Slabé stránky	Príležitosti	Ohrozenia
Aktívni občania, ochotní venovať čas aj dobrovoľníckej práci v záujme obce. V 18 obciach rozvíja svoju činnosť široké spektrum komunit : športové kluby, kluby	Nízka miera vzdelanosti II. a III. stupňa Nízke zastúpenie tradícií, remesiel (4 obce) a nízky záujem mladej generácie o ľudovú kultúru	Vytvorenie nových pracovných miest a príležitostí pre podnikanie Vytvorenie podmienok pre	Pomalý vývoj prosperity územia Nedôvera a obavy vstupovať do realizácie nových myšlienok

dôchodcov, dobrovoľná požiarna ochrana, únia žien, poľovnícke združenia, klub zdravotne postihnutých, folklórny súbor, Červený kríž, cirkevné spoločenstvá. V 17 obciach viac ako 50% občanov sa podieľa na aktivitách organizovaných obcou. 23 obcí pravidelne organizuje tradičné oslavy relatívne kvalifikovaná pracovná sila voľné pracovné sily Pomerne dobrý zdravotný stav obyvateľstva Vysoký podiel obyvateľstva v produktívnom veku Sezónne navýšenie pracovných miest v poľnohospodárstve, lesnom hospodárstve a stavebníctve Využívanie nástrojov aktívnej politiky trhu práce pre dlhodobo nezamestnané osoby na obecné práce	Nízka motivácia na udržanie/prisťahovanie mladých rodín a kvalifikovanej pracovnej sily s výnimkou obcí v blízkosti mesta Humenné Stagnácia populačného vývoja vo väčšine obcí, starnutie obyvateľstva Okres s vysokou mierou nezamestnanosti Odchod mladej kvalifikovanej pracovnej sily za prácou do iných regiónov, resp. do zahraničia Absencia plánov personálneho rozvoja a poradenského centra pre riešenie problémov zamestnanosti Neexistencia manažérskeho centra v regióne a nedostatočná úroveň manažérskych schopností Karná a Slovenská Volová - dve rómske osady, diskriminácia Rómov na pracovnom trhu, slabá kvalifikovanosť a slabý záujem rómskych rodičov na vzdelávaní svojich detí	vzdelávanie, osobný rast, dospelých aj detí Vytváranie pevnejších väzieb s miestnou krajinou a vidieckym životom najmä u detí Príležitosti pre rekvalifikáciu - UPSVaR Príležitosť pre medzinárodné stáže, výmenu skúseností, zdieľanie dobrej praxe v odboroch pôdohospodárstvo, lesníctvo, spracovanie dreva a chov hospodárskych zvierat Vytvorenie kvalitného projektového tímu alebo navodenie úzkej spolupráce s jestvujúcimi projektovými odborníkmi v regióne Stabilizácia mladých perspektívnych ľudí najmä dostupným, lacným bývaním Zvrátenie demografického vývoja v obciach Zvýšenie participácie obyvateľov na správe vecí verejných	Nedostatočná motivácia zostať v regióne a podieľať sa na jeho revitalizácii Nedôvera miestnych obyvateľov k podnikateľom z externého prostredia
Technická infraštruktúra			
Silné stránky	Slabé stránky	Príležitosti	Ohrozenia
	Existencia divokých skládok v 25 obciach	Vybudovanie kompletnej	Nedostatok finančných prostriedkov

Komunikácia v obciach – miestny rozhlas, úradná tabuľa, 100 %, webstránka 21 obcí 25 obcí má priemernú, až nadpriemernú vybavenosť domácností internetom Mobilní operátori pokrývajú 25 obcí V každej obci prebieha separovaný zber komunálneho odpadu, zber odpadu zabezpečený firmou Fúra Skládka komunálneho odpadu je lokalizovaná v obci Myslina 15 obcí realizuje protipovodňové opatrenia a v 6 obciach sú plánované V obci Pakostov je vybudovaná čistička odpadových vôd ČOV	Nedostatok oddychových zón Väčšina obcí nie je napojených na obecné vodovody (52%), ešte menej na splaškovú kanalizáciu (93%), rozvodnú sieť plynu (56%), absentujú ČOV Chýbajúce protipovodňové úpravy, znečisťovanie vodných tokov Nedostačujúce miestne komunikácie Nedostatočné kapacity vyhovujúcich skládok TKO Chýbajúci systémový separovaný zber odpadov Nedostatočná kvalita úložísk exkrementov z chovov a ich využitie napríklad na produkciu bioplynu Väčšinou zlá kvalita a zanedbanosť voľných objektov Množstvo nevyužívaných nebytových objektov v obciach	inžinierskej siete v obciach a ČOV, ktoré zvýšia kvalitu životného prostredia a ochranu prírodného prostredia Rekonštrukcia obecných budov Rekonštrukcia a sprevádzkovanie nevyužívaných budov pre poskytovanie služieb obyvateľom, alebo pre podnikanie obcí Vybudovanie oddychových zón a športovísk, estetizácia obce Rozvoj lokálnej a obecnej energetiky na báze obnoviteľných zdrojov Vhodné podmienky pre rozvoj ekologického poľnohospodárstva Regulácie potokov a ochrana proti povodňam Rekultivácia a zhodnocovanie pozemkov vo vlastníctve obcí Aplikácia európskych štandardov na ochranu životného prostredia Chýbajúce kompostoviská na uskladňovanie domového biologického odpadu	na predfinancovanie a kofinancovanie projektov Nevysporiadané pozemkové vlastníctvo v obciach náročná a zdĺhavá príprava realizácie infraštruktúrnych projektov Vysoká konkurencia projektov pri uchádzaní sa o zdroje EU Zlyhanie ľudského faktoru, slabá aktivita samospráv pri presadzovaní rozvojových zámerov Dlhodobosť investičných projektov v porovnaní s dĺžkou volebného mandátu samospráv
--	--	--	--

		Množstvo neobývaných domov vhodných po úpravách na bývanie	
Dopravná infraštruktúra			
Silné stránky	Slabé stránky	Príležitosti	Ohrozenia
Všetky obce sú napojené na cestnú sieť	Nedostatočná úroveň dopravnej infraštruktúry Najkrajnejšie obce Závada a Hudcovce sú navzájom vzdialené cca 37 km Absencia železničnej trate Región je situovaný mimo hlavných komunikačných trás Zlá kvalita väčšiny cestnej siete v regióne Nedostatočná kvalita služieb spätých s cestnou dopravou – napr. autobusových zastávok, informácií	Skvalitnenie služieb občanom obcí Zefektívnenie miestnej dopravy v rámci územia a medzi obcami a okresnými mestami Rozvoj cestovného ruchu	Zvýšenie rizika znečistenia ovzdušia, hlučnosti a rovnováhy prírodného prostredia
Občianska vybavenosť			
Silné stránky	Slabé stránky	Príležitosti	Ohrozenia
Materské školy - 17 obcí Základné školy - 11 obcí Existencia kultúrnych stánkov (kultúrne domy, kiná, knižnice, ..) - 26 obcí Denný stacionár – v obci Víťazovce a budú v ďalších piatich obciach Zdravotné stredisko a lekáreň je len v Košarovciach 24 obcí - predajňa potravinárskeho (zmiešaného) tovaru a 14 obcí - pohostinstvo 20 obcí - športoviská v rôznom technickom	Zvyšujúci sa počet neobývaných rodinných domov Nevyhovujúci technický stav verejných budov chodníkov a verejného osvetlenia vo vlastníctve obcí Nezriadená webová stránka v 6 obciach a nedostatočná aktualizácia webstránok Absencia voľnočasových aktivít v letných mesiacoch Absentujúca zdravotná starostlivosť pre občanov obcí MAS Vo väčšine obcí nedostupné služby	Priorita rozvoja – dobudovanie základnej infraštruktúry Výstavba nájomných bytov Rozšírenie služieb pre obyvateľov	Nedostatok financií z obecného rozpočtu Zvyšujúce sa ceny nehnuteľností Zvyšujúce sa ceny stavebných materiálov Veľká administratívna náročnosť v procesoch verejného obstarávania

stave a 1 cyklotrasou - Ohradzany vybudovanie turistického chodníka na Brestov, Víťazovce	káblových televízií a dve obce sú bez signálu mobilných telekomunikačných operátorov		
Vhodná oblasť na vodnú rekreáciu	Nedostatok kvalitných športovísk		
Podnikateľské prostredie			
Silné stránky	Slabé stránky	Príležitosti	Ohrozenia
Tradície v poľnohospodárskej výrobe, SHR cca v 20 obciach zameraných na chov hovädzieho dobytku, ošípaných, oviec, koní, pestovanie obilnín, krmovín a iných poľnohospodárskych plodín Primárny sektor na území MAS: 42 subjektov (pestovanie obilnín, strukovín a olejnatých semien), chov hovädzieho dobytku, ošípaných, koní, hydiny, ťažba dreva) Sekundárny sektor na území MAS: 406 subjektov (stavebná činnosť, zemné práce, lesné práce, stolárske práce, Inštalácia kanalizačných, výhrevných a klimatizačných zariadení, oprava a údržba motorových vozidiel, demolačné práce, obrábanie kovov, elektroinštalačné práce) Terciárny sektor: 232 subjektov (najviac sú zastúpené obchodné činnosti, účelové stravovanie, pohostinstvá, služby súvisiace s poľnohospodárstvom, kaderníctvo a kozmetika) Potenciál výroby ekologicky čistých agroproduktov V 23 obciach sú zastúpené pozemkové	Chýbajúca tradícia a pracovná sila vo vidieckom cestovnom ruchu Intenzívna ťažba holorubom Šírenie invazívnych druhov rastlín na nevyužívanej pôde Absencia silných regionálnych subjektov pôsobiacich v daných sektoroch a zahraničných investorov Nízka, poväčšine stagnujúca úroveň manažérskych schopností v rozhodujúcich sektoroch Nízka úroveň integrácie do väčších a výkonnejších, produkčných obchodných celkov, chýbajúca koncepcia podnikateľského, či technického parku Nízka úroveň krátkodobého, ale aj strategického plánovania v produkčných sektoroch Nízka úroveň spolupráce (partnerstiev) samospráv s produkčnými sektormi	Vznik obecných alebo spoločných obecných podnikov, integrácia do väčších podnikateľských celkov so skúsenými podnikateľskými subjektmi Vytvorenie hodných podmienok pre zahraničných investorov Rozvoj nových podnikateľských zámerov s prienikom do nových sektorov vo výrobe i pôdohospodárstve Rozvoj cestovného ruchu cestovného ruchu Inovatívne využívanie miestnych zdrojov Vznik nových pracovných miest aj pre dlhodobo nezamestnaných – remeslami, zberom, chovom Manažment finalizácie produkcie	Nedostatok investičného kapitálu Neochota vstupovať väčších investorov do spolupráce s obcami Potenciálne zvýšenie ekologického zaťaženia územia ako dôsledok rozširovania podnikateľských aktivít Pokračujúca ťažba holorubom Nízka výkonnosť agrosektoru a nedostatočná diverzifikácia činností Nedostatočná mzdová motivácia – odchod do zahraničia, mimo regiónu Nedostatočné prepojenie obcí s inovačnými centrami

spoločenstvá (urbariáty) Pomerne silne zalesnený región s veľkým surovinovým potenciálom, ktorý však v regióne nie je dostatočne využitý a spracovaný Potenciál chovu viacerých druhov hospodárskych zvierat a rýb Lacná pracovná sila Vhodné prostredie pre vidiecky cestovný ruch a agroturistiku Obec Myslina má zriadený Priemyselný park (etablovaná spoločnosť MÜLLER TEXTILES Slovakia s.r.o.)	Nedostatok motivačných nástrojov (investičných stimulov, poskytnutie určitej konkurenčnej výhody) na prítiahnutie a udržanie investorov v regióne Úzky okruh produkčných sektorov – poľnohospodárstvo, lesníctvo, drevospracujúci priemysel a stavebníctvo Nízka úroveň inovačných prístupov zameraných na diverzifikáciu, obnovu a skvalitňovanie produkcie a jej finalizácie, vrátane pestovateľských a chovateľských činností v poľnohospodárstve, lesnom hospodárstve Slabé zastúpenie remeselnej výroby (vrátane ľudovej umeleckej činnosti) a služieb (hoci aj ako doplnkový zdroj príjmov pre remeselníka) Nízka úroveň využívania urbárskych a pasienkových spoločenských na prospech rozvoja územia MAS Chýbajúca stratégia rozvoja sadovníctva, ovocinárstva, zeleninárstva špecializovaného trávneho hospodárstva Nedostatočná úroveň pestovania okrasných drevín, kvetov a ich spracovania neexistencia sektoru pestovania liečivých rastlín	Rast kooperácie so zahraničím a mimoregionálnymi producentmi Rozšírenie sociálnych a zdravotných služieb obyvateľom, najmä pre starších, osamelých a znevýhodnených	
Ekonomický potenciál obcí			
Silné stránky	Slabé stránky	Príležitosti	Ohrozenia
12 obcí je vlastníkom pozemkov - vlastní ornú pôdu, lesy, pasienky a inú úžitkovú pôdu	Nízka kúpyschopnosť obyvateľstva Objektový potenciál – nevyužívané obecné	Zhodnocovanie majetkových pomerov obcí	Slabá ekonomická sila obcí, nedostatok vlastných zdrojov na rozvoj

Rozloha ornej pôdy spolu 4 086 ha, rozloha lesov spolu 10297ha, Rozloha pasienkov spolu 6 660 ha, Rozloha inej úžitkovej pôdy spolu 672 ha. Majetok obcí spolu (podľa celkovej poslednej účtovnej hodnoty majetku 31.12.2014 – 19.070 973 eur 11 obcí vlastní nevyužívané nehnuteľnosti v rôznom technickom stave Obec Košarovce vlastní rybník a 6 obcí je vlastníkom vodných tokov	budovy, ale aj budovy v súkromnom vlastníctve Slabá ekonomická sila obcí, nedostatok vlastných zdrojov na rozvoj Nízka úroveň investícií do inovácií Neexistencia obecných podnikov efektívne spravujúcich produkčný potenciál obecného majetku a poskytujúcich služby občanom	Možnosť investícií Rozvoj zamestnanosti v obciach Rozširovanie služieb občanom a estetizácie obcí	Nedostupnosť kvalitných úverových zdrojov
--	--	--	--

Zdroj: vlastné spracovanie

Identifikácia potrieb

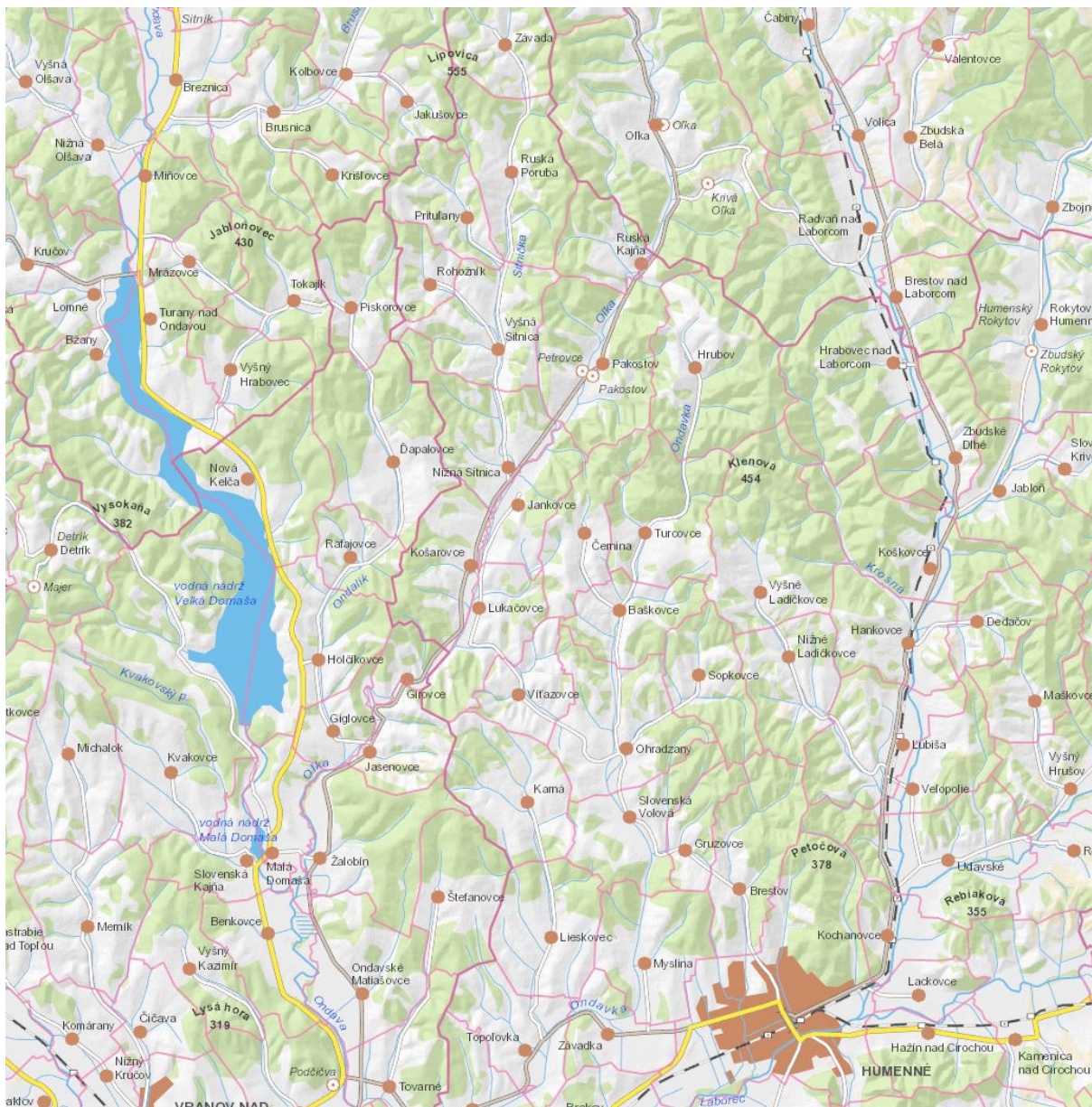
Identifikované potreby, vychádzajúce z analýzy územia MAS, korešpondujú s plánovanými investičnými aktivitami obcí v nasledovných rokoch:

Tabuľka 26 Identifikácia potrieb

Obec	Plánované investičné aktivity
Baškovce	Regulácia potoka Černina, Výstavba obecných bytov, multifunkčné ihrisko, rekonštrukcia centra obce, detské ihrisko
Brestov	výsadba zelene v centre obce, výstavba prístupového chodníka k OcÚ a MŠ, zavedenie kompostovania v obci, výstavba mosta k družstvu, pokračovať v úprave Hlbokého potoka, Multifunkčné ihrisko, rekonštrukcia miestnej komunikácie do rekreačnej oblasti
Černina	potok, cesty, oprava budovy bývalej ZŠ, vodovod...
Gruzovce	protipovodňové opatrenia, chodníky, likvidácia čiernej skládky, rekonštrukcia kultúrneho domu, rekonštrukcia cintorína, doplnenie verejného osvetlenia a obecného rozhlasu, skultúrenie okolia v okolí obecného úradu a obecného parku
Hrubov	výstavba viacúčelového športového ihriska a amfiteátra, rekonštrukcia miestneho potoka, rekonštrukcia VO a miestneho rozhlasu, rekonštrukcia futbalového ihriska
Hudcovce	rekonštrukcia budov obce
Jankovce	dostavba verejného vodovodu, výstavba nových chodníkov,
Karná	Chodníky - II. etapa, regulácia potoka - dokončenie, rekonštrukcia KD, PZ, MŠ, rekonštrukcia ihriska, vybudovanie rigolov na záchyt vody, bytová časť rómska osada a vodovod , spevnenie brehu pri vchode do obce, rekonštrukcia VO, parkoviska, oddychov
Košarovce	Prestavba zdravotného strediska na bytové jednotky. Vybudovanie autobusovej zástavky a multifunkčného ihriska.
Lieskovec	Výstavba chodníkov, rekonštrukcia kultúrneho domu, materskej školy, výstavba bytového domu, rekonštrukcia miestnych komunikácií, výstavba viacúčelového ihriska, úprava príľahlých priekop potoka Lieskovčiek, rekonštrukcia miestneho rozhlasu, verejného
Lukačovce	kanalizáciu, vodovod , obnova kultúrneho a obecného úradu , obnova materskej školy,
Myslina	Dokončenie kanalizácie, chodníky, verejné priestranstvo v centre obce, kamerový systém, úprava cintorína, rekonštrukcia domu nádeje-strechy, prístavba kultúrneho domu a hasičskej zbrojnice
Nížná Sitnica	Rekonštrukcia Domu SPS, Kamerové systémy, Rekonštrukcia VO, internetizácia obce, protipovodňové úpravy
Ohradzany	Výstavba multifunkčného ihriska, výstavba chodníka, rekonštrukcia Základnej školy, rekonštrukcia Obecného úradu, rekonštrukcia Požiarnej zbrojnice, rekonštrukcia verejného osvetlenia
Pakostov	vybudovanie chodníka v obci, rekonštrukcia miestnych komunikácií, verejný vodovod, zmena palivovej základne v ZŠ, bytový fond
Prituľany	oprava miestnych komunikácií
Rohožník	rekonštrukcia obecného úradu, nové oplotenie cintorínov, výsadba zelene
Ruská Kajňa	Rekonštrukcia kultúrneho domu
Ruská Poruba	výstavba Domu smútku, zavedenie kamerového systému, rekonštrukcia miestneho osvetlenia, rekonštrukcia miestneho rozhlasu a rozhlasovej ústredne
Slovenská Volová	výstavba chodníkov v obci, rekonštrukciu sociálnych zariadení v kultúrnom dome
Sopkovce	Rekonštrukcia miestnych komunikácií, Regulácia potoka, Výmena okien OcÚ, Oprava fasády kultúrneho domu, Vydláždenie dvora OcÚ
Topoľovka	výstavba chodníkov, rekonštrukcia a výstavba miestnych komunikácií, rekonštrukcia verejného osvetlenia a miestneho rozhlasu, rekonštrukcia obecného úradu a kultúrneho domu, protipovodňové opatrenia, kanalizácia a ČOV, úprava verejnej zelene

Turcovce	úprava cesty k domu smútku miestne komunikácie rekonštrukcia kultúrneho domu
Vit'azovce	Rekonštrukcia ostatných vetiev miestnych komunikácií, úprava exteriéru domu športu na oddychovú zónu, rekonštrukcia kultúrneho domu, rekonštrukcia prístupovej cesty k domu smútku, rekonštrukcia hasičskej zbrojnice.
Vyšná Sitnica	Oprava obecných ciest a chodníkov,
Závada	oprava kultúrneho domu, modernizácia obecného úradu, modernizácia domu smútku, vybudovanie chodníka na vojenskom cintoríne, modernizácia verejného osvetlenia
Závadka	vybudovanie zastávok, nové oplotenie na cintoríne a oporného múru pri dome smútku.....plynifikácia kultúrneho domu, výmena okien.....

Zdroj: vlastné spracovanie

Obrázok 3 Mapa územia

4 Strategický rámec

Postupy a harmonogram spracovania Stratégie CLLD

Spracovaná Stratégia územia TRI DOLINY na roky 2015 – 2023 je vyjadrením a odrazom súboru faktorov, ktoré určili jej obsah, zameranie, územie, cieľové skupiny a v konečnom dôsledku efekt a smerovanie spoločných financií pre endogénny a integrovaný rozvoj územia.

Určujúcimi faktormi boli:

- **existujúce skúsenosti** s prípravou a implementáciou nenávratných finančných zdrojov zo ŠR,

EU apod.) /veľkosť územia MAS – počet zapojených obcí, počet beneficentov/

- **podiel miery činností a aktivít** zapojenia sa širokej verejnosti v zastúpení verejným, súkromným a neziskovým sektorom do procesu tvorby stratégie a v konečnom dôsledku na čerpaní zdrojov pri implementácii /výber charakteru a finančných limitov opatrení/

- existujúce finančné možnosti územia a ochota získavania vonkajších finančných zdrojov

- **existujúce historické, kultúrne- spoločenské**, materiálové, ekonomické, inštitucionálne a finančné zdroje /čo územie vie a chce riešiť, veľkosť územia – počet obcí so spoločnými problémami/

- existencia **strategických dokumentov na úrovni kraja** súvisiaca s analýzou a zadaním smerovania kraja, jeho cieľmi, víziami a prioritami

- **aktuálna pripravenosť a záujem územia** pracovať s novými inovatívnymi a integrovanými formami, dostatok ľudských kapacít a snaha obyvateľov a zainteresovaných strán pochopiť tento proces a podporiť ho aktívnou účasťou, kvalitne a objektívne zapájať sado tvorby spracovania stratégie ako respondenti dotazníkových prieskumov, účasťou na verejných zhromaždeniach a informačných seminároch

- kvalitne spracovaná analýza zdrojov, informácií a potrieb územia spracovaných vo SWOT analýze a problémovej analýze územia

- dodržanie demarkačných línií pri stanovovaní opatrení v Stratégii CLLD vzhľadom k Opatreniu 19

Najdôležitejšou úlohou bolo dosiahnuť **stav vôle obyvateľstva územia** zapojiť sa do výmeny informácií, kontaktov, potrieb a želaní, ale hlavne združenie finančných prostriedkov, vzájomnou súčinnosťou všetkých „aktérov“ územia – verejnej správy, podnikateľského sektora a neziskového sektora pri napĺňaní vízie územia.

Proces spracovania Stratégie CLLD TRI DOLINY

Proces spracovania Stratégie CLLD TRI DOLINY pozostával z nasledujúcich etáp:

1) *Mapovanie územia, hľadanie vzájomných spoločných črt jednotlivých obcí do uceleného celku, tvorba máp a zber základných informácií o území, tvorba vízie územia*

2) *Zber informácií pre spracovanie komplexnej analýzy územia MAS TRI DOLINY v štruktúre:*

- geografické zdroje – výhody a nevýhody lokalizácie územia (administratívna poloha, historický vývoj, zaujímavosti, zvláštnosti územia,
- prírodné zdroje - klimatické pomery, ovzdušie, pôdne pomery, chránené územia, ochrana vodných zdrojov a pod.
- ľudské zdroje – demografia, migračná politika, vek a štruktúra obyvateľstva na území
- kultúrno-historické zdroje – kultúrno-historické pamiatky, voľnočasová infraštruktúra
- ekonomické zdroje – nezamestnanosť, sociálna a zdravotná infraštruktúra, technická vybavenosť, majetok a finančné zdroje obcí, podnikateľské subjekty pôsobiace na území

- inštitucionálne a iné zdroje

Pri spracovaní komplexnej analýzy územia sa využívali kvantitatívne a kvalitatívne metódy. Pre skúmanie územia MAS TRI DOLINY bola použitá **kvantitatívna metóda** (dotazníkový prieskum mienky obyvateľstva), aby sme získali exaktné a objektívne overiteľné údaje týkajúce sa potrieb, želaní a problémov, ktoré je potrebné zohľadniť pri stanovovaní stratégie územia MAS TRI DOLINY. Z **kvalitatívnej metódy** boli použité rozhovory v pracovných skupinách participujúcich na príprave stratégie ako aj osobné rozhovory s podnikateľmi a neziskovými organizáciami pre získanie potrebných informácií o možnostiach a nevyužitých príležitostiach rozvoja daného územia.

Pri spracovaní analýzy sa okrem vyššie uvedených metód vychádzalo z primárnych, sekundárnych a terciálnych informačných prameňov, a to:

Primárne zdroje – išlo o informácie získané od občanov v procese dotazníkového prieskumu, na verejných zhromaždeniach, individuálnymi rozhovormi /v časti databáz zručných ľudí, významných rodákov, mapovaní občianskych iniciatív, investičných zámerov, podnikateľov, verejného a občianskeho sektora/

Sekundárne zdroje – išlo o informácie získané na úrovni lokálnych, národných či medzinárodných inštitúcií (EUROSTAT, ŠÚ SR, MŽP SR, MŠ SR, Obecné úrady, ÚPSVaR, Obvodný úrad, web stránky obcí, ostatných inštitúcií a organizácií, a pod.) hlavne v časti prírodných, demografických, kultúrne – historických, materiálových, ekonomických a inštitucionálnych zdrojov, tvorbe databáz podnikateľských subjektov z rôznych hľadísk a neziskového sektora, a pod./

Terciálne zdroje – vlastná činnosť súvisiaca so štúdiom danej problematiky a literatúry (z článkov, web stránok, fotodokumentácií územia, a pod./

- 3) *Sumarizácia a vyhodnotenie všetkých získaných informácií a spracovanie grafického a textového prehľadu zdrojov územia v členení na jednotlivé obce a za územie ako celok*
- 4) *Spracovanie SWOT analýzy územia (silné a slabé stránky, príležitosti a ohrozenia)*
- 5) *Vypracovanie problémovej analýzy, identifikácia hlavných disparít územia, stanovenie rozvojových faktorov pri zohľadnení výsledkov analýzy zdrojov a väzieb na SWOT analýzu v nadväznosti na víziu územia*
- 6) *Stanovenie vízie, strategického rámca, strategického cieľa, špecifických cieľov v zmysle PRV na roky 2014 – 2020 v rámci ako aj ostatných schválených operačných programov vychádzajúcich z Partnerskej dohody na roky 2014-2020 v nadväznosti na tematické ciele Európskej komisie a celoeurópskej Stratégie Európa 2020*
- 7) *Zostavenie finančného plánu – rozdelenie finančných prostriedkov pre jednotlivé opatrenia*
- 8) *Informovanie verejnosti a prerokovanie opatrení navrhnutých v Stratégii CLLD TRI DOLINY v rámci stretnutí*
- 9) *Finálne schválenie Stratégie CLLD TRI DOLINY najvyšším orgánom - valným zhromaždením*

Spracovaná Stratégia CLLD TRI DOLINY na roky 2015 – 2023 je spracovaná pre územie obcí: Baškovce, Brestov, Černina, Gruzovce, Hrubov, Hudcovce, Jankovce, Karná, Košarovce, Lackovce, Lieskovec, Lukačovce, Myslina, Nižná Sitnica, Ohradzany,

Pakostov, Prituľany, Rohožník, Ruská Kajňa, Ruská Poruba, Slovenská Volová, Sopkovce, Topoľovka, Turcovce, Vítázovce, Vyšná Sitnica, Závada a Závadka.

Počas priebehu vypracovania Stratégie CLLD TRI DOLINY boli uskutočnené:

- verejné stretnutia s občanmi
- individuálne rokovania so zástupcami podnikateľského sektora
- individuálne rokovania so zástupcami neziskového sektora
- dotazníkový prieskum vo všetkých obciach
- informovanie o procese formou obecných rozhlasov a na obecných tabuliach

Obrázok 4Schéma spracovania Stratégie CLLD TRI DOLINY

Zdroj: vlastné spracovanie

Definovanie vízie a strategického cieľa

Pri **stanovovaní vízie a strategického cieľa** sme vychádzali z uskutočnených analýz, ktoré zobrazujú reálny obraz o problémoch, nedostatkoch, ohrozeniach, ale aj silných stránkach, možnostiach a príležitostiach, ktoré dané územie poskytuje.

Pre samotné územie MAS je nevyhnutné, aby v súlade s celoeurópskou stratégiou do roku 2020 naplnila tri kľúčové priority rastu:

- inteligentný rast
- udržateľný rast

- inkluzívny rast

Medzi hlavné disparity územia MAS Tri doliny boli identifikované:

- Nízka miera vzdelanosti obyvateľstva
- Existencia rómskych osád
- Nízka motivácia na udržanie resp. prisťahovanie mladých rodín a kvalifikovanej pracovnej sily
- Nedostatočné podmienky pre rozvoj cestovného ruchu – slabá dopravná infraštruktúra
- Najzaostalejší región v rámci Prešovského samosprávneho kraja – vysoká miera nezamestnanosti
- Nízky ekonomický a hospodársky potenciál – nedostatočná technická vybavenosť (vodovod, kanalizácia, plyn)
- Existencia „divokých skládok“
- Nízka kvalita a efektívnosť pri zabezpečovaní služieb pre verejnosť
- Veľké rozdiely medzi kvalitou a rozsahom občianskej vybavenosti medzi mestom a vidieckymi obcami a neustálymi zvyšujúcimi sa požiadavkami pri zabezpečení služieb, voľnočasových aktivít, aktívneho oddychu, čo môže mať za následok znižovanie atraktivity vidieckeho prostredia

Rozvojové faktory územia MAS Tri doliny:

- čisté a nenarušené prostredie (nezdevastovaná krajina) – vysoká miera zalesnenosti
- existencia významných vodných tokov a vodných plôch určených na rekreáciu s možnosťou rybolovu
- vhodné geologické a prírodné podmienky (prírodné rezervácie, chránené územia, jaskyne) s využitím potenciálu na rozvoj ekoturizmu
- vysoký počet prírodných atrakcií, ktoré sú podmienkou návštevnosti a pre tvorbu produktov CR
- využitie endogénnych faktorov v oblasti ľudských zdrojov – využitie existujúceho ľudského potenciálu
- dlhoročná vzájomná spolupráca obcí v území MAS za účelom zvýšenia kvality života obyvateľov a zvýšenia atraktivity a tvorby nových pracovných miest
- spolupráca s organizáciami a inštitúciami zameranými na podporu a rozvoj vidieckeho prostredia s možnosťou získania finančných prostriedkov
- potenciál školských zariadení pre zvýšenie vzdelanostnej úrovne obyvateľov

Hlavné kľúčové problémy identifikované na území MAS Tri doliny, ktoré verejno-súkromné partnerstvo chce a vie riešiť a ktoré boli prijaté ako jeho **hlavné úlohy premietnuté neskôr do priorit a špecifických cieľov** pre najbližšie obdobie sú:

1. Dobudovanie a skvalitnenie **miestnej technickej infraštruktúry** (rekonštrukcie lávok, mostov), zlepšenie občianskej vybavenosti, zatraktívnenie obcí – verejné parky

2. Podpora vzniku nových pracovných miest hlavne využitím prírodného, materiálno-technického a kultúrne - historického potenciálu diverzifikáciou ekonomiky podporou ekoturizmu a propagáciou územia pri udržaní pozitív života na vidieku
3. Vyriešenie problematiky "**čiernych skládok**" - enviromentálne aktivity, využívanie alternatívnych a obnoviteľných zdrojov energie
4. Podpora a rozvoj voľnočasových aktivít obyvateľov a návštevníkov územia vytvorením organizačných, materiálnych a technických podmienok zo strany obcí a neziskových organizácií
5. Skvalitnenie **sociálnej infraštruktúry pre obyvateľov** územia – komunitné služby, skvalitnenie vzdelávania prostredníctvom investícií do škôl
6. Podpora a **integrácia mladých ľudia na trh práce** formou podpory v oblasti poľnohospodárskej činnosti
7. **Zvýšenie zamestnanosti** prostredníctvom investícií na obstarania hmotného majetku podnikateľských subjektov pôsobiacich na území MAS za účelom vytvorenia nových pracovných miest
8. **Zvýšenie ochrany a bezpečnosti** obyvateľov prostredníctvom vytvorenia protipovodňových opatrení s komplementárnym účinkom na zdravie, relax a trávenie voľného času
9. **Podpora domácich producentov** prostredníctvom spoločných marketingových aktivít a podpora miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov formou spoločných výrobných a prezentačných stánkov (napr. syräreň)

Pri stanovení stratégie územia sa vychádzalo z logického rámca rozvoja územia a navrhovaných intervencií, tak ako to uvádza tabuľka nižšie.

Obrázok 5 Logický rámec stanovenia stratégie a jej stupňov

Zdroj: vlastné spracovanie

Definovanie vízie, strategických cieľov a priorít malo pri sformovanom partnerstve veľmi ťažkú úlohu nakoľko ide o územie 27 obcí s rôznou vyspelosťou obce, územia, vzdelanostnou úrovňou obyvateľov ako aj samotnými prioritami a potrebami podnikateľských subjektov a neziskového sektoru. Základom pre stanovenie vízie a strategických cieľov **je poznanie čo chceme, čo potrebujeme a ako to môžeme dosiahnuť**, tak ako v nižšie uvedenom citáte:

„Ked’ človek nevie do ktorého prístavu chce doplávať, žiadny vietor nie je preňho priaznivý“ SENECA

Na základe nespočetného množstva stretnutí a diskusií o potrebách a smerovaní územia sa dospelo k záveru a stanoveniu vízie, do takej podoby, ako je uvedená nižšie.

Vízia: Územie MAS Tri doliny bude vytvárať také podmienky pre ekonomický rozvoj územia, ktorý bude schopný efektívne využívať všetky dostupné zdroje (prírodné, kultúrne, finančné aj ľudské) s dôrazom na ochranu a podporu zdravého životného prostredia.

Stanovenie priorít, špecifických cieľov a opatrení

Pri stanovení stratégie územia MAS sa používal **preskripčný prístup** vychádzajúci z vopred jasne zadefinovaného strategického cieľa rozpracovaného do špecifických cieľov a aktivít vychádzajúcich z analýzy a prognózovania vývoja prostredia v sledovanom období 2014-2020.

Pri stanovení **strategického cieľa pre územie MAS** sa vychádzalo z Národnej stratégie regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, ktorá je v súlade s inými strategickými a koncepcnými dokumentmi (vrátane Stratégie Európa 2020), v oblasti politiky súdržnosti nadväzuje na Partnerskú dohodu SR na roky 2014–2020, v oblasti územného rozvoja je stratégia koordinovaná s Koncepciou územného rozvoja Slovenska. Národná stratégia regionálneho rozvoja SR zároveň hodnotí východiskový stav a **predkladá princípy zásadného smerovania** v prioritných oblastiach, na ktoré je potrebné v súlade so **stratégiou Európa 2020** klásť v **regionálnom rozvoji** Slovenskej republiky hlavný dôraz. Národná stratégia regionálneho rozvoja **SR stanovuje 4 strategické ciele pre Prešovský kraj**, ktorými sú:

1. posilnenie produktivity a konkurencieschopnosti v kľúčových a perspektívnych odvetviach priemyslu a služieb,
2. zhodnotenie a posilnenie vnútorného potenciálu turizmu s prepojením na ochranu a tvorbu životného prostredia,
3. komplexný rozvoj a posilnenie vidieka na hospodárstve regiónu,
4. zvýšenie kvality ľudského potenciálu – riešenie rómskej otázky a podpora mladých ľudí, rozvoj všetkých foriem celoživotného vzdelávania (CŽV) a celoživotného poradenstva (CŽP).

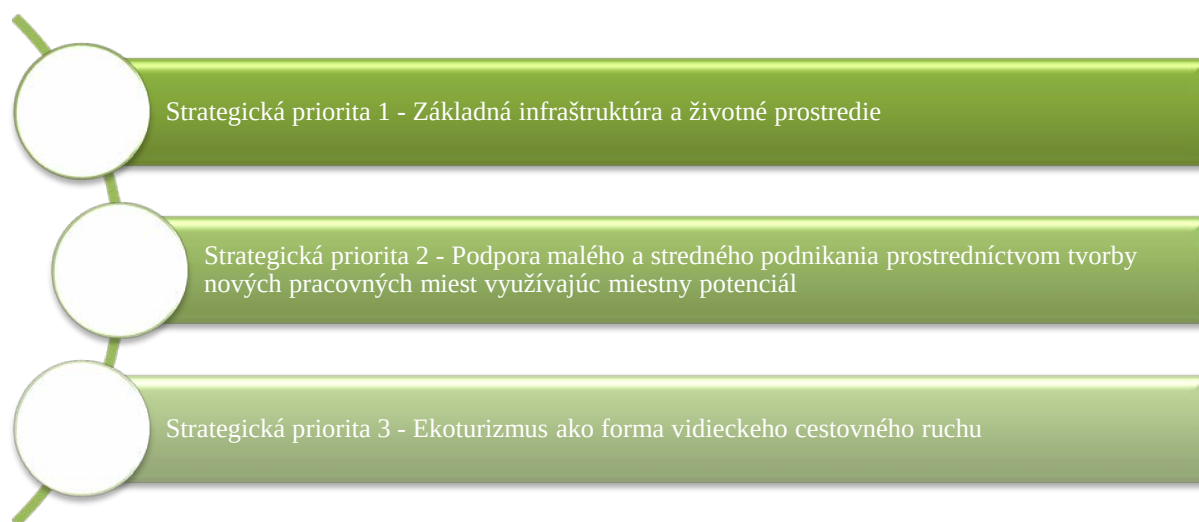
Na základe posúdenia strategických dokumentov na celoeurópskej úrovni ako aj na národnej úrovni pri zohľadnení požiadaviek, potrieb a záujmov obyvateľov, podnikateľských subjektov a neziskových organizácií pre naplnenie vízie rozvoja územia bol stanovený strategický cieľ:

Strategický cieľ: Zvýšiť atraktivitu a konkurencieschopnosť územia MAS Tri doliny využitím prírodného, kultúrneho a ľudského potenciálu za účelom stabilizácie a postupného rastu obyvateľstva vo vidieckych obciach s dôrazom na trvalo udržateľný rozvoj.

Hlavná orientácia pri plnení strategického cieľa a stanovenie strategických priorít bude smerovaný na **skvalitnenie infraštruktúry obcí** vrátane zariadení pre voľnočasové aktivity občanov a návštevníkov územia, zabezpečenie **tvorby nových pracovných miest**

pomocou diverzifikácie existujúcej ekonomiky /prevládajúce poľnohospodárstvo/podporou rozvoja ekoturizmu a skvalitnením propagácie územia ako produktu cestovného ruchu, **zabezpečenie ochrany a bezpečnosti** obyvateľov a návštevníkov prostredníctvom vytvorenia protipovodňových opatrení, významnou podporou **vybudovania sociálnej infraštruktúry** súvisiacej so **skvalitnením vzdelávacieho procesu na školách**. V **environmentálnej oblasti** bude podpora zameraná na zabezpečenie **zhodnocovania odpadov** na území a ich dôslednú separáciu bez „čiernych skládok“, vytváranie zelených oddychových plôch smerujúcich **k zníženiu emisií** a pevných častíc v ovzduší.

Vypracovaná Stratégia územia je vyjadrenie zmeny, ktorú územie plánuje v časovom horizonte rokov 2014-2020 uskutočniť pre zlepšenie kvality obyvateľstva, zníženie sociálneho vylúčenia obyvateľstva v zaostalejšom regióne s vysokou mierou nezamestnanosti a zatraktívnenie územia formou nových pracovných miest zabezpečujúcich menší odliv obyvateľstva za prácou do zahraničia.

Obrázok 6 Strategické priority

Zdroj: vlastné spracovanie

Strategické priority vychádzajú z uskutočnenej analýzy kľúčových problémov územia vo vzťahu k silným stránkam a príležitostiam a potenciálu územia, a určujú hlavné oblasti kvality života na vidieku, kam je nutné intervenovať a koncentrovať investičné aktivity na danom území. Výsledkom cielených intervencií v smere strategických priorít prinesie územiu želaný pokrok a zlepšenie kvality života v území, sú zárukou efektívnosti a trvalej udržateľnosti dosiahnutých výsledkov.

V špecifických cieľoch, ktoré sú v rámci akčného plánu rozpracované do aktivít, sú obsiahnuté zámery územia MAS, ktoré si MAS zadefinovala k naplneniu strategických cieľov a vízie.

Tabuľka 27 Špecifické ciele, Stratégia a ich charakteristika

Poradie priorít	Poradie špecifických cieľov	Názov špecifického cieľa
Priorita 1	Špecifický cieľ 1	Zlepšiť kvalitu infraštruktúry na území MAS

		s minimalizovaním negatívnych dopadov ľudskej činnosti na životné prostredie
Priorita 2	Špecifický cieľ 2	Využitie miestneho potenciálu podnikateľov vo výrobe, priemysle a službách
Priorita 3	Špecifický cieľ 3	Zlepšiť kvalitu existujúcich služieb a podporiť diverzifikáciu a integrovaný rozvoj nových služieb v oblasti vidieckeho cestovného ruchu

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 28 Výber priorít a špecifických cieľov vzhľadom k potrebám územia

Priorita	Špecifický cieľ	Riešenie potrieb a problémov územia
Priorita 1	Špecifický cieľ 1	• zlepšenie občianskej vybavenosti v synergii so zatraktívnením územia MAS • zabezpečenie dostupnosti územia skvalitnením miestnej infraštruktúry • podpora domácich producentov formou marketingových aktivít a sieťovania v nadväznosti na podporu tvorby nových pracovných miest pre obyvateľov MAS
Priorita 2	Špecifický cieľ 2	• zabezpečenie dostatku pracovných miest a zamedzenie odlivu mladých ľudí odchádzajúcich za prácou mimo územia MAS • skvalitnenie sociálnej infraštruktúry obyvateľov územia vyplývajúce z existujúceho demografického vývoja obyvateľstva na území MAS • podpora mladých ľudí prostredníctvom zvýšenia občianskej vybavenosti a poskytovaných služieb na území MAS
Priorita 3	Špecifický cieľ 3	• ochrana životného prostredia prostredníctvom monitorovania a odstraňovania čiernych skládok • zatraktívnenie lesných území na podporu a osvetu ekoturizmu • vytváranie spoločných projektov propagujúcich ochranu životného prostredia a využívanie materiálov šetriace životné prostredie

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 29 Previazanosť špecifických cieľov s iniciatívami Stratégie Európa 2020

Názov špecifických cieľov	Prepojenosť na hlavné iniciatívy Stratégie Európy 2020
Špecifický cieľ 1- Zlepšiť kvalitu infraštruktúry na území MAS s minimalizovaním negatívnych dopadov ľudskej činnosti na životné prostredie	Iniciatíva: „Mládež v pohybe“ na zlepšenie výsledkov systémov vzdelávania a uľahčenie vstupu mladých ľudí na trh práce.
Špecifický cieľ 2 - Využitie miestneho potenciálu podnikateľov vo výrobe, priemysle a službách	Iniciatíva: „Priemyselná politika vo veku globalizácie“ na zlepšenie podnikateľského prostredia, najmä pre malé a stredné podniky, a na podporu rozvoja pevnej a udržateľnej priemyselnej základne, ktorá bude konkurencieschopná vo svetovom rozsahu. Iniciatíva: „Európska platforma na boj proti chudobe“ na zabezpečenie sociálnej a územnej súdržnosti, aby všetci mohli využívať výhody plynúce z rastu a zamestnanosti a aby ľudia žijúci v chudobe a sociálnom vylúčení mali možnosť žiť dôstojný život a aktívne sa podieľať na živote spoločnosti
Špecifický cieľ 3 - Zlepšiť kvalitu existujúcich služieb a podporiť diverzifikáciu a integrovaný rozvoj nových služieb v oblasti vidieckeho cestovného ruchu	Iniciatíva: „Európa efektívne využívajúca zdroje“ na podporu oddelenia hospodárskeho rastu od využívania zdrojov, podpora prechodu smerom k nízkouhlíkovému hospodárstvu, zvýšenie využívania energie z obnoviteľných zdrojov, modernizáciu nášho odvetvia dopravy a podporu

	energetickej účinnosti
	Iniciatíva: „Inovácia v Únii“ na zlepšenie rámcových podmienok a prístupu k financovaniu výskumu a inovácií s cieľom zabezpečiť, aby inovatívne myšlienky viedli k vytvoreniu produktov a služieb, ktoré zabezpečia rast a pracovné miesta

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 30Prepojenosť špecifických cieľov Stratégie k fokusovým oblastiam PRV a špecifickým cieľom IROP

Názov špecifických cieľov	Príslušnosť k fokusovým oblastiam PRV a špecifickým cieľom IROP
Špecifický cieľ 1- Zlepšiť kvalitu infraštruktúry na území MAS s minimalizovaním negatívnych dopadov ľudskej činnosti na životné prostredie	PRV: fokusová oblasť 6B - Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach IROP: špecifický cieľ 5.1.1 špecifický cieľ 5.1.2
Špecifický cieľ 2 - Využitie miestneho potenciálu podnikateľov vo výrobe, priemysle a službách	PRV: fokusová oblasť 2A fokusová oblasť 4C IROP: špecifický cieľ 5.1.1
Špecifický cieľ 3 - Zlepšiť kvalitu existujúcich služieb a podporiť diverzifikáciu a integrovaný rozvoj nových služieb v oblasti vidieckeho cestovného ruchu	PRV: fokusová oblasť 2C (prioritná) - Zlepšenie hospodárskeho výkonu lesného hospodárstva fokusová oblasť (sekundárna) - Obnova, zachovanie a posilnenie ekosystémov, ktoré súvisia s poľnohospodárstvom a lesným hospodárstvom IROP: špecifický cieľ 5.1.2

Zdroj :vlastné spracovanie

Tabuľka 31Zdôvodnenie výberu navrhovaných opatrení v rámci Stratégie

Špecifický cieľ:	Zlepšiť kvalitu infraštruktúry a občianskej vybavenosti na území MAS s minimalizovaním negatívnych dopadov ľudskej činnosti na životné prostredie
Priorita:	Základná infraštruktúra a životné prostredie
Opatrenie:	1.1 Skvalitnenie miestnej technickej infraštruktúry s využitím prírodného potenciálu územia
Odôvodnenie výberu opatrenia:	Komplexná analýza územia identifikovala nasledovné slabé stránky: zlý stav miestnej technickej infraštruktúry, nedostatočná technická infraštruktúra (kanalizácia, vodovod) nedostatočné finančné prostriedky určené na úpravu a údržbu verejnej zelene a verejných priestranstiev. Realizáciou tohto opatrenia teda rekonštrukciou a údržbou miestnych komunikácií, úpravou priestranstiev (vrátane zelenej infraštruktúry) sa zvýši atraktivnosť územia, dôjde k zabezpečeniu bezpečnosti a konkurencieschopnosti s minimálnym negatívnym dopadom na životné prostredie prostredníctvom zníženia emisií a zatraktívnenia verejných priestranstiev.
Opatrenie:	1.2 Skvalitnenie občianskej vybavenosti v obciach
Odôvodnenie výberu opatrenia:	Komplexná analýza územia identifikovala nasledovné slabé stránky (nedostatky) v oblasti rozvoja infraštruktúry voľnočasových aktivít (nedostatočné kapacity pre aktívne trávenie voľného času – absencia dostatku zariadení pre šport ako ihriská, kultúrne domy, neuspokojivý stav obecných budov a objektov celospoločenského významu (rekonštrukcia a modernizácia objektov celospoločenského významu – hasičské zbrojnice, kúria, prvky drobnej vidieckej architektúry). Realizáciou tohto opatrenia sa zabezpečí

		zvýšenie atraktívnosti územia prostredníctvom dostatku zariadení a aktivít pre aktívne trávenie voľného času pre mladých, rodičov s deťmi ako aj seniorov. Zefektívnením využívania obecného majetku sa dospeje k dostatku priestoru a kapacít na uskutočňovanie kultúrno – spoločenských aktivít a zlepšeniu poskytovania služieb a atrakcií pre obyvateľov na území MAS.
Opatrenie:		1.3 Podpora existujúcich a nových podnikateľských subjektov prostredníctvom marketingu a sieťovania na miestnej úrovni
Odôvodnenie opatrenia:	výberu	Komplexná analýza územia ukázala významný nedostatok podnikateľských subjektov na území MAS spôsobených neustálymi legislatívnymi zmenami, vysokými daňovými povinnosťami, čo zároveň súvisí s vysokou mierou nezamestnanosti a vytvorením tzv. „hladových dolín“. Podnikateľské prostredie v obciach MAS je tvorené fyzickými a právnickými osobami, ktorých podiel zaznamenáva za obdobie posledných rokov výrazné zmeny. Kým zastúpenie FO – podnikateľov preukazuje systematický pokles a dosahuje hodnotu spred desiatich rokov, počet PO- podnikateľov má štvornásobný nárast, ktorý je napriek veľkej snahe v porovnaní s ostatnými územiami a okresmi dlhodobo poddimenzovaný. Realizáciou stratégie chceme podporiť existujúce podnikateľské subjekty formou podpory investícií do hmotného majetku, aby sa zlepšilo celkové podnikateľské prostredie malých a stredných firiem, ktoré by vedeli vytvoriť ďalšie pracovné miesta pre obyvateľov územia.
Opatrenie:		1.4 Skvalitnenie sociálnych služieb a vzdelávania
Odôvodnenie opatrenia:	výberu	Z komplexnej analýzy územia MAS v oblasti demografického vývoja obyvateľstva z predchádzajúceho desaťročného obdobia je zrejmé, že v posledných rokoch dochádza u obyvateľov MAS TRI DOLINY k stagnácii populačnej krivky. Vzniká potreba riešenia sociálnych otázok súvisiacich so sociálnou starostlivosťou a zabezpečením kvalitných sociálnych služieb. Zároveň vzniká potreba podpory a tvorby vzdelávacieho procesu pre žiakov formou inovatívnych metód a prístupov napriek vidieckosti územia. Realizáciou opatrenia chceme zabezpečiť skvalitnenie sociálnych služieb vrátane komunitných služieb na území MAS ako aj zabezpečenie kvalitnejšieho vzdelávacieho procesu pre najmenších obyvateľov predstavujúcich v budúcnosti ekonomicko – aktívnych ľudí na danom území. Súčasťou tohto opatrenia je skvalitnenie procesu vzdelávania zavádzaním inovatívnych metód a premenu tradičnej školy na modernú.
Špecifický cieľ:		Využitie miestneho potenciálu podnikateľov vo výrobe, priemysle a službách
Priorita:		Podpora malého a stredného podnikania prostredníctvom tvorby nových pracovných miest využívajúc miestny potenciál
Opatrenie:		2.1 Podpora existujúcich podnikov, podpora rozvoja nových podnikov a diverzifikácia v oblasti poľnohospodárstva
Odôvodnenie opatrenia:	výberu	Komplexná analýza územia identifikovala, že 48% celkového územia zaberá poľnohospodárska pôda, čo dáva predpoklady a potenciál pre budúci rozvoj práve do poľnohospodárskej výroby. Realizáciou opatrenia chceme podporiť rozvoj poľnohospodárskej výroby a poľnohospodárskych podnikov, ktoré sú na území MAS TRI DOLINY najviac zastúpené. Podporou týchto podnikateľských subjektov sa zameriavame na vytvorenie nových pracovných miest.
Opatrenie:		2.2 Podpora existujúcich podnikov a podpora rozvoja nových podnikov prostredníctvom zavádzania inovatívnych technológií
Odôvodnenie opatrenia:	výberu	Komplexná analýza územia odhalila slabé stránky, ktorými sú: nedostatočne vzdelaná pracovná sila, nepripravenosť územia podnikat', zastaralé metódy vzdelávania, nedostatok vhodného prostredia na podnikanie ako aj nízky počet podnikateľských subjektov na území spôsobený nevhodnou legislatívou a nedostatočnými vhodnými podmienkami na území. Cieľom implementácie tohto opatrenia je budovanie ľudských kapacít pre

		riadenie, vytvorenie podmienok pre zavádzanie nových a inovatívnych technológií s minimálnym negatívnym dopadom na životné prostredie ako aj nadobudnutie vedomostí, informácií a zručností pre zlepšenie ich pripravenosti realizovať ekonomické aktivity, úspešné vedenie a riadenie firiem a samosprávy, zavádzanie nových a inovatívnych metód a nástrojov práce a riadenia do vidieckeho priestoru. Výsledkom bude zvýšenie ekonomickej aktivity obyvateľov maximálnym zhodnotením potenciálu územia zvyšovaním pridanej hodnoty a dosiahnutia maximálneho prínosu pri ich realizácii lepšou orientáciou pri získavaní informácií, napomáhaniu uchovávaniu tradícií na území a podporou vzniku rôznych partnerstiev a spolkov, ktorá umožní vzájomnú výmenu skúseností, informácií a pozitívnych príkladov z praxe ako základ trvalej udržateľnosti kvality života na území. Opatrenia úzko súvisia s riešením problému pasivity a nízkej informovanosti obyvateľov, nepripravenosti k podnikaniu, zániku tradičných remesiel a výrobkov.
Špecifický cieľ:		Zlepšiť kvalitu existujúcich služieb a podporiť diverzifikáciu a integrovaný rozvoj nových služieb v oblasti vidieckeho cestovného ruchu
Priorita:		Ekoturizmus ako forma vidieckeho cestovného ruchu
Opatrenie:		3.1 Zvýšenie propagácie atraktivity územia formou ekoturizmu
Odôvodnenie opatrenia:	výberu	Komplexná analýza územia poukázala na množstvo kultúrno – historických pamiatok, ktoré sú potenciálom pre budovanie a rozvoj vidieckeho cestovného ruchu. Víziou obyvateľov územia MAS nie je tradičná podpora vidieckeho cestovného ruchu formou investícií do ubytovacích a stravovacích zariadení, ale vytvorenie podmienok pre ponuku produktov ekoturizmu a zachovanie tradičných hodnôt v oblasti životného prostredia. Cieľom opatrenia je vytvoriť možnosti získania doplnkových zdrojov príjmov pre miestne obyvateľstvo cez osvetu a ponuku ekologických programov pre detí, mládež a seniorov súžiacich pre aktívnu relaxáciu a oddych. Hodnotné prírodné prostredie a vhodná geografická poloha územia sú vhodným štartovacím mostíkom pre rozvoj ekoturizmu ako formy vidieckeho cestovného ruchu.
Opatrenie:		3.2 Ochrana a tvorba životného prostredia pre podporu ekoturizmu
Odôvodnenie opatrenia:	výberu	Pre rozvoj ekoturizmu je nevyhnutné zabezpečiť vhodné podmienky pre rozšírenie tohto druhu aktívneho trávenia voľného času s čo minimálnym dopadom na životné prostredie a zachovanie prírodných hodnôt územia. Podľa viacerých štúdií stromy majú liečivé účinky a sú elixírom mladosti. Svojimi listami dokážu zachytiť veľa slnečnej energie. Mnoho rastlín a stromov v sebe skrýva silnú dávku magnetizmu, ktorá má schopnosť zbavovať ľudí stresu a negatívnych pocitov. Cieľom tohto opatrenia je zabezpečenie investícií do infraštruktúry a prístupu k lesnej pôde, kde by sa vytvorili vhodné podmienky pre trávenie voľného času , relaxácie a oddychu. Zároveň pôjde o podporu investícií súvisiacej s protipovodňovými opatreniami a odstraňovaním škôd po prírodných katastrofách. Vybudovaním protipovodňových nádrží (jazierok a hrádzok) vznikne zároveň priestor pre dokonalú relaxáciu a oddych slúžiaci nielen pre obyvateľov územia, ale aj pre návštevníkov a turistov.
Opatrenie:		3.3 Zatraktívnenie územia pre rozvoj ekoturizmu realizáciou spoločných projektov
Odôvodnenie opatrenia:	výberu	Komplexná analýza územia identifikovala nedostatok finančných prostriedkov na propagáciu územia, absentuje spoločný „produkt územia“ charakteristický pre dané územie. Podpora využitia prírodného a kultúrno – historického potenciálu bola dôvodom zaradenia tohto opatrenia. Realizáciou spoločných pilotných projektov na podporu ekoturizmu ako formy vidieckeho cestovného ruchu a rozvoja regiónu sa dosiahne jeho zviditeľnenie, rozvoj tohto odvetvia v území a tvorba nových pracovných miest.

Zdroj :vlastné spracovanie

Súhrnná tabuľka strategického rámca

Tabuľka 32 Súhrnný prehľad strategického rámca

Vízia			
Územie MAS Tri doliny bude vytvárať také podmienky pre ekonomický rozvoj územia, ktorý bude schopný efektívne využívať všetky dostupné zdroje (prírodné, kultúrne, finančné aj ľudské) s dôrazom na ochranu a podporu zdravého životného prostredia.			
Strategický cieľ			
Zvýšiť atraktivitu a konkurencieschopnosť územia MAS Tri doliny využitím prírodného, kultúrneho a ľudského potenciálu za účelom stabilizácie a postupného rastu obyvateľstva vo vidieckych obciach s dôrazom na trvalo udržateľný rozvoj.			
Priorita 1: Základná infraštruktúra a životné prostredie			
Špecifický cieľ: Zlepšiť kvalitu infraštruktúry a občianskej vybavenosti na území MAS s minimalizovaním negatívnych dopadov ľudskej činnosti na životné prostredie			
Opatrenie 1.1: Skvalitnenie miestnej technickej infraštruktúry s využitím prírodného potenciálu územia Opatrenia PRV: Opatrenie 7 – Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach: 7.2 Podpora investícií do vytvárania, zlepšovania alebo rozšírenia všetkých druhov malej infraštruktúry vrátane investícií do obnoviteľných zdrojov energie a úspor energie Opatrenie 1.2: Skvalitnenie občianskej vybavenosti v obciach 7.4 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry		Opatrenie 1.3: Zlepšenie infraštruktúry vzdelávania Opatrenia IROP: Špecifický cieľ č. 5.1.2. Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach: infraštruktúra vzdelávania: - vybudovanie, modernizácia odborných učební, laboratórií, jazykových učební ZŠ - skvalitnenie a rozšírenie kapacít predškolských zariadení Opatrenie 1.4: Skvalitnenie sociálnych služieb a vzdelávania Špecifický cieľ č. 5.1.2: Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach (rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach): - sociálne služby a komunitné služby - infraštruktúra vzdelávania	Iné opatrenia: - -
Priorita 2: Podpora malého a stredného podnikania prostredníctvom tvorby nových pracovných miest využívajúc miestny potenciál			
Špecifický cieľ: Využitie miestneho potenciálu podnikateľov vo výrobe, priemysle a službách			
Opatrenie 2.1: Podpora existujúcich podnikov, podpora rozvoja nových podnikov a diverzifikácia v oblasti		Opatrenie 2.2: Podpora existujúcich podnikov a podpora rozvoja nových podnikov prostredníctvom zavádzania	Iné opatrenia: - -

poľnohospodárstva Opatrenia PRV: Opatrenie 4 – Investície do hmotného majetku: Podopatrenie A) 4.1 Podpora investícií do poľnohospodárskych podnikov	inovatívnych technológií Opatrenia IROP: Špecifický cieľ č. 5.1.1: zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií: - zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev (obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest a nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie a/alebo s poskytovaním nových služieb	
Priorita 3: Ekoturizmus ako forma vidieckeho cestovného ruchu		
Špecifický cieľ: Zlepšiť kvalitu existujúcich služieb a podporiť diverzifikáciu a integrovaný rozvoj nových služieb v oblasti vidieckeho cestovného ruchu		
Opatrenie 3.1: Zvýšenie propagácie atraktivity územia formou ekoturizmu Opatrenia PRV: Opatrenie 7 – Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach: 7.5 Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie Opatrenie 3.2: Ochrana a tvorba životného prostredia pre podporu ekoturizmu Podopatrenie A) Opatrenia PRV: Opatrenie 4 – Investície do hmotného majetku: 4.3 Podpora na investície do infraštruktúry súvisiacej s vývojom, modernizáciou alebo prispôbením poľnohospodárstva a lesného hospodárstva (Investície týkajúce sa infraštruktúry a prístupu k lesnej pôde)	-	Iné opatrenia: - -

Prierezová priorita 4: Efektívna činnosť MAS – Chod MAS		
Špecifický cieľ: Prierezové špecifické ciele Stratégie CLLD TRI DOLINY 1-3		
Opatrenia PRV: - -	Opatrenie 4.1: Efektívna činnosť MAS – chod MAS Opatrenia IROP: Investičná priorita č. 5.1: Závazné investície v rámci stratégií miestneho rozvoja vedeného komunitou Špecifický cieľ č. 5.1.1: zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií: - financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégie CLLD	Iné opatrenia: - -
Prierezová priorita 5: Efektívna činnosť MAS – Animácie MAS		
Špecifický cieľ: Prierezové špecifické ciele Stratégie CLLD TRI DOLINY 1-3		
Opatrenie 4.1: Efektívna činnosť MAS – Animácie MAS Opatrenia PRV: 19.4 Podpora na prevádzkové náklady a oživenie	Opatrenia IROP: - -	Iné opatrenia: - -

Zdroj: vlastné spracovanie

Integrované znaky stratégie CLLD

Stratégia CLLD TRI DOLINY je založená na princípoch **spolupráce viacerých subjektov** sídliačich a pôsobiach na území. Integrácia spočíva už v samotnom založení miestnej akčnej skupiny čo občianske združenie deklaruje schválenými Stanovami. Združenie svojim **integrovaným prístupom** k založeniu a stanoveniu spoločných cieľov deklaruje svoju vôľu spoločne sa podieľať na regionálnom rozvoji. Obce, podnikateľské subjekty či neziskový sektor sa do väčšej miery v minulosti orientovali len na svoje vlastné individuálne projekty, ktorými chceli zlepšiť či už svoje okolie či prispieť ku konkurencieschopnosti podniku v danom regióne. Na základe schválených žiadostí o NFP realizovali samostatne svoje podnikateľské či projektové zámery, ktoré v konečnom dôsledku nemali synergický efekt vo vzťahu okoliu a rozvoju miestnej ekonomiky ako celok. Na základe prechádzajúcich schválených a realizovaných aktivít v rámci miestnych akčných skupín v blízkom okolí ako aj na základe propagácie a osvetu prístupu LEADER došlo k prehodnoteniu doterajšieho chápania a rozhodnutia vyskúšať zaviesť tento prístup na dané územie a napomôcť tak jeho rozvoju.

Inovatívne znaky stratégie CLLD

Inovácie a naplnenie cieľov Stratégie CLLD

Prístup Leader a jeho princípy prispievajú k inovatívnemu prístupu k riešeniu problémov územia a odstraňujú zaužívané formy plánovania, riadenia a rozvoja územia, ktorými sa jednotlivé obce, podnikatelia či neziskový sektor riadili.

Inovatívne znaky nastavenej Stratégie CLLD TRI DOLINY môžeme rozdeliť do dvoch úrovní:

- Inovatívne znaky na úrovni plánovania
- Inovatívne znaky na úrovni realizácie opatrení definovaných v Stratégii

Inovatívne znaky na úrovni plánovania

- **aktívne zapájanie širokej verejnosti** do plánovacích procesov pri analýze a identifikácii problémov vo všetkých skúmaných oblastiach (sociálna, demografická, geografická, ekonomická, kultúrno-historická a pod.) a a využívanie nových moderných metód (modelovanie situácií- vytváranie a zjednodušenie, reálnych alebo ideálnych podmienok s tými znakmi, ktoré sú podstatné pre celok).
- vzájomná spolupráca medzi verejným sektorom, **podnikateľmía neziskovým sektorom** v území a komplexný pohľad na ich postavenie a úlohu v území
- vysvetlenie a pochopenie územia ako jeden celok, ktorý je celistvý, geograficky a katastrálne prepojený, s podobnými materiálno - sociálno- ekonomickými a kultúrno – historickými základmi
- kladený dôraz na využívanie ľudských zdrojov na **budovanie kapacít** pre kvalitné a efektívne riadenie procesov implementácie Stratégie v nadväznosti na trvalú udržateľnosť, budovanie občianskej spoluzodpovednosti za rozvoj územia, spájanie sa občanov do klubov, spolkov, združení cieľom prispieť k rozvoju územia, rozvoj partnerstiev aj na regionálnej a medzinárodnej úrovni
- zdôrazňovanie a posilňovanie pocitu spolupatričnosti a spoluzodpovednosti verejnej správy, podnikateľskej sféry a neziskového sektoru za prijaté opatrenia s cieľom zvýšiť kvalitu života v území
- naplánovanie **spoločných projektov** s ohľadom na zmiernenie negatívneho dopadu na životné prostredie

Inovatívne znaky na úrovni realizácie opatrení

Na úrovni realizácie opatrení sú identifikované tieto inovatívne znaky:

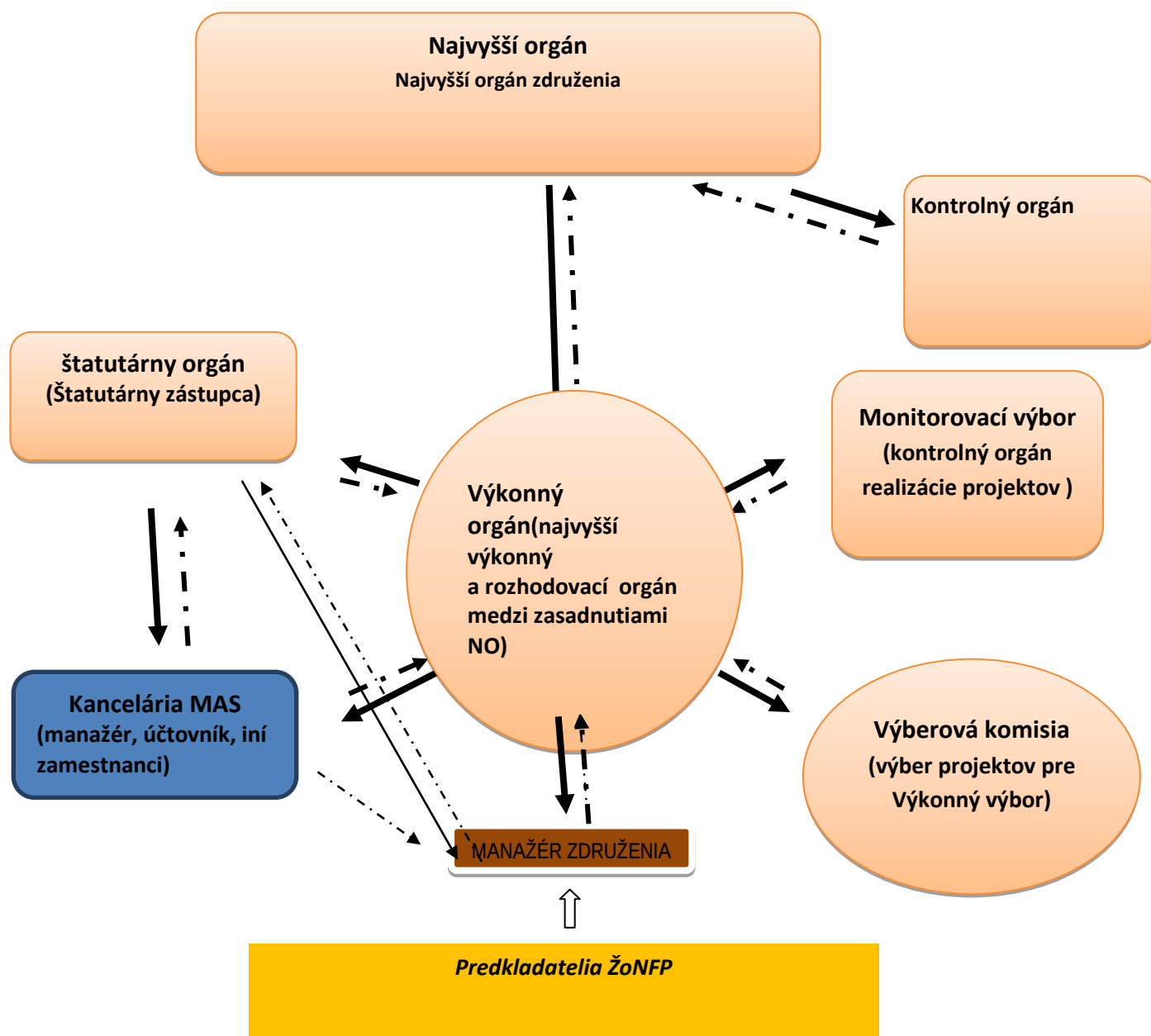
- realizácia **vybudovania spoločných moderných priestorov** na prezentáciu a podporu domácich výrobcov a produktov
- podpora do investícií podnikateľských subjektov v rámci **inovatívnych a moderných technológií**
- realizácia **pilotných projektov** informačno-navádzacieho systému za použitia nerecyklovateľných materiálov (antivandalská úprava) **prispôbených na mieru** použitiu pre MAS TRI DOLINY

5 Implementačný rámec

Popis riadiaceho procesu a organizačná štruktúra MAS

ORGANIZAČNÁ SCHÉMA

Miestnej akčnej skupiny TRI DOLINY

Obrázok 7 Miestnej akčnej skupiny TRI DOLINY

Zdroj: vlastné spracovanie

5.1.1 Riadiaci proces - organizačná štruktúra MAS

Popis orgánov MAS

Orgány MAS sú popísané v zmysle Systému riadenia CLLD v platnom znení, kde je uvedená minimálna povinná štruktúra orgánov. Pre správnu implementáciu nástroja CLLD/LEADER je vytvorená nasledovná štruktúra orgánov:

- **Najvyšší orgán,**
- **Výkonný orgán,**
- **Výberová komisia,**
- **Monitorovací výbor MAS ,**
- **Štatutárny orgán,**
- **Kontrolný orgán.**

Najvyšší orgán

Najvyšší orgán združenia je valné zhromaždenie tvorené zo všetkých členov združenia, pričom pomer hlasovacích práv každej záujmovej skupiny nesmie byť vyšší ako 49%.

Najvyšší orgán vykonáva napr. nasledovné činnosti:

- a) schvaľuje stanovky, ich zmeny a doplnky;
- b) schvaľuje plán činnosti a výročnú správu;
- c) schvaľuje rozpočet a správu o hospodárení;
- d) volí a odvoláva členov výkonného orgánu a kontrolného orgánu;
- e) schvaľuje stratégiu CLLD a jej aktualizáciu;
- f) rozhoduje o zániku združenia zlúčením s iným občianskym združením alebo dobrovoľným rozpustením. V prípade, ak dôjde k zániku občianskeho združenia rozpustením alebo zlúčením s iným občianskym združením počas doby platnosti zmluvy o poskytnutí NFP na chod MAS, občianske združenie je povinné vrátiť čerpané finančné prostriedky z EPFRV resp. EFRR;
- g) vykonáva úlohy a činnosti v zmysle Systému riadenia CLLD v platnom znení;
- h) a iné v súlade so stratégiou CLLD;

Pri hlasovaní má každý člen najvyššieho orgánu jeden hlas (1 člen = 1 hlas).

Najvyšší orgán je schopný uznávať sa, ak sú prítomní členovia MAS, ktorí majú nadpolovičnú väčšinu všetkých hlasov MAS; t.j. viac ako 50 % všetkých hlasov (bez ohľadu na príslušnosť k záujmovým skupinám).

Na prijatie rozhodnutia je potrebná nadpolovičná väčšina hlasov prítomných členov MAS.

Výkonný orgán

Výkonným orgánom združenia je výkonný výbor, ktorý je za svoju činnosť zodpovedný najvyššiemu orgánu a vykonáva činnosti v súlade so stanovami a internými vykonávacími predpismi MAS. *V rámci svojich kompetencií vykonáva napr. nasledovné činnosti:*

- a) riadi činnosť združenia v období medzi zasadnutiami najvyššieho orgánu;
- b) volí spomedzi seba a odvoláva štatutárny orgán;
- c) zvoláva a obsahovo pripravuje rokovanie najvyššieho orgánu a pripravuje základné materiály na tieto rokovania;
- d) schvaľuje interné riadiace dokumenty, ich zmeny a doplnky;
- e) schvaľuje prijatie nových členov;
- f) zodpovedá za vypracovanie a implementáciu stratégie CLLD a jej aktualizáciu;
- g) zriadi výberovú komisiu, volí a odvoláva členov výberovej komisie a schvaľuje jej štatút;

- h) zriadi monitorovací výbor MAS, volí a odvoláva členov monitorovacieho výboru MAS a schvaľuje jeho činnosť;
- i) menuje manažéra MAS;
- j) vykonáva úlohy a činnosti v zmysle Systému riadenia CLLD v platnom znení;
- k) a iné stanovené v stratégii CLLD;

Členská základňa výkonného orgánu musí byť zastúpená každou záujmovou skupinou.

Výkonný orgán zriadi svoju Kanceláriu na zabezpečenie spravovania verejných prostriedkov ako aj manažovanie činnosti MAS a realizáciu úloh združenia. Na čele Kancelárie je manažér MAS menovaný výkonným orgánom.

Výkonný orgán má minimálne 7 členov. Počet členov výkonného výboru je nepárny.

Pri hlasovaní má každý člen výkonného orgánu jeden hlas (1 člen = 1 hlas).

Výkonný orgán je schopný uznávať sa, ak sú prítomní členovia výkonného orgánu, ktorý majú nadpolovičnú väčšinu všetkých hlasov výkonného orgánu; t.j. viac ako 50 % všetkých hlasov (bez ohľadu na príslušnosť k záujmovým skupinám).

Na prijatie rozhodnutia je potrebná nadpolovičná väčšina hlasov prítomných členov výkonného orgánu.

Členstvo vo výkonnom orgáne je nezlučiteľné s členstvom vo výberovej komisii, kontrolnom orgáne a monitorovacím výbore združenia.

Členstvo vo výkonnom orgáne je čestné a činnosť členov výkonného orgánu nie je honorovaná.

Mandát člena výkonného orgánu zaniká uplynutím funkčného obdobia, odstúpením člena, úmrtím, alebo odvolaním najvyšším orgánom. Pri ukončení funkcie člena výkonného orgánu z akéhokoľvek dôvodu môže výkonný orgán kooptovať nového člena výkonného orgánu z radov členov MAS do doby najbližšieho konania valného zhromaždenia.

Výberová komisia

Výberová komisia MAS v zmysle čl. 34 ods. 3, písm. c) a f) všeobecného nariadenia vykonáva výber ŽoNFP/ŽoPr podľa poradia ich prínosu k plneniu cieľov a zámerov stratégie CLLD a stanovuje výšku podpory.

Výberová komisia vykonáva nasledovné činnosti:

- a) vykonáva úlohy a činnosti v zmysle Systému riadenia CLLD v platnom znení;
- b) a iné stanovené v stratégii CLLD;

Výberová komisia má minimálne 3 členov. Počet členov musí byť vždy nepárny.

MAS môže okrem riadnych členov menovať aj náhradníkov členov výberovej komisie.

Člen výberovej komisie nemusí pôsobiť (mať trvalé, prípadne prechodné bydlisko, sídlo alebo prevádzku) v území MAS. Pre jednu výzvu bude stanovená jedna výberová komisia.

Výkonný orgán MAS menuje vždy novú výberovú komisiu pre každú výzvu na predkladanie ŽoNFP/ŽoPr, pričom jednotliví členovia sa môžu opakovať. V rámci jednej výzvy môže byť menovaná len jedna výberová komisia na celú výzvu, výnimkou môže byť len výmena členov z opodstatnených dôvodov. Opodstatnenými dôvodmi sú najmä konflikt záujmov, úmrtie člena výberovej komisie, jeho dlhodobá pracovná neschopnosť alebo nečinnosť a pod.

Pri hlasovaní má každý člen výberovej komisie jeden hlas (1 člen = 1 hlas).

Výberová komisia pri každom hlasovaní o výbere projektov musí dodržiavať podmienku v zmysle všeobecného nariadenia, čl. 34, ods. 3, písm. b) t.j. minimálne 50 % hlasov rozhodnutí o výbere projektov patrí partnerom, ktorí nie sú orgánmi verejnej správy. Pokiaľ výberová komisia nemá inú rozhodovaciu právomoc ako hlasovanie o výbere projektov, nemusí plniť podmienku ods. 1.4 stanov MAS.

Výberová komisia je schopná uznávať sa, ak sú prítomní všetci členovia výberovej komisie.

Na prijatie rozhodnutia je potrebná nadpolovičná väčšina hlasov prítomných členov výberovej komisie.

Členstvo vo výberovej komisii je nezlučiteľné s členstvom vo výkonnom orgáne, kontrolnom orgáne a monitorovacím výbore združenia. Členstvo vo výberovej komisii je čestné a činnosť členov výberovej komisie nie je honorovaná.

Monitorovací výbor MAS

Monitorovací výbor MAS je orgánom, ktorý vykonáva najmä vyhodnotenie výstupov a výsledkov a monitorovanie realizácie projektov v rámci stratégie CLLD, pripravuje a vypracováva správy o implementácii stratégie, správy o monitoringu za ročné obdobie a pod., vykonáva úlohy a činnosti v zmysle Systému riadenia CLLD v platnom znení. Monitorovací výbor MAS na svojom prvom zasadnutí stanoví rozsah činnosti. Rozsah činnosti Monitorovacieho výboru MAS podlieha schváleniu výkonnému orgánu.

Členstvo v monitorovacom výbore MAS je nezlučiteľné s členstvom vo výkonnom orgáne, výberovej komisii, kontrolnom orgáne združenia.

Pri hlasovaní má každý člen monitorovacieho výboru MAS jeden hlas (1 člen = 1 hlas).

Monitorovací výbor MAS má minimálne 3 členov. Počet členov musí byť vždy nepárny.

Monitorovací výbor MAS je schopný uznávať sa, ak sú prítomní všetci členovia monitorovacieho výboru MAS.

Na prijatie rozhodnutia je potrebná nadpolovičná väčšina hlasov prítomných členov monitorovacieho výboru MAS.

Mandát člena monitorovacieho výboru MAS zaniká, odstúpením člena, úmrtím, alebo odvolaním výkonným orgánom. Pri ukončení funkcie člena monitorovacieho výboru MAS z akéhokoľvek dôvodu môže monitorovací výbor MAS kooptovať nového člena monitorovacieho výboru MAS z radov členov MAS do doby najbližšieho zasadnutia výkonného orgánu.

Členstvo v monitorovacom výbore je čestné a činnosť členov monitorovacieho výboru MAS nie je honorovaná.

Štatutárny orgán

Štatutárnym orgánom združenia sú dvaja predsedovia a dvaja podpredsedovia.

Predsedovia združenia zastupujú združenie navonok samostatne a sú oprávnení konať, podpisovať v mene združenia samostatne.

Práva a povinnosti predsedov združenia:

- a) sú štatutárnym orgánom združenia;
- b) konajú za združenie samostatne;
- c) zastupujú združenie navonok samostatne;
- d) vystupujú v mene združenia samostatne;
- e) podpisujú zmluvy, dokumenty za združenie samostatne;
- f) vykonávajú úlohy a činnosti v zmysle Systému riadenia CLLD v platnom znení samostatne;

Predseda združenia môže poveriť podpredsedu združenia zastupovaním na základe písomného splnomocnenia. Predsedovia združenia môžu poveriť podpredsedov združenia zastupovaním na základe písomného splnomocnenia.

Podpredsedovia združenia sú zástupcami predsedov združenia, zastupujú združenie navonok samostatne a sú oprávnení konať, podpisovať v mene združenia samostatne na základe písomného splnomocnenia.

Podpredsedovia združenia zastupujú na základe písomného splnomocnenia predsedov združenia v rozsahu práv a povinností uvedených v bode 6.5.3.

Štatutárny orgán volí a odvoláva výkonný orgán spomedzi svojich členov.

Funkcia predsedov a podpredsedov združenia je čestná a ich činnosť nie je honorovaná.

Kontrolný orgán

Kontrolným orgánom združenia je revízna komisia, ktorá vykonáva napríklad nasledovné činnosti:

- a) je kontrolným orgánom, ktorý za svoju činnosť zodpovedá najvyššiemu orgánu;
- b) členstvo v kontrolnom orgáne je nezlučiteľné s členstvom v orgánoch združenia, okrem členstva v najvyššom orgáne;
- c) kontroluje hospodárenie združenia, upozorňuje príslušné orgány MAS na nedostatky a navrhuje opatrenia na ich odstránenie;
- d) kontroluje aj dodržiavanie stanov a vnútorných predpisov;
- e) vykonáva úlohy a činnosti v zmysle Systému riadenia CLLD v platnom znení;
- f) a iné stanovené v stratégii CLLD;

Kontrolný orgán má minimálne 3 členov. Počet členov musí byť vždy nepárny.

Členstvo v kontrolnom orgáne je nezlučiteľné s členstvom vo výkonnom orgáne, výberovej komisii, monitorovacom výbore MAS.

Pri hlasovaní má každý člen kontrolného orgánu jeden hlas (1 člen = 1 hlas).

Kontrolný orgán je schopný uznávať sa, ak sú prítomní všetci členovia kontrolného orgánu.

Na prijatie rozhodnutia je potrebná nadpolovičná väčšina hlasov prítomných členov kontrolného orgánu. Členstvo v kontrolnom orgáne je čestné a činnosť členov kontrolného orgánu nie je honorovaná.

Mandát člena kontrolného orgánu zaniká, odstúpením člena, úmrtím, alebo odvolaním najvyšším orgánom. Pri ukončení funkcie člena kontrolného orgánu z akéhokoľvek dôvodu môže kontrolný orgán kooptovať nového člena kontrolného orgánu z radov členov MAS do doby najbližšieho konania valného zhromaždenia.

Štruktúra orgánov MAS a definovanie ich úloh, zodpovedností, právomocí je popísaná aj v Stanovách MAS v Systému riadenia CLLD v platnom znení.

Stanovy MAS boli schválené najvyšším orgánom MAS a registrované Ministerstvom vnútra a tvoria prílohu č. 9 stratégie CLLD.

Všetky orgány MAS: Najvyšší orgán, Výkonný orgán, Monitorovací výbor MAS, Štatutárny orgán, Kontrolný orgán okrem Výberovej komisie sú personálne obsadené. Pri zložení jednotlivých orgánov MAS je splnená a dodržaná podmienka v zmysle čl. 32, ods.2, písm b) Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013, kde v orgánoch MAS na úrovni rozhodovania nemajú ani orgány verejnej moci, ani žiadna záujmová skupina viac ako 49 % hlasovacích práv.

Kancelária MAS

Výkonný orgán zriadi svoju Kanceláriu na zabezpečenie spravovania verejných prostriedkov ako aj manažovanie činnosti MAS a realizáciu úloh združenia. Na čele Kancelárie je manažér MAS menovaný výkonným orgánom.

Manažér MAS je povinný zúčastňovať sa zasadnutí výkonného orgánu s hlasom poradným.

Kancelária pracuje na základe pracovného a organizačného poriadku schváleného výkonným orgánom.

Administratívu a realizáciu úloh združenia zabezpečuje manažér MAS a ostatní zamestnanci MAS, ktorí môžu byť členmi len najvyššieho orgánu.

Osoby s funkciou manažéra MAS môžu túto funkciu vykonávať pre počet MAS v zmysle Systému riadenia CLLD v platnom znení.

Kvalifikačné predpoklady manažéra MAS (získané vzdelanie a odborná prax) sa preukazuje profesijným životopisom a inými kópiami dokladov o vzdelaní, prípadne ďalšími kópiami relevantných certifikátov (len kópie bez úradného overenia).

Manažér MAS sa počas fungovania MAS môže meniť pod podmienkou, že budú zachované požiadavky na výber manažéra MAS uvedené v stratégii CLLD, ktoré budú uvedené v zmluve o poskytnutí NFP.

Kancelária MAS vykonáva úlohy a činnosti v zmysle Systému riadenia CLLD v platnom znení.

Spôsob delegovania zástupcov členov verejno-súkromného partnerstva (MAS) do pracovných skupín Združenia

Členov pracovných komisií (skupín) menuje výkonný orgánna základe návrhov členov Združenia. Pracovné komisie sú poradným orgánom výkonného výboru. Členstvo v pracovných komisiách nie je zastupiteľné.

Spôsob propagácie činnosti verejno-súkromného partnerstva (MAS)

Občianske združenie TRI DOLINY bude mať zriadenú web stránku, kde bude prístupná v prípade získania štatútu Miestnej akčnej skupiny sekcia Leader. V tejto sekcii budú pravidelne zverejňované výzvy, usmernenia, Žiadosti o nenávratný finančný príspevok, Žiadosti o platbu a všetky relevantné informácie týkajúce sa implementácie MAS TRI DOLINY. Na tejto stránke bude zverejnená stratégia CLLD na roky 2015 - 2023.

V rámci propagácie činnosti sa budú zverejňovať aktuality z územia, realizované projekty, pozvánky na akcie konané združením alebo členmi združenia, školenia, tréningy, semináre a konferencie, ďalej informačné dni, výstupy z jednotlivých podujatí formou fotogalérie a písaného textu. Činnosť združenia bude propagovaná taktiež v regionálnych médiách (články, rozhovory) a v občasníku. Na svoju propagáciu sa bude MAS zúčastňovať veľtrhov a výstav zameraných na rozvoj vidieckych oblastí. Združenie bude organizovať kultúrne, spoločenské a športové podujatia pre širokú verejnosť.

Spôsob konzultácie s konečnými prijímateľmi – predkladateľmi projektov (poradenstvo a expertná pomoc)

Konzultácie s konečnými prijímateľmi žiadostí o nenávratný finančný príspevok budú vykonávané viacstupňovo.

A. Manažér MAS zabezpečí pre konečných prijímateľov– predkladateľov projektov:

- podávanie informácií na základe dotazov osobne v kancelárii MAS, elektronicky, písomne alebo telefonicky,
- informačný deň v rámci každej vyhlásenej výzvy.

B. MAS zorganizuje v rámci každej vyhlásenej výzvy informačný deň, kde prizve ako lektorov pracovníkov Riadiaceho orgánu (MP SR, Sekcia rozvoja vidieka a priamych

platieb), Pôdohospodárskej platobnej agentúry (PPA) a Národnej siete rozvoja vidieka (NSRV).

C. Zároveň budú môcť žiadatelia požadovať informácie (osobne, telefonicky, písomne, e-mailom) na základe zákona č.211/2000 Z.z. o slobodnom prístupe k informáciám týkajúce sa otázok súvisiacich s PRV SR 2014 - 2020 ako aj podmienky na poskytovanie príspevkov podľa jednotlivých priorít a opatrení, ďalej ostatných foriem podpory ako sú: Priame platby, domáce podpory, trhové opatrenia, obchodné mechanizmy a ostatné informácie týkajúce sa pôsobenia Pôdohospodárskej platobnej agentúry na Ústredí Pôdohospodárskej platobnej agentúry na adrese:

Pôdohospodárska platobná agentúra
Dobrovičova ul. č. 12
815 26 Bratislava
telefón: 02/52733800
e-mail: bude spresnený v termíne podávania /ŽoNFP/

Zdroje verejno-súkromného partnerstva (MAS)

Materiálne zdroje

Prevádzkové podmienky (budovy, kancelárie, dopravné prostriedky a pod), technické vybavenie (kancelárska a audiovizuálna technika), počítačové a programové vybavenie, ktoré má verejno-súkromné partnerstvo k dispozícii v čase podania žiadosti o pridelenie štatútu MAS sú uvedené nižšie v tabuľke.

Tabuľka 33 Materiálno – technické zabezpečenie MAS

Materiálne zabezpečenie	Popis situácie	Vlastnícky vzťah V - Vlastné, P - prenájaté, ZS - zvýhodnení služby
Budovy, kancelárie	Kancelária v budove obecného úradu	prenajaté
Vybavenie budov, kancelárie	Kancelária vybavená kancelárskym nábytkom	prenajaté
Technika (vrátane počítačovej techniky)	PC + OS MS Windows + MS Office, Tlačiareň, Flipchart	vlastné
Pripojenie na internet	áno	prenajaté

Zdroj: vlastné spracovanie

Finančné zdroje

Občianske združenie TRI DOLINY zriadi osobitný účet, na ktorom budú kumulované finančné prostriedky vyčlenené pre implementáciu Stratégie CLLD. Okrem finančných zdrojov v rámci implementácie Stratégie CLLD bude MAS zabezpečovať svoju činnosť týmito zdrojmi:

- a) členské príspevky,
- b) dotácie zo štátneho rozpočtu, rozpočtu obcí,
- c) granty získané na realizáciu projektov,
- d) sponzorské príspevky (dary) od fyzických a právnických osôb,

- e) úroky z bežného účtu Partnerstva,
- f) j) služby poskytované v súlade s poslaním a cieľmi Združenia, k) príjmy z reklamnej činnosti.

Príloha č. 7: Organizačná štruktúra MAS

Príloha č. 8: Personálna matica MAS

Príloha č. 9: Štatúty, interné smernice, stanovky MAS

5.1.2 Implementačný proces

MAS v zmysle Systému riadenia CLLD v platnom znení sa rozhodla uplatniť **jednokolový proces schvaľovania a výberu ŽoNFP/ŽoPr.**

Popis implementačného procesu

Implementačný proces bude realizovaný na úrovni PRV 2014 - 2020 a na úrovni IROP minimálne v troch rovinách:

- a) *Postupy vyhlásenia výzvy MAS*
- b) *Postupy hodnotenia ŽoNFP/ŽoPr*
- c) *Postupy výberu ŽoNFP/ŽoPr*

Implementačný proces je popísaný v súlade s riadiacimi dokumentami v platnom znení pre PRV SR 2014 - 2020 a IROP. Prehľad implementačného procesu je popísaný v nižšie uvedenej schéme.

IMPLEMENTAČNÝ PROCES	
a) POSTUPY VYHLÁSENIA VÝZVY MAS	
PRV SR 2014 - 2020	IROP 2014 - 2020
• Postup vyhlásenia výzvy na predkladanie ŽoNFP bude prebiehať v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení. • Forma a štruktúra výzvy na predkladanie ŽoNFP, posúdenie a kontrola výzvy zo strany PPA bude v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení. • Aktivácia výzvy na predkladanie ŽoNFP bude prebiehať v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení. • Zverejnenie výzvy na predkladanie ŽoNFP bude prebiehať v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení. • Vyhlásenie výzvy na predkladanie ŽoNFP bude prebiehať v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení.	• Postup vyhlásenia výzvy na predkladanie ŽoPr bude prebiehať v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení. • Zverejnenie výzvy na predkladanie ŽoPr bude prebiehať v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení. • Vyhlásenie výzvy na predkladanie ŽoPr bude prebiehať v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení. • Zmena výzvy na predkladanie ŽoPr bude prebiehať v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení. • Zrušenie výzvy na predkladanie ŽoPr bude prebiehať v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení.

• Zmena výzvy na predkladanie ŽoNFP bude prebiehať v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení. • Zrušenie výzvy na predkladanie ŽoNFP bude prebiehať v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení.	
b) POSTUPY HODNOTENIA ŽoNFP/ŽoPr	
PRV SR 2014 - 2020	IROP 2014 - 2020
• Postup hodnotenia ŽoNFP bude prebiehať v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení. • Odborné hodnotenie ŽoNFP bude prebiehať v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení. • Uplatnenie hodnotiacich kritérií bude prebiehať v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení.	• Postup hodnotenia ŽoPr bude prebiehať v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení. • Odborné hodnotenie ŽoPr bude prebiehať v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení.
c) POSTUPY VÝBERU ŽoNFP/ŽoPr	
PRV SR 2014 - 2020	IROP 2014 - 2020
• Postup výberu ŽoNFP bude prebiehať v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení. • MAS uplatní jednokolový proces výberu ŽoNFP • Jednokolový proces výberu bude prebiehať v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení.	• Postup výberu ŽoPr bude prebiehať v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení. • MAS uplatní jednokolový proces výberu ŽoPr • Overenie výberu ŽoPr vykonanej MAS bude prebiehať v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení.

Akčný plán

Časť A) Akčný plán pre základnú alokáciu

V rámci každého plánovaného opatrenia sú definované minimálne nasledovné údaje:

- názov opatrenia/podopatrenia
- názov operácie/opis typu operácie,
- priradenie k fokusovej oblasti PRV/špecifickému cieľu IROP,
- zdôvodnenie výberu opatrenia vzhľadom na príspevok k napĺňaniu cieľov stratégie (prepojenie s analýzami, identifikovanými potrebami a cieľmi – tzv. intervenčná logika),
- oprávnení prijímatelia,
- oprávnené výdavky,
- intenzita pomoci,

- plánované financovanie (EÚ/ŠR, vlastné zdroje, iné/d'alsie financovanie, min. a max. miery výšky príspevku),
- princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií,
- monitorovacie ukazovatele na úrovni projektov.

Tabuľka 34A: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie					
Priradenie kódu opatrenia	7.2					
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP	Sekundárna fokusová oblasť predominantná: 6B Sekundárna fokusová oblasť doplnková: 6A					
Ciele opatrenia	Pre zefektívnenie a udržateľný rast vidieckeho prostredia je nevyhnutnosťou investovanie do zlepšenia miestnej infraštruktúry.					
Zdôvodnenie výberu	Komplexná analýza územia identifikovala nasledovné slabé stránky: zlý stav miestnej technickej infraštruktúry, nedostatočná technická infraštruktúra (kanalizácia, vodovod) nedostatočné finančné prostriedky určené na úpravu a údržbu verejnej zelene a verejných priestranstiev. Realizáciou tohto opatrenia teda rekonštrukciou a údržbou miestnych komunikácií, úpravou priestranstiev (vrátane zelenej infraštruktúry) sa zvýši atraktivnosť územia, dôjde k zabezpečeniu bezpečnosti a konkurencieschopnosti s minimálnym negatívnym dopadom na životné prostredie prostredníctvom zníženia emisií a zatraktívnenia verejných priestranstiev.					
Rozsah a oprávnené činnosti	výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia, vrátane výdavkov na začlenenie prvkov zelenej infraštruktúry – náklady na následné "ozelenenie" objektov a ich začlenenie do zelenej infraštruktúry obce;					
Oprávnení prijímatelia	1. obce vo vidieckych oblastiach s počtom obyvateľov do 1 000 (vrátane); 2. pri investíciách do kanalizácií a ČOV - obce vo vidieckych oblastiach s počtom obyvateľov do 1 000 (vrátane) s výnimkou obcí, ktoré sú súčasťou aglomerácie nad 2 000 EO, ako aj aglomerácie pod 2 000 EO, ktorá zasahuje do chránených vodohospodárskych oblastí; 3. združenia obcí s právnou subjektivitou (s priemerným počtom obyvateľov do 1 000 (vrátane)) .					
Intenzita pomoci ¹	100%					
Oprávnené výdavky ²	1. výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia, vrátane výdavkov na začlenenie prvkov zelenej infraštruktúry – náklady na následné "ozelenenie" objektov a ich začlenenie do zelenej infraštruktúry obce; 2. súvisiace všeobecné náklady definované v časti 1.2 Všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia (v zmysle čl. 45 nariadenia 1305/2013 v PRV 2014 - 2020 kapitola 8.1.3.).					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Min. 5 000,-EUR, Max. 17590,- EUR					
Finančný plán	Región ³	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	228670,00	171 502,50	57 167,50	0,00	0,00
	VR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Spolu	228 670,00	171 502,50	57 167,50	0,00	0,00

¹ Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

² v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

³ Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií	V súlade s dokumentom Výberové a hodnotiace kritériá MAS TRI DOLINY, o.z.				
Povinné prílohy stanovené MAS ⁴	prílohy budú uvedené vo výzve podľa aktuálneho znenia Systému riadenia CLLD ako aj usmernení RO				
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
	7.2/M07	Počet podporených činností/operácií (7.2.)	počet	0	13
	7.2/M07	Celkové verejné výdavky (v EUR)- 7.1, 7.2, 7.4,7.5	EUR	0	228 670,00
	7.2/M07	Počet príjemcov	ks	0	13
Indikatívny harmonogram výziev	v zmysle schváleného harmonogramu výziev				

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 35B Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry
Priradenie kódu opatrenia	7.4
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP	Sekundárna fokusová oblasť predominantná: 6B Sekundárna fokusová oblasť doplnková: 6A, P4, 3A, 5C
Ciele opatrenia	Skvalitnenie občianskej vybavenosti je jednou z priorit pre zatraktívnenie územia MAS, pre vytvorenie vhodných podmienok pre príchod podnikateľských subjektov, ako aj zabezpečenie zotrvania mladých rodín vo vidieckom prostredí
Zdôvodnenie výberu	Komplexná analýza územia identifikovala nasledovné slabé stránky (nedostatky) v oblasti rozvoja infraštruktúry voľnočasových aktivít (nedostatočné kapacity pre aktívne trávenie voľného času – absencia dostatku zariadení pre šport ako ihriská, kultúrne domy, neuspokojivý stav obecných budov a objektov celospoločenského významu (rekonštrukcia a modernizácia objektov celospoločenského významu – hasičské zbrojnice, kúria, prvky drobnej vidieckej architektúry). Realizáciou tohto opatrenia sa zabezpečí zvýšenie atraktívnosti územia prostredníctvom dostatku zariadení a aktivít pre aktívne trávenie voľného času pre mladých, rodičov s deťmi ako aj seniorov. Zefektívnením využívania obecného majetku sa dospeje k dostatku priestoru a kapacít na uskutočňovanie kultúrno – spoločenských aktivít a zlepšeniu poskytovania služieb a atrakcií pre obyvateľov na území MAS.
Rozsah a oprávnené činnosti	investície súvisiace s vytváraním podmienok pre trávenie voľného času vrátane príslušnej infraštruktúry – napr. výstavba/rekonštrukcia/modernizácia športovísk a detských ihrísk, amfiteátrův, investície do rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre komunitnú/spolkovú činnosť vrátane rekonštrukcie existujúcich kultúrnych domov; investície zamerané na zriadenie nových domov smútku, ich prístavbu, prestavbu, rekonštrukciu a modernizáciu, vrátane ich okolia;

⁴ MAS stanoví povinné prílohy nad rámec povinných príloh, ktoré stanoví PPA v zmysle kapitoly 9.5.1, ods. 6 Systému riadenia CLLD

Oprávnění příjemce	1. obce vo vidieckych oblastiach s počtom obyvateľov do 1 000 (vrátane); 2. združenia obcí s právnou subjektivitou (s priemerným počtom obyvateľov do 1 000 vrátane).					
Intenzita pomoci ⁵	100%					
Oprávnené výdavky ⁶	1. výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia, vrátane výdavkov na začlenenie prvkov zelenej infraštruktúry – náklady na následné "ozelenenie" objektov a ich začlenenie do zelenej infraštruktúry obce a vrátane nákladov súvisiacich s investíciami do využívania OZE a do úspor energie, pokiaľ sú tieto investície súčasťou iných investícií v rámci operácie; 2. súvisiace všeobecné náklady definované v časti 1.2 Všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia (v zmysle čl. 45 nariadenia 1305/2013 v PRV 2014 - 2020 kapitola 8.1.3.). -					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Max. 12 000,- EUR					
Finančný plán	Región ⁷	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	96 000,00	72 000,00	24 000,00	0,00	0,00
	VR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Spolu	96 000,00	72 000,00	24 000,00	0,00	0,00
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií	V súlade s dokumentom Výberové a hodnotiace kritériá MAS TRI DOLINY, o.z.					
Povinné prílohy stanovené MAS ⁸	prílohy budú uvedené vo výzve podľa aktuálneho znenia Systému riadenia CLLD ako aj usmernení RO					
	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	7.4/M07	Počet podporených činností/operácií (7.4.)	počet	0		
	7.4/M07	Celkové verejné výdavky (v EUR)- 7.1, 7.2, 7.4,7.5	EUR	0	96 000,00	
	7.4/M07	Počet príjemcov	ks	0	8	
Indikatívny harmonogram výziev	v zmysle schváleného harmonogramu výziev					

Zdroj: vlastné spracovanie

⁵ Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

⁶ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

⁷ Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

⁸ MAS stanoví povinné prílohy nad rámec povinných príloh, ktoré stanoví PPA v zmysle kapitoly 9.5.1, ods. 6 Systému riadenia CLLD

Tabuľka 36C Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Investičná priorita č. 5.1: Záväzné investície v rámci stratégií miestneho rozvoja vedeného komunitou
Priradenie kódu opatrenia	
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP	Špecifický cieľ č. 5.1.2: Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach (rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach)
Ciele opatrenia	Z analýzy územia MAS v oblasti demografického vývoja obyvateľstva vyplýva, že v posledných rokoch dochádza u obyvateľov k stagnácii populačnej krivky. Vzniká potreba riešenia sociálnych otázok súvisiacich so sociálnou starostlivosťou a zabezpečením kvalitných sociálnych služieb. Zároveň vzniká potreba podpory a tvorby vzdelávacieho procesu pre žiakov formou inovatívnych metód a prístupov napriek vidieckosti územia. Realizáciou opatrenia chceme zabezpečiť skvalitnenie sociálnych služieb vrátane komunitných služieb na území MAS ako aj zabezpečenie kvalitnejšieho vzdelávacieho procesu pre najmenších obyvateľov.
Zdôvodnenie výberu	Z komplexnej analýzy územia MAS v oblasti demografického vývoja obyvateľstva z predchádzajúceho desaťročného obdobia je zrejmé, že v posledných rokoch dochádza u obyvateľov MAS TRI DOLINY k stagnácii populačnej krivky. Vzniká potreba riešenia sociálnych otázok súvisiacich so sociálnou starostlivosťou a zabezpečením kvalitných sociálnych služieb. Zároveň vzniká potreba podpory a tvorby vzdelávacieho procesu pre žiakov formou inovatívnych metód a prístupov napriek vidieckosti územia. Realizáciou opatrenia chceme zabezpečiť skvalitnenie sociálnych služieb vrátane komunitných služieb na území MAS ako aj zabezpečenie kvalitnejšieho vzdelávacieho procesu pre najmenších obyvateľov predstavujúcich v budúcnosti ekonomicko – aktívnych ľudí na danom území. Súčasťou tohto opatrenia je skvalitnenie procesu vzdelávania zavádzaním inovatívnych metód a premenu tradičnej školy na modernú.
Rozsah a oprávnené činnosti	stavebné práce investície do hmotného majetku
Oprávnení prijímatelia	1. mestá/samostatné mestské časti a obce 2. združenia miest a obcí 3. občianske združenia 4. neziskové organizácie 5. cirkevné organizácie
Intenzita pomoci	95%
Oprávnené výdavky*	1. zriaďovanie nových alebo rekonštrukcia a modernizácia existujúcich zariadení pre poskytovanie komunitných sociálnych služieb vrátane materiálnotechnického vybavenia 2. zvyšovanie kvality a kapacity komunitných sociálnych služieb 3. rozvoj terénnych a ambulantných sociálnych služieb 4. infraštruktúra komunitných centier 5. vybudovanie, modernizácia odborných učební, laboratórií, jazykových učební ZŠ 6. skvalitnenie a rozšírenie kapacít predškolských zariadení
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Max. 17 000,- EUR

Finančný plán	Región ⁹	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	71 578,95	68 000,00	0,00	3 578,95	0,00
	VR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Spolu	71 578,95	68 000,00	0,00	3 578,95	0,00
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií*	Výberové kritériá: Definované v Systéme riadenia EŠIF Hodnotiace kritéria: Definované v Systéme riadenia EŠIF Vlastné: v samostatnej prílohe					
Povinné prílohy stanovené MAS ¹⁰	Deklarovanie realizácii projektu v území MAS (v prípade ZSOS): Žiadateľ musí preukázať, že projekt bude realizovaný v území MAS (napríklad, dokladom o pridelení IČO kde je uvedené sídlo, alebo listom vlastníctva, kde bude realizovaný projekt, alebo iný relevantný doklad ďalšie povinné prílohy budú uvedené vo výzve podľa aktuálneho znenia Systému riadenia CLLD ako aj usmernení RO					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	5.1.2	Počet nových služieb a prvkov verejnej infraštruktúry	počet	0	4	
	5.1.2	Počet vytvorených pracovných miest	počet	0	0	
Indikatívny harmonogram výziev	2019 a 2020					

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 37D Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Podpora na investície do poľnohospodárskych podnikov
Priradenie kódu opatrenia	4.1
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP	Sekundárna fokusová oblasť predominantná: 2A, 5C, 2B Sekundárna fokusová oblasť doplnková: 3A, 6A
Ciele opatrenia	Zlepšenie hospodárskeho výkonu všetkých poľnohospodárskych podnikov a uľahčenie reštrukturalizácie a modernizácie, najmä na účely zvýšenia ich účasti na trhu, zameranie na trh a poľnohospodársku diverzifikáciu.
Zdôvodnenie výberu	Komplexná analýza územia identifikovala, že 48% celkového územia zaberá poľnohospodárska pôda, čo dáva predpoklady a potenciál pre budúci rozvoj práve do poľnohospodárskej výroby. Realizáciou opatrenia chceme podporiť rozvoj poľnohospodárskej výroby a poľnohospodárskych podnikov, ktoré sú na území MAS TRI DOLINY najviac zastúpené. Podporou týchto podnikateľských subjektov sa zameriavame na vytvorenie nových pracovných miest.
Rozsah a oprávnené činnosti	investície do hmotného majetku, ktoré zvyšujú celkovú výkonnosť a udržateľnosť poľnohospodárskeho podniku
Oprávnení prijímatelia	1. Fyzické a právnické osoby podnikajúce v oblasti spracovania produktov poľnohospodárskej prvovýroby a/alebo potravinárskej výroby (s výnimkou rybných produktov) v rámci celého rozsahu činností.

⁹ Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

¹⁰ MAS stanoví povinné prílohy nad rámec povinných príloh, ktoré stanoví PPA v zmysle kapitoly 9.5.1, ods. 6 Systému riadenia CLLD

	2. Fyzické a právnické osoby podnikajúce v oblasti poľnohospodárskej prvovýroby ako aj spracovania vlastnej produkcie. V tomto prípade prijímateľ podpory bude môcť predávať výhradne výrobky, na ktoré sa ako vstup vzťahuje príloha I ZFEÚ.					
Intenzita pomoci	pre mikro, malý a stredný podnik: - 50% v prípade menej rozvinutých regiónov pre veľký podnik, výška oprávnených výdavkov: - 35% v prípade menej rozvinutých regiónov ako aj ostatných regiónov Zároveň platí, že základná miera podpory sa zvýši o 20%: - v prípade operácií v rámci operačných skupín EIP; - v prípade integrovaných projektov sinými opatreniami. Miera podpory sa môže zvýšiť kombinovane najviac do 90% z celkových oprávnených výdavkov. V prípade ak predmetom projektu je aj spracovanie, kde výstupom je produkt mimo prílohy I, bude na uvedenú časť nasledovne miera podpory: Miera podpory z celkových oprávnených výdavkov pre mikro a malé podniky: - 55% v prípade PO, KE, BB, ZA kraja Miera podpory z celkových oprávnených výdavkov pre stredné podniky: - 45% v prípade PO, KE, BB, ZA kraja - 35% v prípade TN, NR, TT, BA kraja Miera podpory z celkových oprávnených výdavkov pre veľké podniky: - 35% v prípade PO, KE, BB, ZA kraja					
Oprávnené výdavky*	1. investície do dlhodobého hmotného majetku vrátane lízingu a investícií na zlepšenie kvalitatívnych vlastností nehnuteľného dlhodobého hmotného majetku spojené s opisom činnosti; 2. investície do dlhodobého nehmotného majetku (nadobudnutie alebo vývoj počítačového softvéru a nadobudnutie patentových práv, licencií, autorských práv a ochranných známk v spojitosti so spracovaním poľnohospodárskych produktov); 3. súvisiace všeobecné náklady definované v časti 1.2 Všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia (v zmysle čl. 45 nariadenia 1305/2013 v PRV 2014 - 2020 kapitola 8.1.3.).					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Max. 55 000,- EUR					
Finančný plán	Región ¹¹	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	330 000,00	123 750,00	41 250,00	165 000,00	0,00
	VR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Spolu	330 000,00	123 750,00	41 250,00	165 000,00	0,00
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií*	V súlade s dokumentom Výberové a hodnotiace kritériá MAS TRI DOLINY, o.z.					
Povinné prílohy stanovené MAS ¹²	Deklarovanie realizácii projektu v území MAS: Žiadateľ musí preukázať, že projekt bude realizovaný v území MAS (napríklad, dokladom o pridelení IČO kde je uvedené sídlo, alebo listom vlastníctva, kde bude realizovaný projekt, alebo iný relevantný doklad					

¹¹ Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

¹² MAS stanoví povinné prílohy nad rámec povinných príloh, ktoré stanoví PPA v zmysle kapitoly 9.5.1, ods. 6 Systému riadenia CLLD

	ďalšie povinné prílohy budú uvedené vo výzve podľa aktuálneho znenia Systému riadenia CLLD ako aj usmernení RO				
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
	4.1/M04	Počet podporených činností/operácií (4.1. a 4.2.)	počet	0	3
	4.1/M04	Celkové investície (verejné + súkromné)(4.1. a 4.2.)	EUR	0	330 000,00
	4.1/M04	Celkové verejné výdavky (4.1. a 4.2.)	EUR	0	165 000,00
	4.1/Vlastné	Počet vytvorených pracovných miest	počet	0	3
Indikatívny harmonogram výziev	v zmysle schváleného harmonogramu výziev				

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 38E Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	2.2 Podpora existujúcich podnikov a podpora rozvoja nových podnikov prostredníctvom zavádzania inovátnych technológií
Priradenie kódu opatrenia)	Investičná priorita 5.1: Závazné investície v rámci stratégií miestneho rozvoja vedeného komunitou
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP	Špecifický cieľ 5.1.1: zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií (zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev)
Ciele opatrenia	Cieľom je podpora existujúceho podnikateľského prostredia prostredníctvom podpory investícií do hmotného majetku a drobných stavebno-technických úprav s dôrazom na rozšírenie výrobných kapacít a tvorbu nových pracovných miest.
Zdôvodnenie výberu	Komplexná analýza územia odhalila slabé stránky, ktorými sú: nedostatočne vzdelaná pracovná sila, nepripravenosť územia podnikat', zastaralé metódy vzdelávania, nedostatok vhodného prostredia na podnikanie ako aj nízky počet podnikateľských subjektov na území spôsobený nevhodnou legislatívou a nedostatočnými vhodnými podmienkami na území. Cieľom implementácie tohto opatrenia je budovanie ľudských kapacít pre riadenie, vytvorenie podmienok pre zavádzanie nových a inovátnych technológií s minimálnym negatívnym dopadom na životné prostredie ako aj nadobudnutie vedomostí, informácií a zručností pre zlepšenie ich pripravenosti realizovať ekonomické aktivity, úspešné vedenie a riadenie firiem a samosprávy, zavádzanie nových a inovátnych metód a nástrojov práce a riadenia do vidieckeho priestoru. Výsledkom bude zvýšenie ekonomickej aktivity obyvateľov maximálnym zhodnotením potenciálu územia zvyšovaním pridanej hodnoty a dosiahnutia maximálneho prínosu pri ich realizácii lepšou orientáciou pri získavaní informácií, napomáhaniu uchovávaní tradícií na území a podporou vzniku rôznych partnerstiev a spolkov, ktorá umožní vzájomnú výmenu skúseností, informácií a pozitívnych príkladov z praxe ako základ trvalej udržateľnosti kvality života na území. Opatrenia úzko súvisia s riešením problému pasivity a nízkej informovanosti obyvateľov, nepripravenosti k podnikaniu, zániku tradičných remesiel a výrobkov.
Rozsah a oprávnené činnosti	obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie a/alebo s poskytovaním nových služieb
Oprávnení prijímateľa	1. samostatne zárobkovo činné osoby, okrem tých, ktoré sú oprávnenými prijímateľmi z PRV v opatrení LEADER a oprávnenými prijímateľmi z OP RH 2. mikro a malé podniky s počtom do 49 zamestnancov, okrem tých, ktoré sú oprávnenými prijímateľmi z PRV v opatrení LEADER a oprávnenými prijímateľmi z OP RH

Intenzita pomoci	90%					
Oprávnené výdavky*	1. obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest 2. nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie a/alebo s poskytovaním nových služieb					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Max. 58 000,- EUR					
Finančný plán	Región ¹³	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	632727,27	348 000,00	0,00	284727,27	0,00
	VR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Spolu	632727,27	348 000,00	0,00	284727,27	0,00
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií*	Výberové kritériá: Definované v Systéme riadenia EŠIF Hodnotiace kritéria: Definované v Systéme riadenia EŠIF Vlastné: v samostatnej prílohe					
Povinné prílohy stanovené MAS ¹⁴	Deklarovanie realizácii projektu v území MAS: Žiadateľ musí preukázať, že projekt bude realizovaný v území MAS (napríklad, dokladom o pridelení IČO kde je uvedené sídlo, alebo listom vlastníctva, kde bude realizovaný projekt, alebo iný relevantný doklad ďalšie povinné prílohy budú uvedené vo výzve podľa aktuálneho znenia Systému riadenia CLLD ako aj usmernení RO					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Merateľné ukazovatele projektu	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	5.1.1	Nárast zamestnanosti v podporovaných podnikoch	počet	0	6	
	5.1.1	Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výroby, ktoré sú pre firmu nové	FTE	0	1	
	5.1.1	Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výroby, ktoré sú pre trh nové	počet	0	1	
	5.1.1	Počet podnikov, ktorým sa poskytuje podpora	počet	0	6	
Indikatívny harmonogram výziev	2019 a 2020					

Zdroj: vlastné spracovanie

¹³ Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

¹⁴ MAS stanoví povinné prílohy nad rámec povinných príloh, ktoré stanoví PPA v zmysle kapitoly 9.5.1, ods. 6 Systému riadenia CLLD

Tabuľka 39 F Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie					
Priradenie kódu opatrenia	7.5					
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP	Sekundárna fokusová oblasť predominantná: 6B Sekundárna fokusová oblasť doplnková: 6A					
Ciele opatrenia	Komplexná analýza územia poukázala na množstvo kultúrno – historických pamiatok, ktoré sú potenciálom pre budovanie a rozvoj vidieckeho cestovného ruchu. Víziou obyvateľov územia MAS nie je tradičná podpora vidieckeho cestovného ruchu formou investícií do ubytovacích a stravovacích zariadení, ale vytvorenie podmienok pre ponuku produktov ekoturizmu a zachovanie tradičných hodnôt v oblasti životného prostredia.					
Zdôvodnenie výberu	Komplexná analýza územia poukázala na množstvo kultúrno – historických pamiatok, ktoré sú potenciálom pre budovanie a rozvoj vidieckeho cestovného ruchu. Víziou obyvateľov územia MAS nie je tradičná podpora vidieckeho cestovného ruchu formou investícií do ubytovacích a stravovacích zariadení, ale vytvorenie podmienok pre ponuku produktov ekoturizmu a zachovanie tradičných hodnôt v oblasti životného prostredia. Cieľom opatrenia je vytvoriť možnosti získania doplnkových zdrojov príjmov pre miestne obyvateľstvo cez osvetu a ponuku ekologických programov pre detí, mládež a seniorov súžiacich pre aktívnu relaxáciu a oddych. Hodnotné prírodné prostredie a vhodná geografická poloha územia sú vhodným štartovacím mostíkom pre rozvoj ekoturizmu ako formy vidieckeho cestovného ruchu.					
Rozsah a oprávnené činnosti	investície súvisiace s vytvorením, udržiavaním, obnovou a skvalitňovaním turisticky zaujímavých objektov, bodov a miest vrátane príslušnej infraštruktúry – miestne kultúrne, historické, prírodné a iné objekty a zaujímavosti, zriadenie múzejných a galerijných zariadení a pod.; investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a informačných tabúl v turistických lokalitách na verejné využitie, budovanie drobných obslužných zariadení pre turistov, smerové tabule, a pod.; investície zamerané na budovanie, rekonštrukciu náučných chodníkov, cykloturistických chodníkov, ich napojenie na náučné chodníky, budovanie doplnkovej infraštruktúry (odpočinkové miesta, prístrešky a stojany na bicykle a pod.), výstavba vyhliadkových veží, budovanie, údržba a obnova cykloturistického značenia na existujúcich cykloturistických trasách a pod.					
Oprávnení prijímatelia	1. obce vo vidieckych oblastiach s počtom obyvateľov do 1 000 (vrátane); 2. združenia obcí s právnou subjektivitou (s priemerným počtom obyvateľov do 1 000 vrátane)					
Intenzita pomoci	100 %					
Oprávnené výdavky*	1. výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia, vrátane výdavkov na začlenenie prvkov zelenej infraštruktúry – náklady na následné "ozelenenie" objektov a ich začlenenie do zelenej infraštruktúry obce; 2. súvisiace všeobecné náklady definované v časti 1.2 Všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia (v zmysle čl. 45 nariadenia 1305/2013 v PRV 2014 - 2020 kapitola 8.1.3.).					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Max. 5 000,- EUR					
Finančný plán	Región ¹⁵	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	15 000,00	11250,00	3750,00	0,00	0,00
	VR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

¹⁵ Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

	Spolu	15 000,00	11250,00	3750,00	0,00	0,00
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií*	V súlade s dokumentom Výberové a hodnotiace kritériá MAS TRI DOLINY, o.z.					
Povinné prílohy stanovené MAS ¹⁶	prílohy budú uvedené vo výzve podľa aktuálneho znenia Systému riadenia CLLD ako aj usmernení RO					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	
	7.5/M07	Počet podporených činností/operácií (7.5.)	počet	0	3	
	7.5/M07	Celkové verejné výdavky (v EUR)- 7.1, 7.2, 7.4,7.5	EUR	0	15 000,00	
	7.5/M07	Počet príjemcov	ks	0	3	
Indikatívny harmonogram výziev	v zmysle schváleného harmonogramu výziev					

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 40G Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Podpora na investície do infraštruktúry súvisiacej s vývojom, modernizáciou alebo a prispôbením poľnohospodárstva a lesného hospodárstva
Priradenie kódu opatrenia	4.3 E)
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP	Fokusová oblasť 2 C
Ciele opatrenia	Pre rozvoj ekoturizmu je nevyhnutné zabezpečiť vhodné podmienky pre rozšírenie tohto druhu aktívneho trávenia voľného času s čo minimálnym dopadom na životné prostredie a zachovanie prírodných hodnôt územia. Cieľom tohto opatrenia je zabezpečenie investícií do infraštruktúry a prístupu k lesnej pôde, kde by sa vytvorili vhodné podmienky pre trávenie voľného času , relaxácie a oddychu.
Zdôvodnenie výberu	Pre rozvoj ekoturizmu je nevyhnutné zabezpečiť vhodné podmienky pre rozšírenie tohto druhu aktívneho trávenia voľného času s čo minimálnym dopadom na životné prostredie a zachovanie prírodných hodnôt územia. Podľa viacerých štúdií stromy majú liečivé účinky a sú elixírom mladosti. Svojimi listami dokážu zachytiť veľa slnečnej energie. Mnoho rastlín a stromov v sebe skrýva silnú dávku magnetizmu, ktorá má schopnosť zbavovať ľudí stresu a negatívnych pocitov. Cieľom tohto opatrenia je zabezpečenie investícií do infraštruktúry a prístupu k lesnej pôde, kde by sa vytvorili vhodné podmienky pre trávenie voľného času , relaxácie a oddychu. Zároveň pôjde o podporu investícií súvisiacej s protipovodňovými opatreniami a odstraňovaním škôd po prírodných katastrofách. Vybudovaním protipovodňových nádrží (jazierok a hrádzok) vznikne zároveň priestor pre dokonalú relaxáciu a oddych slúžiaci nielen pre obyvateľov územia, ale aj pre návštevníkov a turistov.
Rozsah a oprávnené činnosti	Investície do dlhodobého hmotného majetku vrátane zelenej infraštruktúry;
Oprávnení prijímatelia	obhospodarovateľ lesa v zmysle zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch, ktorý

¹⁶ MAS stanoví povinné prílohy nad rámec povinných príloh, ktoré stanoví PPA v zmysle kapitoly 9.5.1, ods. 6 Systému riadenia CLLD

	obhospodaruje les s minimálnou výmerou 10ha;					
Intenzita pomoci	100%					
Oprávnené výdavky*	1. Investície súvisiace s výstavbou, rekonštrukciou a modernizáciou nehnuteľného majetku; 2. Súvisiace všeobecné náklady definované v časti 1.2 Všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia (v zmysle čl. 45 nariadenia 1305/2013 v PRV 2014 - 2020 kapitola 8.1.3.);					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Max. 60 000,- EUR					
Finančný plán	Región ¹⁷	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	225 000,00	135 000,00	45 000,00	45 000,00	0,00
	VR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Spolu	225 000,00	135 000,00	45 000,00	45 000,00	0,00
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií*	V súlade s dokumentom Výberové a hodnotiace kritériá MAS TRI DOLINY, o.z.					
Povinné prílohy stanovené MAS	Deklarovanie realizácii projektu v území MAS: Žiadateľ musí preukázať, že projekt bude realizovaný v území MAS (napríklad, dokladom o pridelení IČO kde je uvedené sídlo, alebo listom vlastníctva, kde bude realizovaný projekt, alebo iný relevantný doklad ďalšie povinné prílohy budú uvedené vo výzve podľa aktuálneho znenia Systému riadenia CLLD ako aj usmernení RO					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	4.3/M04	Počet podporených činností/operácií (4.3)	počet	0	3	
	4.3/M04	Celkové investície (verejné + súkromné)(4.3)	eur	0	225 000	
	4.3/M04	Celkové verejné výdavky (4.3)	eur	0	180 000	
	4.3/Vlastné	Počet vytvorených pracovných miest	počet	0	3	
Indikatívny harmonogram výziev	v zmysle schváleného harmonogramu výziev					

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 41 Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	5.1 - Záväzné investície v rámci stratégií miestneho rozvoja vedeného komunitou
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ))	

¹⁷ Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

č. 808/2014)						
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	Špecifický cieľ č. 5.1.2 Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií (sociálne a komunitné služby)					
Ciele opatrenia	Cieľom je rozšíriť poskytovanie sociálnych a komunitných služieb na území MAS.					
Zdôvodnenie výberu	Dôvodom výberu tohto opatrenia bol demografický vývoj na území MAS TRI DOLINY a neustály dopyt po službách sociálnych a komunitných aj vzhľadom na existenciu marginalizovaných rómskych komunít na území MAS.					
Rozsah a oprávnené činnosti	modernizácia existujúcich zariadení pre poskytovanie komunitných a sociálnych služieb vrátane materiálno-technického vybavenia a tiež ich infraštruktúry.					
Oprávnení prijímatelia	1. mestá/samostatné mestské časti a obce 2. združenia miest a obcí 3. občianske združenia 4. neziskové organizácie 5. cirkevné organizácie					
Intenzita pomoci	95 %					
Oprávnené výdavky*	zriaďovanie nových alebo rekonštrukcia a modernizácia existujúcich zariadení pre poskytovanie komunitných sociálnych služieb vrátane materiálno-technického vybavenia, zvyšovanie kvality a kapacity komunitných sociálnych služieb, rozvoj terénnych a ambulantných sociálnych služieb, infraštruktúra komunitných centier,					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Max. 14 000 eur					
Finančný plán	Región ¹⁸	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	44 210,53	42 000,00	0,00	2 210,53	0,00
	VR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Spolu	44 210,53	42 000,00	0,00	2 210,53	0,00
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií*	Výberové kritériá: Definované v Systéme riadenia EŠIF Hodnotiace kritéria: Definované v Systéme riadenia EŠIF Vlastné: v samostatnej prílohe					
Povinné prílohy stanovené MAS ¹⁹	Deklarovanie realizácii projektu v území MAS (v prípade ZSOS): Žiadateľ musí preukázať, že projekt bude realizovaný v území MAS (napríklad, dokladom o pridelení IČO kde je uvedené sídlo, alebo listom vlastníctva, kde bude realizovaný projekt, alebo iný relevantný doklad ďalšie povinné prílohy budú uvedené vo výzve podľa aktuálneho znenia Systému riadenia CLLD ako aj usmernení RO					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Merateľné ukazovatele projektu	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
		Počet nových služieb a prvkov verejnej infraštruktúry	počet	0	7	
		Počet vytvorených pracovných miest	počet	0	1	

¹⁸ Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

¹⁹ MAS stanoví povinné prílohy nad rámec povinných príloh, ktoré stanoví PPA v zmysle kapitoly 9.5.1, ods. 6 Systému riadenia CLLD

Indikatívny harmonogram výziev	2019 a 2020
--------------------------------	-------------

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 42 Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	5.1 - Záväzné investície v rámci stratégií miestneho rozvoja vedeného komunitou					
Priradenie kódu opatrenia						
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP	Špecifický cieľ č. 5.1.1: Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií (financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riešením uskutočňovania stratégie CLLD)					
Ciele opatrenia	Cieľom je zabezpečenie realizácie stanovených opatrení a aktivít stratégie a následný rozvoj vidieckeho prostredia prostredníctvom implementovaných aktivít.					
Zdôvodnenie výberu	Nevyhnutné pre realizáciu stratégie					
Rozsah a oprávnené činnosti	personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové, osobné, poistenie) vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS finančné náklady (napr. bankové poplatky) náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS)					
Oprávnení prijímatelia	Miestna akčná skupina					
Intenzita pomoci	95 %					
Oprávnené výdavky*	personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové, osobné, poistenie) - vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD - náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS - finančné náklady (napr. bankové poplatky) - náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS)					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Max. 178 534,- EUR					
Finančný plán	Región ²⁰	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	187 930,53	178 534,00	0,00	9 396,53	0,00
	VR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Spolu	187 930,53	178 534,00	0,00	9 396,53	0,00

²⁰ Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií*	Výberové kritériá: Definované v Systéme riadenia EŠIF Hodnotiace kritéria: Definované v Systéme riadenia EŠIF Vlastné: v samostatnej prílohe				
Povinné prílohy stanovené MAS ²¹	Podľa výzvy				
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
	5.1.1	Počet podporených MAS	počet	0,00	1
	5.1.1	Celkové investície (verejné+súkromné)	€	0,00	187 930,53
Indikatívny harmonogram výziev	Podľa vyhlásenia výzvy				

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 43K Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Podpora na prevádzkové náklady a oživenie (animácie MAS)
Priradenie kódu opatrenia	19.4
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP	6B
Ciele opatrenia	Zabezpečenie animačných nákladov v súvislosti s animáciou územia, ktorá bude nevyhnutná na zabezpečenie efektívnej, hospodárnej a účelne využitej stratégie CLLD.
Zdôvodnenie výberu	Nevyhnutné pre realizáciu stratégie
Rozsah a oprávnené činnosti	propagácia a informovanie o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD; výmena informácií medzi miestnymi aktérmi - semináre, konferencie, workshopy pre členov MAS, ďalších aktérov ako aj, zamerané na ich rozširovanie vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác; vzdelávanie potenciálnych prijímateľov zamerané na rozširovanie vedomostí a zručností pri príprave projektov.
Oprávnení prijímatelia	Miestna akčná skupina
Intenzita pomoci	100 %
Oprávnené výdavky*	financovanie animačných nákladov MAS v súvislosti s oživovaním stratégie CLLD: a. propagácia a informovanie o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD; b. výmena informácií medzi miestnymi aktérmi - semináre, konferencie, workshopy pre členov MAS, ďalších aktérov ako aj, zamerané na ich

²¹ MAS stanoví povinné prílohy nad rámec povinných príloh, ktoré stanoví PPA v zmysle kapitoly 9.5.1, ods. 6 Systému riadenia CLLD

	rozširovanie vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác; c. vzdelávanie potenciálnych prijímateľov zamerané na rozširovanie vedomostí a zručností pri príprave projektov.					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Max. 50 000,- EUR					
Finančný plán	Región ²²	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	50 000,00	37 500,00	12 500,00	0,00	0,00
	VR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Spolu	50 000,00	37 500,00	12 500,00	0,00	0,00
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií*	Výberové kritériá: Definované v Príručke č. 2 pre žiadateľa o poskytnutie NFP PRV 2014-2020 Hodnotiace kritéria: Definované v Príručke č. 2 pre žiadateľa o poskytnutie NFP PRV 2014-2020 Vlastné: žiadne					
Povinné prílohy stanovené MAS ²³	Podľa výzvy					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	
	19.4/M19	Počet obyvateľov, ktorých pokrývajú miestne akčné skupinyprojektov	počet	0,00	10 036	
	19.4/M19	Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora na podpora pri prevádzkových nákladoch a oživení (19.4)	eur	0,00	55 000,00	
Indikatívny harmonogram výziev						

Zdroj: vlastné spracovanie

Časť B.) Akčný plán pre dodatočnú alokáciu

Tabuľka 44 Opatrenia PRV – akčný plán pre dodatočnú výkonnostnú alokáciu

Názov opatrenia	7.2 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	Sekundárna fokusová oblasť predominantná: 6B Sekundárna fokusová oblasť doplnková: 6A

²² Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

²³ MAS stanoví povinné prílohy nad rámec povinných príloh, ktoré stanoví PPA v zmysle kapitoly 9.5.1, ods. 6 Systému riadenia CLLD

Rozsah a oprávnené činnosti	výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia, vrátane výdavkov na začlenenie prvkov zelenej infraštruktúry – náklady na následné "ozelenenie" objektov a ich začlenenie do zelenej infraštruktúry obce;					
Finančný plán	Región ²⁴	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	450 000,00	337 500,00	112 500,00	0,00	0,00
	VR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Spolu	450 000,00	337 500,00	112 500,00	0,00	0,00
Názov opatrenia	4.1 Podpora na investície do poľnohospodárskych podnikov					
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6B					
Rozsah a oprávnené činnosti	investície do hmotného majetku, ktoré zvyšujú celkovú výkonnosť a udržateľnosť poľnohospodárskeho podniku					
Finančný plán	Región ²⁵	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	330 000,00	123750,00	41250,00	165000,00	0,00
	VR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Spolu	330 000,00	123750,00	41250,00	165000,00	0,00
Názov opatrenia	19.4 Podpora na prevádzkové náklady a oživenie (animácie MAS)					
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6B					
Rozsah a oprávnené činnosti	propagácia a informovanie o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD; výmena informácií medzi miestnymi aktérmi - semináre, konferencie, workshopy pre členov MAS, ďalších aktérov ako aj, zamerané na ich rozširovanie vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác; vzdelávanie potenciálnych prijímateľov zamerané na rozširovanie vedomostí a zručností pri príprave projektov.					
Finančný plán	Región ²⁶	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	50000,00	37500,00	12500,00	0,00	0,00
	VR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Spolu	50000,00	37500,00	12500,00	0,00	0,00

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 45 Opatrenia IROP – akčný plán pre dodatočnú alokáciu

Názov opatrenia	5.1.1.a)b) Podpora existujúcich podnikov a podpora rozvoja nových podnikov prostredníctvom zavádzania inovatívnych technológií					
Priradenie k ŠC IROP	Špecifický cieľ 5.1.1: zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií (zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev)					
Rozsah a oprávnené činnosti	obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie a/alebo s poskytovaním nových služieb					
Finančný plán	Región ²⁷	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	742272,73	411000,00	00,00	336272,73	0,00

²⁴ Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

²⁵ Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

²⁶ Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

²⁷ Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

	VR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Spolu	742272,73	411000,00	00,00	336272,73	0,00
Názov opatrenia	5.1 - Závazné investície v rámci stratégií miestneho rozvoja vedeného komunitou					
Priradenie ŠC IROP	Špecifický cieľ č. 5.1.1: Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií (financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riešením uskutočňovania stratégie CLLD)					
Rozsah a oprávnené činnosti	personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové, osobné, poistenie) - vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD - náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS - finančné náklady (napr. bankové poplatky) - náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS)					
Finančný plán	Región ²⁸	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	163368,00	155200,00	0,00	8168,42	0,00
	VR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Spolu	163368,00	155200,00	0,00	8168,42	0,00

Zdroj: vlastné spracovanie

Monitorovanie a hodnotenie stratégie CLLD

5.1.3 Opis monitorovania a hodnotenia stratégie CLLD

V stratégii bude stanovený minimálne nasledovný rozsah monitorovacích a hodnotiacich opatrení:

- spôsob podávania pravidelných správ orgánom MAS a riadiacim orgánom pre PRV a IROP,
- míľniky implementácie stratégie, na základe ktorých je možné posúdiť napĺňanie jej cieľov,
- súbor merateľných ukazovateľov, zdôvodnenie nastavenia cieľovej hodnoty ukazovateľov, spôsoby ich výpočtu,
- spôsob každoročného vykazovania hodnôt merateľných ukazovateľov
- postupy samohodnotenia orgánov MAS a činnosti MAS,
- periodicitu a spôsob hodnotenia.

Pre výkonný výbor, výberovú komisiu, ako aj pre monitorovací výbor budú dôležité aj nasledovné otázky samohodnotenia:

²⁸ Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

Tabuľka 46 Otázky samohodnotenia MAS

Orgán	Otázky samohodnotenia	Odpoveď (áno / nie)
Výkonný orgán	Výkonný orgán sa schádzal minimálne dvakrát ročne	
	Výkonný orgán bol stále uznášaniaschopný	
	Boli dodržané všetky termíny týkajúce sa činnosti orgánu	
	Boli pripravené všetky materiály na rokovania najvyššieho orgánu	
	Boli pripravené všetky dokumenty týkajúce sa činnosti MAS (napr. štatúty, pracovný a organizačný poriadok, atď.)	
	Spolupráca s ostatnými orgánmi MAS vrátane najvyššieho orgánu funguje plynule	
Výberová komisia	Komisia zasadala pravidelne, na základe projektových výziev	
	Komisia bola stále uznášaniaschopná	
	Zástupcovia RO, PPA a NSRV nemali výhrady proti činnosti výberovej komisie	
	Výberová komisia spolupracuje s manažérom MAS a výkonným orgánom plynule	
	Boli dodržané všetky termíny týkajúce sa činnosti výberovej komisie	
	Boli pripravené všetky materiály týkajúce sa činnosti výberovej komisie	
Monitorovací výbor	Monitorovací výbor zasadal pravidelne podľa potreby, avšak minimálne raz ročne	
	Monitorovací výbor bol uznášaniaschopný stále	
	Zástupcovia RO, PPA a NSRV nemali výhrady proti činnosti výboru	
	Monitorovací výbor spolupracuje s manažérom MAS, výkonným orgánom a vonkajším nezávislým hodnotiteľom plynule	
	Boli dodržané všetky termíny týkajúce sa činnosti výboru	
	Boli pripravené všetky materiály týkajúce sa činnosti výboru	

Všetky hore uvedené otázky budú prerokované na začiatku každého roku. Kontrolu samohodnotenia hore uvedených orgánov vykoná kontrolný orgán MAS. V prípade odpovedi „nie“ príslušný orgán prerokuje danú oblasť a na základe toho vykoná potrebné opatrenia na odstránenie problému.

Súbor merateľných ukazovateľov procesu implementácie stratégie

V rámci procesu implementácie stratégie budú sledované nasledovné ukazovatele:

Tabuľka 47 Monitorovacie ukazovatele procesu implementácie stratégie

Monitorovacie ukazovatele procesu implementácie stratégie	Cieľová hodnota v roku 2023
Vytvorenie Výkonného výboru	Áno
Vytvorenie Monitorovacieho výboru	Áno
Počet stretnutí Výkonného orgánu	16
Počet stretnutí Monitorovacieho výboru	16
Počet správ o implementácii stratégie	7
Počet informačných aktivít a realizácii programu	14
Úroveň a početnosť zberu informácií v teréne	úroveň ukazovateľov 1x / rok

Tabuľka 48 Základné monitorovacie ukazovatele plnenia stratégie

Základné monitorovacie ukazovatele plnenia stratégie	Cieľová hodnota v roku 2023
Počet zrealizovaných projektov	42
Objem zrealizovaných projektov	2 430 560,37
Objem získaných prostriedkov z externých zdrojov	1 878 600
Objem aktivizovaných vnútorných zdrojov	551 960,37
Miera zapojenia občanov a subjektov do aktivít stratégie	60%
Miera zvýšenia kvality a pripravenosti ľudských kapacít v území	40%
Miera zviditeľnenia sa územia v SR, EÚ	80%

Základom samohodnotenia implementácie stratégie je pravidelné (minimálne raz za rok) číselné vyhodnocovanie vyššie uvedených ukazovateľov monitorovania a hodnotenia (výstup - úroveň opatrení a výsledok - úroveň špecifického cieľa) za súčasného sledovania celkového vývoja územia v kontexte. Tieto ukazovatele budú sledované monitorovacím výborom a budú každoročne vyhodnocované v rámci monitorovacej správy.

Ukazovatele dopadu (úroveň strategického cieľa) sa vyhodnocujú na konci programového obdobia (rok 2020) a implementácie stratégie (rok 2023) v záverečnej správe a ex-post hodnotení. V súčinnosti s PPA ďalej MAS vyhodnocuje indikátory povinne stanovené v PRV a IROP, tak ako sú uvedené v kapitole 5.3.2.

- Periodicita a spôsob hodnotenia

MAS si v rámci periodicity hodnotenia stratégie stanovuje nasledujúce termíny a zodpovedné osoby, resp. orgány:

- **predkladanie údajov** – priebežne, po ukončení realizácie projektu – všetci prijímatelia NFP z územia MAS, ktorí realizujú projekty prostredníctvom MAS,
- **zber údajov** – priebežne – kancelária MAS,
- **spracovanie údajov** – priebežne, každoročne po ukončení kalendárneho roka (najneskôr do 19. 2. nasledujúceho kalendárneho roka) – manažér MAS a členovia Monitorovacieho výboru,
- **vypracovanie súboru merateľných ukazovateľov** - každoročne po ukončení kalendárneho roka (najneskôr do 19. 2. nasledujúceho kalendárneho roka) - manažér MAS a členovia Monitorovacieho výboru,
- predkladanie spracovaných údajov a súboru merateľných ukazovateľov Výkonnému orgánu na schválenie - každoročne po ukončení kalendárneho roka (najneskôr do 19. 2. nasledujúceho kalendárneho roka) - manažér MAS a členovia Monitorovacieho výboru,
- zasielanie súboru merateľných ukazovateľov a **Správy o implementácii stratégie CLLD** spolu s výročnou správou Riadiacim orgánom pre PRV a IROP – bezodkladne po schválení Výkonným orgánom – manažér MAS, najneskôr do 31.3. nasledujúceho roka.
- Strednodobé hodnotenie – v polovici implementácie stratégie CLLD (najneskôr k 30.6.2020) s cieľom posúdiť výstupy a výsledky intervencie – nezávislý hodnotiteľ. Hodnotenie predloží MAS spolu so „Správou o implementácii stratégie CLLD.“

- Záverečné hodnotenie (ex-post) na základe vyhodnotenia monitorovacích ukazovateľov s ohľadom na ich prínos pre naplnenie cieľov stratégie CLLD a prínos pre územie MAS- nezávislý hodnotiteľ.

V rámci identifikácie možných rizík implementácie stratégie je potrebné brať do úvahy možnosť neúplného poskytovania potrebných údajov kancelárii MAS či už z dôvodu nedostatočnej spolupráce zo strany konečných prijímateľov NFP alebo oneskoreným predkladaním. Najväčším rizikom je však nenapĺňanie stanovených ukazovateľov, čo je potrebné eliminovať priebežným hodnotením a prijímaním potrebných opatrení, ktoré by viedli k náprave stavu a priebežnému napĺňaniu ukazovateľov. Úlohu sledovania a vyhodnocovania možných rizík bude vykonávať manažér MAS v spolupráci s Monitorovacím výborom jednak priebežne a tiež aj pri každoročnom hodnotení.

Tabuľka 49 Identifikácia rizík implementácie stratégie a ich eliminácia

Personálne hľadisko	
Názov rizika	Eliminácia
Neznalosť problematiky s riadením a implementáciou stratégie CLLD	Dôsledný výber pracovníkov do kancelárie MAS Dôraz na dlhodobé pracovné skúsenosti v oblasti fondov EÚ min. 7 rokov praxe
Nedostatočné personálne kapacity pri implementácii stratégie CLLD	Výpomoc od pracovníkov obcí s dlhodobými skúsenosťami v oblasti implementácie z fondov EÚ Zapojenie externých konzultantov a pracovníkov
Neplnenie povinností člena v jednotlivých orgánoch MAS	Kontrola plnenia povinností jednotlivých členov v orgánoch MAS Výmena člena
Procesné hľadisko	
Časová náročnosť administratívy spojenej s implementáciou stratégie CLLD	Dôsledne vypracovaný harmonogram plánovaných výziev
Možný odchod člena MAS	Prijatie nových členov
Finančné hľadisko	
Identifikácia neoprávnených výdavkov zo strany RO/PPA	Dôsledný výber pracovníkov zodpovedných za finančné riadenie MAS pri implementácii stratégie CLLD
Vysoké počiatočné prevádzkové náklady	Zvýšenie členského príspevku Nábor nových členov MAS Získanie preklenovacieho úveru (kontokorent)
Nezískanie dodatočnej alokácie pre MAS	Dôsledná kontrolná činnosť Kontrolného orgánu

5.1.4 Monitorovacie ukazovatele

Implementácia opatrení pre rozvoj vidieka nekončí zmapovaním jeho potenciálu, vyhodnotením jeho slabých, silných stránok, príležitostí a ohrození, identifikáciou kľúčových problémov, stanovením vízie, strategických priorít, strategického cieľa, špecifických cieľov a opatrení pretavených do akčného plánu formou prijatých aktivít, naopak, dôležitou etapou implementácie Stratégie CLLD TRI DOLINY je priebežný monitoring procesu, kontrola a analýza jej reálnosti a udržateľnosti naštartovaných aktivít, a to v častiach:

- aktualizácie Stratégie CLLD
- priebeh implementácie procesu na úrovni riadiacich kapacít a manažmentu /MAS/
- priebeh implementácie procesu na úrovni prijímateľov pomoci a analýzy dosiahnutých cieľov (koneční prijímatelia).

Tento proces bude zabezpečovaný monitoringom a systémom hodnotiacich kritérií, ktoré si MAS TRI DOLINY prijíma s plánovaným dosiahnutím do roku 2023.

Priebežné hodnotenie povinných a doplnkových monitorovacích ukazovateľov bude vykonávané na základe monitorovacích správ, ktoré budú predkladané v troch rovinách:

- povinné ukazovatele v súvislosti s IROP a PRV – úroveň programu
- povinné ukazovatele v súvislosti s IROP a PRV – úroveň špecifických cieľov IROP a fokusových oblastí PRV
- vlastné ukazovatele (dodatočné ukazovatele)

Tabuľka 50 Povinné ukazovatele na úrovni programu PRV SR 2014 - 2020

Názov cieľového ukazovateľa	Cieľová hodnota v roku 2023
Čistý počet obyvateľov, ktorý má prospech zo zlepšenia služieb	10 036
Počet obyvateľov podporenej MAS	10 036
Pracovné miesta vytvorené v podporovaných projektoch (LEADER/PRV) (oblasť zamerania 6B)	13

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 51 Celkové verejné výdavky PRV SR 2014 - 2020

Názov ukazovateľa výstupu	Cieľová hodnota v roku 2023
Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora na vykonávanie operácií v rámci stratégie CLLD (len časť z PRV)	684 670,00
Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora pri prevádzkových nákladoch a oživení – (len časť z PRV)	50 000,00

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 52Povinné ukazovatele na úrovni IROP 2014 - 2020

Názov ukazovateľa výstupu	Merná jednotka	Cieľová hodnota v roku 2023
Počet podporených podnikov	Podnik	6
Zamestnanosť v podporených podnikoch	FTE	6
Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre firmu nové	Podnik	1
Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre trh nové	Podnik	1
Počet nových služieb a prvkov verejnej infraštruktúry	počet	7

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 53Merateľné ukazovatele na úrovni fokusových oblastí PRV

Fokusová oblasť 3A:Zvýšenie konkurencieschopnosti prvovýrobcov prostredníctvom ich lepšej integrácie do poľnohospodársko-potravinového reťazca pomocou systémov kvality, pridávania hodnoty poľnohospodárskym produktom, propagácie na miestnych trhoch a v krátkych dodávateľských reťazcoch, skupín výrobcov a medziodvetvových organizácií							
Názov cieľového ukazovateľa						Cieľová hodnota v roku 2023	
počet podporených poľnohospodárskych podnikov/prijemcov (oblasť zamerania 3A)						3	
Opatrenie	Ukazovateľ výstupu (2014 – 2020)	Merná jednotka	Východisková hodnota	Východisko-vý rok	Cieľová hodnota	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
M04	Počet podporených činností/operácií (4.1. a 4.2.)	počet	0	2017	3	MAS	ročne
M04	Celkové investície (verejné + súkromné)(4.1. a 4.2.)	EUR	0	2017	330 000,00	MAS	ročne
M04	Celkové verejné výdavky (4.1. a 4.2.)	EUR	0	2017	165 000,00	MAS	ročne
Vlastné	Počet vytvorených pracovných miest	počet	0	2017	3	MAS	ročne
Fokusová oblasť 6B: Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach							

Názov cieľového ukazovateľa						Cieľová hodnota v roku 2023	
Počet obyvateľov obce/obcí ktorí budú mať prospech z realizovaného projektu						8 000	
Vidiecke obyvateľstvo, na ktoré sa vzťahujú stratégie miestneho rozvoja (oblasť zamerania 6B)						10 036	
T23: pracovné miesta vytvorené v podporovaných projektoch (Leader) (oblasť zamerania 6B)						13	
Opatrenie	Ukazovateľ výstupu (2014 – 2020)	Merná jednotka	Východisková hodnota	Východisko-vý rok	Cieľová hodnota	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
M07	Počet podporených činností/operácií (7.2.)	počet	0	2017	13	MAS	ročne
M07	Počet podporených činností/operácií (7.4.)	počet	0	2017	8	MAS	ročne
M07	Počet podporených činností/operácií (7.5.)	počet	0	2017	3	MAS	ročne
M07	Počet obyvateľov obce/obcí ktorí budú mať prospech z realizovaného projektu (7.1.; 7.2.; 7.4.; 7.5.)	počet	0	2017	8 000	MAS	ročne
M07	Celkové verejné výdavky (v EUR)- 7.1, 7.2, 7.4,7.5	EUR	0	2017	339 670	MAS	ročne
M19	Počet vybraných MAS	počet	0	2017	1	MAS	ročne
M19	Počet obyvateľov, ktorých pokrývajú miestne akčné skupiny	počet	0	2017	10 036	MAS	ročne
M19	Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora na vykonávanie operácií v rámci stratégie MRVK (19.2)	EUR	0	2017	0	MAS	ročne
M19	Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora pri prevádzkových nákladoch a oživení (19.4)	EUR	0	2017	50 000	MAS	ročne
Fokusová oblasť 2C+: Zlepšenie hospodárskeho výkonu lesného hospodárstva							

Opatrenie	Ukazovateľ výstupu (2014 – 2020)	Merná jednotka	Východisková hodnota	Východisko-vý rok	Cieľová hodnota	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
M04	Počet podporených činností/operácií (4.3)	počet	0	2017	3	MAS	ročne
M04	Celkové investície (verejné + súkromné)(4.3)	eur	0	2017	225 000	MAS	ročne
M04	Celkové verejné výdavky (4.3)	eur	0	2017	180 000	MAS	ročne
Vlastné	Počet vytvorených pracovných miest	počet	0	2017	3	MAS	ročne

Tabuľka 54 Povinné ukazovatele v súvislosti s IROP na úrovni špecifických cieľov IROP

Špecifický cieľ/ID	Aktivita	Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota v roku 2023	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
5.1.1	Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégie CLLD	Počet podporených MAS	počet	0	2017	1	MAS	ročne
	Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev	Nárast zamestnanosti v podporovaných podnikoch	FTE	0	2017	6	MAS	ročne
		Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre firmu nové	počet	0	2017	1	MAS	ročne
		Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre trh nové	počet	0	2017	1	MAS	ročne
		Počet podnikov, ktorým sa poskytuje podpora	počet	0	2017	6	MAS	ročne
5.1.2	Všetky aktivity	Počet nových služieb a prvkov verejnej infraštruktúry	počet	0	2017	7	MAS	ročne
	Vlastné	Počet vytvorených pracovných miest	počet	0	2017	1	MAS	ročne

Tabuľka 55 Vlastné ukazovatele MAS

Názov cieľového ukazovateľa	Cieľová hodnota v roku 2023
celkový počet vytvorených pracovných miest v rámci stratégie CLLD	13
pracovné miesta vytvorené v podporovaných projektoch - IROP	7
počet propagačných/ informačných aktivít MAS a realizácii programu	14
počet vyhlásených výziev - celkom v stratégii CLLD	16
počet podporených žiadateľov (projektov) – celkom v stratégii CLLD	43
počet inovatívnych projektov – celkom v stratégii CLLD	2

Hodnotiaci rámec (plán, druhy a postupy hodnotenia, spôsob zapracovania výsledkov hodnotenia)

Hlavným strategickým cieľom je: „Zvýšiť atraktivitu a konkurencieschopnosť územia MAS Tri doliny využitím prírodného, kultúrneho a ľudského potenciálu za účelom stabilizácie a postupného rastu obyvateľstva vo vidieckych obciach s dôrazom na trvalo udržateľný rozvoj.“

Naplnenie tohto cieľa je podmienené splnením jeho špecifických cieľov pomocou prijatých opatrení a realizáciou aktivít. Stanovená Stratégia CLLD TRI DOLINY na roky 2017 – 2023 ako objektívny a reálny strategický dokument územia stanovil jasne 3 strategické priority, 3 špecifické ciele a opatrenia s jednotlivými aktivitami.

Dynamika života celej spoločnosti, regiónu a územia avšak prináša nové vplyvy a mení územie v mnohých parametroch. Práve to je jeden z dôvodov prečo je nevyhnutné pravidelne vyhodnocovať priebeh implementácie, zmeny v území, ktoré majú alebo mohli by mať vplyv na úspešnú a hlavne efektívnu realizáciu jednotlivých projektov.

V rámci hodnotiaceho rámca Plánu monitoringu MAS boli definované dodatočné a povinné monitorovacie ukazovatele, ktorých monitoring a pravidelné vyhodnocovanie je veľmi dôležitá súčasť Plánu monitoringu MAS pre implementáciu (viď vyššie uvedené tabuľky).

Štruktúra monitorovacích ukazovateľov vyjadruje rôzne faktory hodnotenia:

podľa frekvencie hodnotenia krátkodobé a dlhodobé, krátkodobé ukazovatele sú vyhodnocované ročne a dlhodobé po ukončení procesu implementácie

podľa ovplyvniteľnosti na objektívne a subjektívne (objektívne – proces nie je možné ovplyvniť a subjektívne – je prejavom aktivity beneficiary)

podľa zdroja informácie na oficiálne a dobrovoľné (oficiálne zo zdrojov štátnych a verejných inštitúcií a dobrovoľné z plánovanej evidencie v Kancelárii MAS počas realizácie projektu)

Monitorovacie ukazovatele za opatrenia bude povinný predkladať PPA konečný prijímateľ – predkladateľ projektu, ktorý má uzatvorenú Zmluvu o poskytnutí NFP formou monitorovacej správy, a to v origináli súčasne s poslednou ŽoP doporučené poštou alebo v podateľni Ústredia PPA v Bratislave. V monitorovacej správe je potrebné uviesť hodnoty sledovaných ukazovateľov, priebeh realizácie projektu, problémy pri realizácii projektu, odporúčania pre PPA a ďalšie náležitosti podľa požiadaviek uvedených v záväznej osnove monitorovacej správy, ktorá bude vypracovaná pre každé opatrenie a zverejnená na príslušných internetových stránkach. Konečný prijímateľ – predkladateľ projektu použije formulár monitorovacej správy v závislosti od toho, ktoré opatrenie daného opatrenia realizuje. V prípade, že konečný prijímateľ nepredloží PPA monitorovaciu správu alebo ju predloží nekompletnú, bude mu pozastavené vyplatenie ŽoP až do doby doručenia kompletnej monitorovacej správy, resp. jej časti. Ak PPA zistí, že predložená monitorovacia správa nie je kompletná, vyzve konečného prijímateľa, aby v stanovenej lehote odstránil identifikované nedostatky.

Zároveň je povinný konečný prijímateľ – predkladateľ projektu v tom istom termíne predložiť kópiu monitorovacej správy projektu aj MAS, a to poštou na adresu sídla kancelárie MAS alebo osobne. Pri osobnom doručení monitorovacej správy do kancelárie MAS mu bude vydané písomné potvrdenie o prijatí. Povinnou prílohou monitorovacej správy projektu, ktorá bude doručená MAS, je aj vyhodnotenie povinných a doplnkových monitorovacích ukazovateľov, ktoré sú pre každé opatrenie súčasťou tohto monitorovacieho a hodnotiaceho rámca. V prípade, že konečný prijímateľ – predkladateľ projektu nesplní povinnosť predložiť kópiu monitorovacej správy spolu s vyhodnotením povinných a doplnkových monitorovacích ukazovateľov MAS, bude výzvou na predloženie resp., doplnenie upozornený na túto povinnosť spolu s určením termínu na predloženie, resp. doplnenie monitorovacej správy.

Hodnotenie výsledkov bude realizované **monitorovacím výborom MAS**, ktorého úlohou je porovnávať dosiahnuté hodnoty ukazovateľov s plánovanými, analyzovať ich a riadiacemu orgánu predložiť hodnotiacu správu. Tento proces sa bude realizovať v závislosti od druhu ukazovateľa min. 1 x ročne. **Inovatívnu súčasťou hodnotiaceho procesu** bude aj priebežné nezávislé monitorovanie plnenia ukazovateľov na základe jednaní s beneficiarom, formou organizovania rôznych informačných akcií s prijímateľmi pomoci a prípadnými účastníkmi aktivít s cieľom eliminovať možné problémy, upozorniť na ich možnosť vzniku.

V konečnom dôsledku budú výsledky hodnotenia plnenia ukazovateľov podkladom pre potvrdenie správnosti nastavenia Stratégie a jej následnej implementácie, resp. v prípade potreby túto aktualizovať na príslušné podmienky /podľa pokynov najskôr za 2 roky/.

Zber vstupných údajov v rámci stanovených povinných a doplnkových ukazovateľov monitorovania a hodnotenia je podľa vyššie popísaného postupu. Následne Kancelária MAS vypracuje monitorovacie správy na základe zozbieraných údajov a predloží ich výkonnému výboru. Výkonný výbor predložené monitorovacie správy prerokuje, vydá ku nim stanovisko a predloží ich spolu s uvedeným odporúčaním monitorovaciemu výboru. Ten monitorovacie správy prerokuje a zhodnotí plnenie cieľov stratégie na svojich zasadnutiach minimálne raz ročne. Monitorovací výbor predloženú správu buď schváli, a vtedy sa pokračuje v stanovenej línii implementácie programu, alebo v prípade odklonu smerovania stratégie k plneniu jej cieľov, monitorovací výbor navrhne

opatrenia a tie predloží výkonnému výboru a zhromaždeniu členov na prerokovanie a schválenie.

Tabuľka 56 Plán monitoringu realizácie Stratégie CLLD TRI DOLINY

Typ monitoringu	Dôvod vykonania/periodicita
Monitorovanie realizácie Stratégie	Min. 1 x ročne
Ad hoc mimoriadne monitorovanie	pri viditeľnom odklone od stanovených cieľov
Ad hoc monitorovanie celej stratégie alebo jej časti	na základe rozhodnutia valného zhromaždenia

Zdroj: vlastné spracovanie

Hodnotenie Stratégie CLLD TRI DOLINY sa uskutoční v troch základných časových horizontoch: v strednodobom horizonte t.j. v roku 2020, na konci programovacieho obdobia (rok 2023) a nakoniec v roku 2025 po ukončení implementácie stratégie.

Predmetom hodnotenia v strednodobom časovom horizonte je hodnotenie výsledkov na úrovni špecifických cieľov integrovanej stratégie. Čo sa týka záverečného hodnotenia, to bude zamerané na hodnotenie dopadov na úrovni strategického cieľa.

Podkladom pre strednodobé hodnotenie, ďalej pre hodnotenie programovacieho obdobia a hodnotenia implementácie stratégie sú práve monitorovacie správy, ktoré slúžia ako podklad pre vykonanie hodnotenia nezávislým hodnotiteľom. Ten na základe požiadavky výkonného výboru vypracuje súhrnnú hodnotiacu správu a predloží ju výkonnému výboru na prerokovanie a monitorovaciemu výboru na schválenie, respektíve neschválenie. V prípade strednodobého hodnotenia správa nezávislého hodnotiteľa slúži monitorovaciemu výboru na sledovanie plnenia cieľov stratégie a návrhy na zmeny v prípade zistenia odklonu od cieľov Stratégie CLLD TRI DOLINY.

Práve hodnotiacia záverečná správa nezávislého hodnotiteľa (po ukončení implementácie stratégie) v sebe zahŕňa zhodnotenie efektívnosti intervencie vynaložených finančných prostriedkov, účinnosti vybraných opatrení a činností; a viac či menej vplyv pozitívnych/negatívnych dopadov na trvaloudržateľnosť územia.

Taktiež po ukončení realizácie stratégie a jej vyhodnotení môže súhrnná hodnotiacia správa nezávislého hodnotiteľa slúžiť ako jedno zo základných východísk pri zostavovaní novej integrovanej stratégie územia, s cieľom čo najlepšie reflektovať na situáciu v území pri zohľadnení uskutočnených zmien a dopadov.

Tabuľka 57 Plán hodnotenia realizácie stratégie

Typ monitoringu	Dôvod vykonania/periodicita
Hodnotenie na úrovni špecifických cieľov	zamerané na hodnotenie dopadov na úrovni strategického cieľa /v roku 2020
Na konci programového obdobia	zamerané na hodnotenie dopadov na úrovni strategického cieľa /v roku 2023

Po ukončení implementácie stratégie CLLD TRI DOLINY	Zamerané na efektívnosť, účelnosť a hospodárnosť vynaložených finančných prostriedkov/ v roku 2025
Ad hoc hodnotenie	Pri pochybnostiach o efektívnej implementácii Stratégie na základe rozhodnutia valného zhromaždenia/na požiadanie

Zdroj: vlastné spracovanie

Plnenie monitorovacích ukazovateľov MAS sú hodnotené PPA na základe hodnotenia plnenia týchto ukazovateľov zo Správy o činnosti MAS, pričom dosiahnuté hodnoty týchto ukazovateľov bude MAS čerpať z monitorovacích správ projektov od jednotlivých konečných prijímateľov, ktoré budú implementované prostredníctvom jej stratégie. Kumulatívne dosiahnuté hodnoty MAS uvedie v Správe o činnosti MAS, ktorú vypracováva MAS raz ročne. Odboru monitoringu PPA budú monitorovacie správy doručované vždy do 31.3. nasledujúceho kalendárneho roka za predchádzajúci kalendárny rok v písomnej forme a elektronicky na CD poštou na adresu Odboru monitoringu PPA, Dobrovičova č. 12, 815 26 Bratislava alebo osobne do podateľne Ústredia PPA v Bratislave. Obsah monitorovacej správy bude v súlade so záväznou osnovou monitorovacej správy zverejnenou na internetovej stránke. Súčasťou Správy o činnosti MAS bude aj vyhodnotenie stanovených indikátorov uvedených v stratégii MAS. V prípade potreby doplniť správy podľa požiadaviek PPA alebo RO bude potrebná informácia uvedeným inštitúciám doručená v zmysle výzvy na doplnenie.

Postupy sebahodnotenia jednotlivých orgánov MAS

Stanovy a Organizačný poriadok MAS zahŕňa proces sebahodnotenia jednotlivých orgánov MAS. Systém pravidelnej kontroly činnosti riadiacich orgánov (výkonného výboru a výberovej komisie a Monitorovacieho výboru) zabezpečuje formou predkladania správ o činnosti valnému zhromaždeniu. Valnému zhromaždeniu sa predkladajú včasné informácie o plnení prijatých úloh, definujú sa problémy, trendy a predkladajú návrhy na ich odstránenie. Organizačná štruktúra presne vyjadruje hierarchiu rozhodovacích procesov pri implementácii Stratégie CLLD TRI DOLINY a riadení MAS.

Významná úloha sledovania a hodnotenia procesu implementácie je daná aj tým, že priamu zodpovednosť za priebeh a výsledky implementácie má výkonný výbor a jeho predseda resp. podpredseda. Dôležitú úlohu má aj Kancelária MAS, ktorá každodennou činnosťou zabezpečuje zber monitorovacích správ a taktiež nesie zodpovednosť za proces implementácie stanovenej stratégie.

Sebahodnotenie MAS v sebe zahŕňa dve oblasti a to priebeh implementácie stratégie a činnosť MAS a fungovanie vlastného inštitucionálneho zázemia.

Základom sebahodnotenia implementácie stratégie je neustále (minimálne raz za pol roka) číselné vyhodnocovanie vyššie uvedených indikátorov monitorovania (výstup) a minimálne raz za rok indikátorov hodnotenia (výsledok a dopad) za súčasného sledovania celkového vývoja územia v kontexte. Ukazovatele dopadu sa vyhodnocujú na konci programového obdobia a implementácie stratégie. V súčinnosti s PPA ďalej MAS vyhodnocuje indikátory povinne stanovené v PRV SR a IROP.

Okrem implementácie stratégie si valné zhromaždenie môže pravidelne vyhodnocovať inštitucionálne kapacity a zabezpečenie implementácie stratégie, a to konkrétne v nasledovných činnostiach:

- Funkčnosť existujúcej organizačnej štruktúry MAS
- Funkčnosť manažmentu MAS – dostatok či nedostatok ľudských kapacít
- Počet sťažností žiadateľov o NFP na Kanceláriu MAS o neposkytovaní presných a včasných informácií
- Flexibilitu, účinnosť a oprávnenosť rozhodovacích postupov o stratégii a projektoch
- Schopnosť MAS zabezpečiť implementáciu stratégie a projektov – počet vyhlásených a uskutočnených výziev,
- Schopnosť MAS zabezpečiť monitoring a hodnotenie projektov – počet podaných správ, počet chybovosti a potrebných doplnení na základe výzvy RO/PPA

Pre sebahodnotenie si predsedníctvo zostaví tabuľky sebahodnotenia, ktoré zohľadnia vyššie uvedené kritériá a bodovací systém v prvom roku prevádzky MAS, konkrétne do 6 mesiacov od uskutočnenia prvej výzvy.

6 Finančný rámec

Financovanie stratégie CLLD

Uvedie sa celkový rozpočet na stratégiu v zmysle maximálnych limitov uvedených v systéme riadenia CLLD (LEADER a komunitný rozvoj) pre programové obdobie 2014-2020 a vo výzve. Prípadné vlastné a iné zdroje sa odčlenia a uvedú sa samostatne.

- Zdroje z PRV a IROP – vzorec pre MAS, z toho
 - o financovanie operácií v rámci stratégie CLLD
 - o financovanie chodu MAS a animácií
- Vlastné a iné zdroje
- Celkové zdroje

Vyplnia sa nasledovné tabuľky:

Tabuľka 58 Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP

	SPOLU EUR
Celkové zdroje z PRV (EPFRV) a IROP (EFRR) (maximálny limit podľa vzorca pre MAS v súlade s kapitolou 6.4 Systému riadenia CLLD), z toho:	1 371 204 €
Operácie v rámci implementácie stratégie CLLD	1 142 670,00
Chod MAS a animácie	228 534 €

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 59 Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP rozdelené podľa fondov

	Fond	Typ regiónu	Spolu v EUR
Celkové zdroje z PRV (EPFRV) a IROP (EFRR) (maximálny limit podľa vzorca pre MAS v súlade s kapitolou 6.4 Systému riadenia CLLD), z toho:	PRV/ IROP	MR	734 670,00 / 636 534,00
		VR	-
Operácie v rámci implementácie stratégie CLLD	PRV/ IROP	MR	684 670,00 / 458 000,00
		VR	-
Chod MAS	IROP	MR	178 534 €
		VR	-
Animácie	PRV	MR	50 000 €
		VR	-

Zdroj: vlastné spracovanie

Pozn.: Financovanie chodu MAS vrátane animácií musí byť v súlade s kapitolou 6.2 Systému riadenia CLLD.

Tabuľka 60 Rozdelenie zdrojov na jednotlivé typy výdavkov v rámci príslušných programov

	región	PRV				IROP				SPOLU			
		EPFRV	ŠR	VZ	spolu	EFRR	ŠR	VZ	spolu	fondy	ŠR	VZ	spolu
operácie v rámci stratégie CLLD	MR	513 502,50	171 167,50	210 000,00	894 670,00	458 000,00	0	290 516,75	748 516,75	971 502,50	171 167,50	500 516,75	1 643 186,75
	VR	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
chod MAS	MR	0	0	0	0	178 534,00	0	9 396,53	187 930,53	178 534,00	0	9 396,53	187 930,53
	VR	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
animácie	MR	37 500,00	12 500,00	0	50 000,00	0	0	0	0	37 500,00	12 500,00	0	50 000,00
	VR	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
SPOLU	MR	551 002,50	183 667,50	210 000,00	944 670,00	636 534,00	0	299 913,27	936 447,27	1 187 536,50	183 667,50	509 913,27	1 881 117,27
	VR	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	spolu	551 002,50	183 667,50	210 000,00	944 670,00	636 534,00	0	299 913,27	936 447,27	1 187 536,50	183 667,50	509 913,27	1 881 117,27

Zdroj: vlastné spracovanie

Finančný plán pre opatrenia

V tabuľke sa uvedie prehľad podľa opatrení stratégie CLLD, v členení podľa fondu (EPFRR/PRV, EFRR/IROP), kategórii regiónu a podľa zdrojov financovania v nadväznosti

na vyvážený pomer medzi fondmi vyplývajúci z indikatívnej výšky finančnej alokácie na stratégiu CLLD, ktorá je:

Tabuľka 61 Prehľad podľa opatrení

	PRV:IROP
pre stratégie mimo BSK (menej rozvinutý región):	54 : 46
pre stratégie v rámci BSK (viac rozvinutý región):	

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 62 Sumárna tabuľka finančného plánu

Opatrenie CLLD	stratégie	Fond	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
1.1: Skvalitnenie miestnej technickej infraštruktúry s využitím prírodného potenciálu územia		EPFRV	MR	228 670,00	171 502,50	57 167,50	0	0
			VR	-	-	-	-	-
1.2: Skvalitnenie občianskej vybavenosti v obciach		EPFRV	MR	96 000,00	72 000,00	24 000,00	0	0
			VR	-	-	-	-	-
1.3 Zlepšenie infraštruktúry vzdelávania		EFRR	MR	71 578,95	68 000,00	0	3 578,95	0
			VR	-	-	-	-	-
1.4 Skvalitnenie sociálnych služieb a vzdelávania		EFRR	MR	44 210,53	42 000,00	0	2 210,53	0
			VR	-	-	-	-	-
2.1 Podpora existujúcich podnikov, podpora rozvoja nových podnikov a diverzifikácia v oblasti poľnohospodárstva Podopatrenie		EPFRV	MR	330 000,00	123 750,00	41 250,00	165 000,00	0
			VR	-	-	-	-	-

2.2 Podpora existujúcich podnikov a podpora rozvoja nových podnikov prostredníctvom zavádzania inovatívnych technológií	EFRV	MR			0		0
			632 727,27	348 000,00		284 727,27	
		VR	-	-	-	-	-
3.1 Zvýšenie propagácie atraktivity územia formou ekoturizmu	EPFRV	MR				0	0
			15 000,00	11 250,00	3 750,00		
		VR	-	-	-	-	-
3.2 Ochrana a tvorba životného prostredia pre podporu ekoturizmu (Podopatrenie A)	EPFRV	MR					0
			225 000,00	135 000,00	45 000,00	45 000,00	
		VR	-	-	-	-	-
4.1 Efektívna činnosť MAS – chod MAS	EFRR	MR	187 930,53	178 534,00	0	9 396,53	0
		VR					
4.2 Efektívna činnosť MAS – animácie MAS	EPFRV	MR	50 000,00	37 500,00	12 500,00	0	0
		VR					

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 63 Celkový pomer medzi fondmi na stratégiu

	PRV (EPFRV) : IROP (EFRR)
Stratégia CLLD mimo BSK (viac rozvinutý región):	60: 40
Stratégia CLLD v rámci BSK (viac rozvinutý región):	-

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 64 Zameranie stratégie podľa sektorov

Názov opatrenia stratégie CLLD	Rozpočet na opatrenie	Oprávnený prijímateľ – verejný sektor	Oprávnený prijímateľ – neverejný sektor
		(označiť „X“)	(označiť „X“)
1.1 Skvalitnenie miestnej technickej infraštruktúry s využitím prírodného potenciálu územia	228 670,00 €	„X“	
1.2 Skvalitnenie občianskej vybavenosti v obciach	96 000,00	„X“	
1.3 Zlepšenie infraštruktúry vzdelávania	71 578,95		„X“
1.4 Skvalitnenie sociálnych služieb a vzdelávania	44 210,53	„X“	
2.1 Podpora existujúcich podnikov, podpora rozvoja nových podnikov a diverzifikácia v oblasti poľnohospodárstva Podopatrenie	330 000,00		„X“
2.2 Podpora existujúcich podnikov a podpora rozvoja nových podnikov prostredníctvom zavádzania inovatívnych technológií	632 727,27		„X“
3.1 Zvýšenie propagácie atraktivity územia formou ekoturizmu	15 000,00	„X“	
3.2 Ochrana a tvorba životného prostredia pre podporu ekoturizmu Podopatrenie	225 000,00		„X“
Celkový rozpočet podľa sektorov	----- ----- -	455 459,47	1187727,27
Percentuálny pomer zamerania stratégie	----- ----- -	28%	72%

Zdroj: vlastné spracovanie

7 Zhodnotenie prínosov stratégie CLLD, jej synergie a doplnkovosť

Popíšu sa prínosy stratégie CLLD k jednotlivým oblastiam uvedených v programoch PRV a IROP. Ide o nasledovné:

Prínosy k zlepšovaniu ekonomického rozvoja územia

Cieľom investovania do hmotného či nehmotného majetku je zabezpečenie zvýšenia ekonomickej aktivity podniku, zvýšenia jeho konkurencieschopnosti a získania väčšieho podielu na trhu. Naplánované aktivity v Stratégii smerujúce k podpore investícií do podnikateľského prostredia majú za úlohu podporiť existujúce podnikateľské prostredie a podporiť tak tvorbu nových pracovných miest. Územie partnerstva TRI Doliny je charakteristické absenciou dostatočného množstva podnikateľského prostredia a väčšina podnikateľských subjektov je situovaných a orientovaných v Humennom. Investície smerujúce do podpory existujúcich podnikov napomôže pozdvihnúť ekonomickú úroveň z recesie a naštartovať proces rastu. V rámci realizácie stratégie bude vytvorených 9 pracovných miest. Tieto pracovné miesta budú vytvorené v rámci opatrení Podpora existujúcich podnikov a podpora rozvoja nových podnikov prostredníctvom zavádzania inovátnych technológií, Podpora na investície do infraštruktúry súvisiacej s vývojom, modernizáciou alebo a prispôbením poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, Záväzné investície v rámci stratégií miestneho rozvoja vedeného komunitou. Podiel rozpočtu k predpokladanému počtu vytvorených miest je 126963,33€/pracovné miesto

Prínosy k napĺňaniu cieľov PRV

Poľnohospodárstvo, ako jeden z druhov odvetvia, je veľmi ošemetnou časťou spoločnej európskej politiky. Poľnohospodárstvo a investície do neho sú veľmi citlivou domácou politickou záležitosťou. V globálnej ekonomike je poľnohospodárstvo zamerané väčšinou na export, ale poľnohospodárstvo podporované Komunitou ponúka nové možnosti ekologickej a udržateľnej ekonomiky. Územie Tri Doliny má vynikajúce geografické a prírodné predpoklady k rozvoju práve **poľnohospodárstva podporovaného Komunitou**. Územie partnerstva Tri Doliny je charakteristické vysokým podielom lesov, trávnatých plôch a ornej pôdy (48% územia tvorí poľnohospodárska pôda). Je preto logické, že časť investícií smeruje práve do podpory lesného hospodárstva a poľnohospodárstva. Finančnou podporou do investícií poľnohospodárskych podnikov sa očakáva zvýšenie konkurencieschopnosti a rastu podnikov s dôrazom na tvorbu nových pracovných miest a zachovanie tradičného odvetvia v území. Ďalším benefitom podpory poľnohospodárstva takouto formou je okrem nutričnej, ekonomickej a ekologickej role, aj jej pozícia v komunite. Poľnohospodárstvo v komunite spája spotrebiteľov s krajinou, v ktorej je pestovaná ich potrava a s ľuďmi, ktorí ju pestujú a obhospodarujú.

Prínosy k napĺňaniu cieľov IROP

Strategický rámec IROP je tvorený cieľmi regionálnej politiky SR, zameranými na podporu rastu a konkurencieschopnosti vo všetkých typoch regiónov a na vyrovňovanie regionálnych disparít. Dôraz sa kladie na koordinovanú podporu, integrovaný prístup,

využitie širšieho spektra rozvojových nástrojov, udržateľný rozvoj a strategickú diverzifikáciu intervencií zohľadňujúcu územnú dimenziu. V rámci naplánovanej Stratégie CLLD TRI DOLINY sa plánujú použiť finančné prostredie pre podnikateľské subjekty, ktoré by vytvorili nové pracovné miesta a podporili tak rast zamestnanosti na danom území. Zároveň podporou sieťovania lokálnych producentov a podporou ich marketingových aktivít sa prispeje k vytváraniu **novej formy vzťahov** smerujúcej ku konkurencieschopnému funkčnému územiu podporeného územne a vecne vhodne zvolenou investíciou, čo je zmyslom celého financovania v rámci IROP.

Prínosy k začleňovaniu zraniteľných skupín obyvateľstva

Komplexný prístup rozvoja vidieckeho prostredia v obciach prostredníctvom implementácie Stratégie CLLD je naplnením výzvy na široký záber riešených problémov. Bez rozdielu rasy či národnosti, s maximálnym umožnením prístupu marginalizovaných skupín obyvateľstva, sa môžu marginalizované skupiny obyvateľstva spolupodieľať na rozvoji svojho územia v spolupráci s ostatnými skupinami ľudí.

Začleňovanie zraniteľných skupín obyvateľstva malo pri spracovaní Stratégie niekoľko podôb. Zraniteľné skupiny obyvateľstva boli zapojené do samotného procesu tvorby a plánovania budúceho rozvoja územia. V ďalšom kole boli tieto osoby zapojené do samotného riadiaceho a kontrolného mechanizmu realizácie Stratégie. Pri výbere do orgánov sa zohľadňoval princíp zachovania rovnosti príležitostí žien a mužov s možnosťou zapojenia žien do riadiacich a kontrolných pozícií. Rozhodujúcim kritériom boli však odborné a kvalifikačné predpoklady pre výkon funkcie, tak aby sa zabezpečilo efektívne, hospodárne a účelne hospodárenie a fungovanie združenia.

V samotnej stratégii sú predmetom výziev sú aktivity a činnosti, ktoré podporia vyvážený rozvoj všetkých, bez ohľadu na postavenie, vierovyznanie a národnosť jednotlivcov. Pri hodnotení naplánovaných investícií do skvalitnenia predprimárneho vzdelávania sa bude zohľadňovať zapojenie a integrácia marginalizovaných rómskych komunit, nakoľko je dôležité aby v takomto veku sa integrovali do spoločnosti. Rekonštrukciou športových ihrísk by sa mal umocniť efekt zbližovania a odbúravania bariér medzi marginalizovanými skupinami a ostatným obyvateľstvom. Rozvoj ekoturizmu, , rekonštrukcia kultúrnych domov a obecných úradov (v ktorých sa realizujú kultúrno- spoločenské aktivity) a ďalších verejných budov svojím multiplikačným efektom prinesie pracovné príležitosti pre všetky skupiny bez rozdielu a vytvorí priestor pre plnohodnotné využitie voľného času a stretávania.

Prínosy k životnému prostrediu

Realizáciou naplánovaných aktivít hlavne v stanovených opatreniach 2 a 3 dôjde k významnému posunu v oblasti ochrany a tvorby životného prostredia. Členovia verejno-súkromného sa zhodli na spoločnom prístupe k problematike životného prostredia prostredníctvom podpory a ochrany okolia, a to formou investícií do ekoturizmu a návratu k pôvodným prírodným hodnotám lesov a územia. Práve realizáciou priority 3 chce partnerstvo zachovať bohaté prírodné a lesné dedičstvo pre budúce generácie a zároveň pozdvihnúť potrebu rešpektu a zachovania týchto hodnôt. Realizáciou projektov zachovania lesného hospodárstva a investícií do naplánovaných oddychových zón a

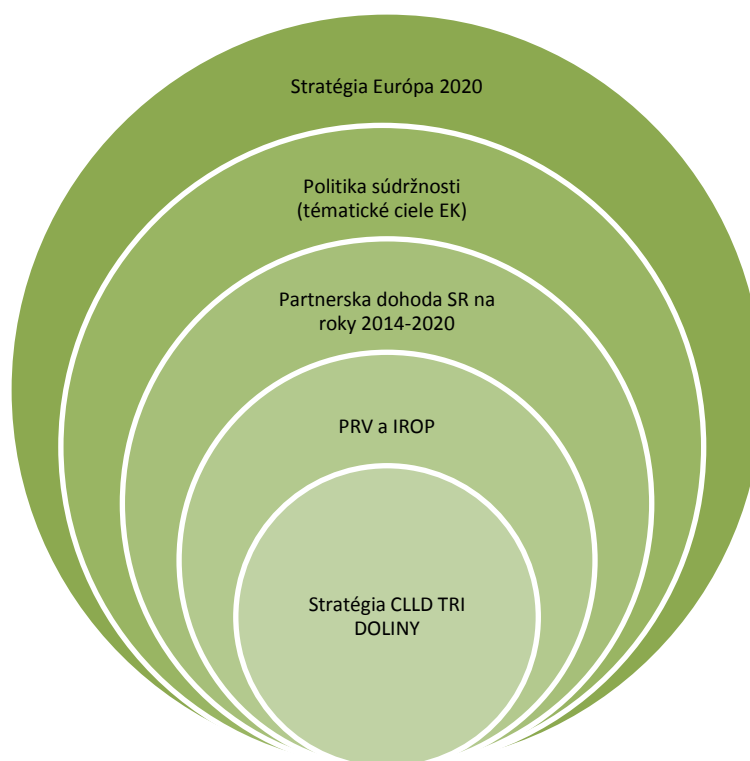
jazierok sa zároveň prispeje k naplneniu cieľov definovaných v celoeurópskej Stratégii Európa 2020 – cieľ: **znížiť emisie skleníkových plynov o 20 %** (alebo za predpokladu širšej globálnej dohody až o 30 %) oproti úrovni z roku 1990.

Synergie a doplnkovosť stratégie CLLD

7.1.1 Popis iných stratégií, ktoré sa na danom území realizujú, resp. plánujú realizovať

Zákon o regionálnom rozvoji jasne definuje potrebu vypracovania Programov rozvoja obcí. Spracovaná Stratégia CLLD reflektuje na existujúce Programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja obcí s dôrazom na reálnu potrebu riešenia otázky nezamestnanosti, zvýšenia kvality obyvateľov prostredníctvom zlepšenia miestnych komunikácií, zlepšenia občianskej vybavenosti ako aj zlepšenie ochrany proti prírodným katastrofám.

Navrhované opatrenia v Stratégií CLLD reflektujú na plnenia cieľov, ktoré sú jasne definované v IROP a PRV. Vzhľadom na to, že Program hospodárskeho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja vychádza zo strategických dokumentov, ku ktorým patria aj vyššie uvedené dokumenty, Stratégia CLLD napĺňa aj ciele uvedené v Programe hospodárskeho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja.

Obrázok 8Vzájomná väzba Stratégie CLLD k nadradeným dokumentom

Zdroj: vlastné spracovanie

7.1.2 Synergie a komplementarity

Ako je uvedené v časti 4 . strategického rámca Stratégie CLLD, naplnenie cieľov prispeje k napĺňaniu zadefinovaných strategických cieľov na národnej či celoeurópskej úrovni.

Tabuľka 65Prepojenie špecifických cieľov na ciele Stratégie Európa 2020

Názov špecifických cieľov Stratégie CLLD	Prepojenosť na hlavné ciele Stratégie Európy 2020
Špecifický cieľ 1- Zlepšiť kvalitu infraštruktúry na území MAS s minimalizovaním negatívnych dopadov ľudskej činnosti na životné prostredie	zníženie pod 10 % podiel osôb, ktoré predčasne ukončia školskú dochádzku
	zníženie počtu osôb aspoň o 20 miliónov, ktorým hrozí chudoba a sociálne vylúčenie
Špecifický cieľ 2 - Využitie miestneho potenciálu podnikateľov vo výrobe, priemysle a službách	zvýšenie miery zamestnanosti obyvateľov vo veku 20 až 64 rokov na 75 %
	zvýšiť úroveň investícií do výskumu a vývoja/inovácií na 3 % HDP EÚ (zo súkromných aj verejných zdrojov)
Špecifický cieľ 3 - Zlepšiť kvalitu existujúcich služieb a podporiť diverzifikáciu a integrovaný rozvoj nových služieb v oblasti vidieckeho cestovného ruchu	zníženie emisie skleníkových plynov o 20 % (alebo za predpokladu širšej globálnej dohody až o 30 %) oproti úrovniam z roku 1990

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 66Prepojenie špecifických cieľov na tematické ciele EK

Názov špecifických cieľov Stratégie CLLD	Prepojenosť na tematické ciele EK
Špecifický cieľ 1- Zlepšiť kvalitu infraštruktúry na území MAS s minimalizovaním negatívnych dopadov ľudskej činnosti na životné prostredie	TC 9: Podpora sociálneho začlenenia, boj proti chudobe a ľubovoľnej diskriminácii
	TC 10: Investície do vzdelávania, školení a celoživotného vzdelávania
Špecifický cieľ 2 - Využitie miestneho potenciálu podnikateľov vo výrobe, priemysle a službách	TC 3: Zvýšenie konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov
	TC 8: Podpora trvalo udržateľnej a kvalitnej zamestnanosti a podpora pracovnej mobility
Špecifický cieľ 3 - Zlepšiť kvalitu existujúcich služieb a podporiť diverzifikáciu a integrovaný rozvoj nových služieb v oblasti vidieckeho cestovného ruchu	TC 5: Podpora prispôsobenia sa zmene klímy, prevencie a riadenia rizík
	TC 6: Zachovanie a ochrana životného prostredia a podpora efektívneho využívania zdrojov

Zdroj: vlastné spracovanie

Popis multiplikačných efektov

Všetky opatrenia navrhnuté v stratégii majú multiplikačný efekt.

Opatrenia v oblasti poľnohospodárstva a lesníctva majú okrem priameho vplyvu - zefektívnenia výrobných a pestovateľských procesov aj nepriame vplyvy na životné prostredie, pracovné prostredie. Investíciami do nových a moderných technológií zabezpečíme šetrnejšie zaobchádzanie s prírodnými zdrojmi a zároveň efektívnejšie ich využitie. Podpora inovatívnych technológií zabezpečuje okrem bezpečnejších pracovných podmienok aj ekonomické zefektívnenie práce a procesov. Zavedenie inovatívnych a nových výrobkov otvára trhy pre výrobcov a producentov a zvyšuje ich konkurencieschopnosť, čo má znova ekonomický vplyv na výrobcov a producentov a možnosť zvýšenia zamestnanosti (nad rámec novovytvorených miest plánovaných v stratégii CLLD)

Zavedením nových a skvalitnením služieb v oblasti cestovného ruchu má okrem priameho ekonomického vplyvu na poskytovateľov služieb aj nepriamy efekt na región a jeho obyvateľov. Skvalitnením služieb prináša väčšie množstvo návštevníkov územia, čo vytvorí priestor pre na vytvorenie nových atraktivít v území.

Skvalitnením verejných služieb v obciach sa vytvorí socioekonomický efekt, ktorý bude mať vplyv nie len na obyvateľov ale aj návštevníkov. Skvalitnenie a revitalizácia verejných priestranstiev, ihrísk, detských ihrísk, kultúrnych stánkov, náučných chodníkov, zastávok, parkovísk... majú výrazný vplyv na život obyvateľov, čo má za následok zefektívnenie ich práce, skvalitnenie ich kultúrno-spoločenského, športového života, čo má zase vplyv na ich fyzické a duševné zdravie. Je tu obrovský priestor sebapoznávania a poznania územia jeho vlastnými obyvateľmi a zároveň na sieťovanie, pracovné a súkromné vzťahy.

Investície do vzdelávania sú predpokladom pre „tvorbu“ novej a efektívnej pracovnej sily, ktorá je pre región, ktorý podľa komplexnej analýzy „starne“ veľmi podstatný. Kvalitným vzdelávaním, inovatívnymi učebnými pomôckami a moderným vybavením nepriamo zvyšujeme záujem detí o školu - vzdelanie, čo má na obyvateľov v území obrovský sociálno-ekonomický dopad.

Podstatnou súčasťou života obyvateľov v území sú komunitné a sociálne služby. Starutím obyvateľstva je potrebné zabezpečiť prostredie pre príjemné prežitie seniorského veku, čo má za následok skvalitnenie ich života a skvalitnenie života ich najbližších príbuzných, čo má znova obrovský sociálnoekonomický dopad.

Tabuľka 67 Spôsob hodnotenia multiplikačných efektov

Názov opatrenia stratégie CLLD TRI DOLINY	Názov ukazovateľa	Frekvencia	Zodpovedný
7.2 Podpora investícií do budovania, zlepšenia alebo rozšírenia všetkých typov malej infraštruktúry	N/A	N/A	N/A
7.4 Podpora investícií do zriaďovania, zlepšenia alebo rozšírenia základných služieb	N/A	N/A	N/A

5.1.2 - Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach (materské školy, laboratórne pomôcky do ZŠ)	Zlepšenie výsledkov testovania na ZŠ	Raz za 3 roky	MAS
4.1 Podpora do poľnohospodárskych podnikov (nákup poľnohospodárskych strojov)	Nárast tržieb za rok	Raz za 3 roky	MAS
5.1.1 a)b) - Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií (obstaranie HM, stavebnotechnolog. úpravy budov)	Nárast tržieb za rok	Raz za 3 roky	MAS
7.5 Podpora investícií pre verejné využívanie rekreačnej infraštruktúry, informačnej a drobnej infraštruktúry CR	N/A	N/A	N/A
4.3 Podpora na investície do infraštruktúry súvisiacej s vývojom, modernizáciou alebo a prispôbením poľnohospodárstva a lesného hospodárstva	Celkový počet ha sprístupnených obyvateľom	Raz za 3 roky	MAS
5.1.2 Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií (sociálne a komunitné služby)	Počet klientov	Raz za 3 roky	MAS

8 Prílohy k stratégii CLLD

1. Príloha č. 1k stratégii CLLD: Vymedzenie územia a obyvateľstva MAS
2. Príloha č. 2 k stratégii CLLD: Doklad o súhlase všetkých obcí so zaradením do územia pôsobnosti MAS
3. Príloha č. 3 k stratégii CLLD: Mapa územia MAS
4. Príloha č. 4 k stratégii CLLD: Zoznam členov MAS podľa sektorov (vrátane obcí)
5. Príloha č.5 k stratégii CLLD: Dokumenty preukazujúce proces tvorby partnerstva a stratégie CLLD
6. Príloha č. 5.1 k stratégii CLLD: Dokumenty preukazujúce proces tvorby stratégie CLLD (informačné aktivity)

7. Príloha č. 6 k stratégii CLLD: Zoznam zdrojov (analýzy) vstupných dokumentov
8. Príloha č.7 k stratégii CLLD: Organizačná štruktúra
9. Príloha č. 8 k stratégii CLLD: Personálna matica MAS
10. Príloha č. 9 k stratégii CLLD: Štatúty, interné smernice, stanovy MAS
11. Príloha č. 11 k stratégii CLLD: Indikatívny harmonogram výziev

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1Identifikačné údaje MAS.....	4
Tabuľka 2Vymedzenie oblasti a obyvateľstva	4
Tabuľka 3Rozpis jednotlivých stretnutí	8
Tabuľka 4Zaradenie územia NUTS	11
Tabuľka 5Prehľad investičných projektov v území.....	14
Tabuľka 6Prehľad environmentálnej záťaže (okres)	20
Tabuľka 7Demografické údaje obcí MAS TRI DOLINY za obdobie 10 rokov	24
Tabuľka 8Zastúpenie všetkých troch kategórií obyvateľov obcí MAS TRI DOLINY podľa údajov ŠÚ SR k 31.12.2014	26
Tabuľka 9Vzdelanostná štruktúra obyvateľov obcí MAS	28
Tabuľka 10Obyvatelia obcí MAS, podľa národnosti.....	31
Tabuľka 11Zariadenia vzdelávania v obciach MAS a dostupnosť vzdelávania.....	32
Tabuľka 12Zdravotnícke zariadenia a ich dostupnosť.....	34
Tabuľka 13Prehľad inštitúcií v území MAS.....	36
Tabuľka 14Ďalšie subjekty poskytujúce vybrané služby na území MAS	37
Tabuľka 15Prehľad zariadení poskytujúcich vybrané služby na území MAS vo väzbe na cestovný ruch	39
Tabuľka 16Dostupnosť telekomunikačných a informačných sietí v území MAS	40
Tabuľka 17Vybavenosť obcí z hľadiska možností voľnočasových aktivít	41
Tabuľka 18Majetok obcí, ekonomický potenciál	44
Tabuľka 19Evidovaní uchádzači o zamestnanie v rokoch 2005 – 2014	47
Tabuľka 20Štatistika zastúpenia FO – podnikateľov na území MAS za obdobie rokov 2005 - 2014	49
Tabuľka 21 Štatistika zastúpenia právnických osôb –podnikateľov na území MAS za obdobie rokov 2005 - 2014.....	50
Tabuľka 22Existencia podnikateľov podľa predmetu podnikania a obce	51
Tabuľka 23Zastúpenie podnikateľských subjektov na území MAS podľa sektorov	52
Tabuľka 24Zastúpenie zamestnávateľských subjektov podľa počtu zamestnancov subjektov v okrese Humenné za obdobie rokov 2005 - 2014	53
Tabuľka 25 SWOT analýza	60
Tabuľka 26 Identifikácia potrieb	68
Tabuľka 27 Špecifické ciele, Stratégia a ich charakteristika	77

Tabuľka 28 Výber priorit a špecifických cieľov vzhľadom k potrebám územia	78
Tabuľka 29 Previazanosť špecifických cieľov s iniciatívami Stratégie Európa 2020	78
Tabuľka 30Prepojenosť špecifických cieľov Stratégie k fokusovým oblastiam PRV a špecifickým cieľom IROP	79
Tabuľka 31Zdôvodnenie výberu navrhovaných opatrení v rámci Stratégie	79
Tabuľka 32 Súhrnný prehľad strategického rámca	82
Tabuľka 33Materiálno – technické zabezpečenie MAS	92
Tabuľka 34A: Opatrenie stratégie CLLD	95
Tabuľka 35B Opatrenie stratégie CLLD.....	96
Tabuľka 36C Opatrenie stratégie CLLD.....	98
Tabuľka 37D Opatrenie stratégie CLLD	99
Tabuľka 38E Opatrenie stratégie CLLD.....	101
Tabuľka 39 F Opatrenie stratégie CLLD	103
Tabuľka 40G Opatrenie stratégie CLLD	104
Tabuľka 41I Opatrenie stratégie CLLD.....	105
Tabuľka 42J Opatrenie stratégie CLLD	107
Tabuľka 43K Opatrenie stratégie CLLD.....	108
Tabuľka 44Opatrenia PRV – akčný plán pre dodatočnú výkonnostnú alokáciu	109
Tabuľka 45Opatrenia IROP – akčný plán pre dodatočnú alokáciu.....	110
Tabuľka 46 Otázky samohodnotenia MAS	112
Tabuľka 47 Monitorovacie ukazovatele procesu implementácie stratégie.....	112
Tabuľka 48 Základné monitorovacie ukazovatele plnenia stratégie.....	113
Tabuľka 49 Identifikácia rizík implementácie stratégie a ich eliminácia.....	114
Tabuľka 46 Povinné ukazovatele na úrovni programu PRV SR 2014 - 2020	115
Tabuľka 47 Celkové verejné výdavky PRV SR 2014 - 2020	115
Tabuľka 52 Povinné ukazovatele na úrovni IROP 2014 - 2020.....	116
Tabuľka 53 Merateľné ukazovatele na úrovni fokusových oblastí PRV	116
Tabuľka 54 Povinné ukazovatele v súvislosti s IROP na úrovni špecifických cieľov IROP	118
Tabuľka 55 Vlastné ukazovatele MAS	119
Tabuľka 56 Plán monitoringu realizácie Stratégie CLLD TRI DOLINY	121
Tabuľka 57 Plán hodnotenia realizácie stratégie	121
Tabuľka 58 Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP	123
Tabuľka 59 Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP rozdelené podľa fondov.....	124
Tabuľka 60 Rozdelenie zdrojov na jednotlivé typy výdavkov v rámci príslušných programov	125
Tabuľka 61 Prehľad podľa opatrení.....	126
Tabuľka 62 Sumárna tabuľka finančného plánu	126
Tabuľka 63 Celkový pomer medzi fondmi na stratégiu	127
Tabuľka 64 Zameranie stratégie podľa sektorov	128
Tabuľka 65 Prepojenie špecifických cieľov na ciele Stratégie Európa 2020.....	132
Tabuľka 66 Prepojenie špecifických cieľov na tematické ciele EK	132
Tabuľka 67 Spôsob hodnotenia multiplikačných efektov	133

Zoznam grafov

Obrázok 1 Vymedzenie okresu Humenné v rámci Prešovského samosprávneho kraja	10
Obrázok 2 Mikroregióny v okrese Humenné	14
Obrázok 3 Mapa územia	70
Obrázok 4Schéma spracovania Stratégie CLLD TRI DOLINY	73
Obrázok 5Logický rámec stanovenia stratégie a jej stupňov	75
Obrázok 6Strategické priority	77
Obrázok 7Miestnej akčnej skupiny TRI DOLINY	86
Obrázok 8Vzájomná väzba Stratégie CLLD k nadradeným dokumentom.....	131